

Новы Час



АЛЕГ ТРУСАЙ

Стар. 4

ВЫПАДКОВЫ ПАРЛАМЕНТ

Уэльскія нацыяналісты святкуюць дзесятую гадавіну стварэння нацыянальнага парламента

Стар. 20

АДАМ КЛАКОЦКІ І ЯГО ПЕРСПЕКТЫВЫ

Польскі пераклад кнігі Iгара Бабкова «Адам Клацокі і ягоныя цені» трапіў у шорт-ліст прэміі «Ангелус»

Стар. 22

ЛІТАРАТУРНАЯ БЕЛАРУСЬ

Стар. 9–16

ЧЫТАЙЦЕ

Ў НАСТУПНЫМ НУМАРЫ!

Таямнічая выспа ў цэнтры Еўропы

Артыкул Сяргея Нікалюка
з цыклу «Азбука паліталогіі»

МЕРКАВАННЕ

САМАКІРАВАННЕ: ГОРЫ ПАПЕРЫ І СТРАЧАНЫЯ НЕРВЫ

Вольга Хвойн

**Праз паўгода мусіць адбыцца
выбары ў мясцовыя саветы
дэпутатаў. Ужо пачалося
абмеркаванне магчымага
удзелу ў ім прадстаўнікоў
ад розных палітычных
структур. Але ці салодкі хлеб
народнага абраника, і ці ёсць
санс увогуле ісці ў дэпутат?**
**Адказ на гэта пытанне мы
спрабавалі высветліць у
асобай, якія маюць практичны
досвед удзелу ў органах
самакіравання краіны.**

Байды адным з самых вядомых дэпутатаў мясцовых саветаў з'яўляецца Алець Зарэмбюк. У 2003 годзе ён стаў дэпутатам Мастоўскага раённага савета — дарэчы, самым маладым з агульнай кагорты абраникаў: тады 20-гадовы Алець навуходзіў на факультэт санітэлагіі Гродзенскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Я. Купалы. Але гэта не перашкодзіла яму перамагчы свайго суперніка са значнай перавагай — за Алеся аддалі свае галасы 74,4 працэнта выбаршчыкаў.

У мясцовых выбарах 2007 года Алец Зарэмбюк таксама ўдзельнічаў, але прайграў свайму апаненту два галасы. Праўда, у білога дэпутата ёсць поўныя сумневыя адносна праўдзівасці агучаных вынікаў галасавання. Паводле яго слоў, старшыня выбарчай камісіі

паўгадзіны не мог абвесціць вынікаў галасавання, хоць блогістні былі ўжо падлічаныя, некуды хадзіць, з кімсіці раіусі.

Тому ісці на наступныя выбары. Алець пакуль для сябе не вырашыў: «Калі выбарчае зачанадаўства не будзе зменене, застануцца ранейшыя правілы гульні, то і ўдзельнічаша вялікага сэнсу ў выбарах няма. Дэпутатамі стане тъя, што трэба. Магчымы, некага прапусніць пі не змогуть пракантраляваць».

Разам з тым малады палітык гаворыў, што хоча ўдзельнічаць у выбарах, «бо працуе з выбаршчыкамі, хоць і не з'яўляецца дэпутатам». Сёлата, напрыклад, разам з жыхарамі мястечка вырашылі праблему асвятлення аднаго з мікраараёнаў Мастоў. У тым жа мікраараёне дамагліся забароны праезду грузавых аўтамабіляў, якія перавозілі хімічныя ўгненні. У выніку вады ў студнях па ўтрыманні нітратуў перавышала санітарна-гігіенічныя нормы ў дзесяткі разоў. Вырашэнне такіх дробных праблем змайе многа часу, аднак, адзначае Алець, калі людзі праяўляюць свою ініцыатыву, то аднойчы ўсё скранаецца з мёртвай кропкі.

«Тое, што называецца ў нас мясцовым самакіраваннем, абсалютна не падобнае на сістэмы ў суседніх краінах. Паўночнотыв дэпутатаў можна абмежаваць. Беларусь не далачна да єўрапейскай Хартыі аб мясцовым самакіраваннем. Уся ўлада на месцах дэ-факта ў выкананні камітэтаў», — дзеліцца назірannіямі са сваёй працы эксп-дэпутат. І тлумачыць,

чаму так ёсць: «Сесіі дэпутатаў праходзяць, але яны неэфектыўныя, бо абсалютная большасць людзей прызначаныя туды — гэта старшыні калгасаў, гаспадарак. Яны цалкам залежны ад улады сваімі працоўнымі контрактамі. Калі ўздымуцца нейкай балочае для выкананчай улады пытанне, то могуць пасля пацярпець. Тому важна, каб людзі ішлі незалежныя. Плюс, калі на Захадзе любая тэртыторыя, якая мае самакіраванне, сама вызначае, як ёй жыць і развівацца, то ў нас гэта абсалютна няма. У нас усе сістэмы кіравання падпрадкавана вертыкалью. Старшыні выканкамаў, якія ўпілываюць на вырашэнне многіх пытанняў, прызначаюцца кірауніком дзяржавы, яны ніяк не

запекаць да жыхароў».

Ці гатовыя беларусы вызначаць, якім будзе іх горад містичка, вёска? Сёння большасць найперш цікавіцца уласнае высьцяканне, здаўненне грошей на жыццё, высьцяканне дзяцей. «Але калі бы былі свабодны і спрадвільны выборы, то няхай не паўсюль, а ў 20–30 гарадах са 117 маглі бы прыці актыўныя прадстаўнікі грамадскасці. Калі маеш уладу, то прасцей змяніць ментальнасць людзей, у тым ліку і з поглядом», — адзначае бывшы дэпутат Мастоўскага райсавета.

Што такое самакіраванне ў вёсках? Гора паперы і страчаныя нерви. Так адказвае Аляксандр Пудоўкін з вёскі Лунна. Яго двойчы абраўся дэпутатам Лунненскага сельскага Савета і аднай раз — дэпутатам Мастоўскага раённага. За час свайго дэпутатаства спадар Аляксандр прыйшоў



Аднак карысную працу дэпутата, па вілікім рахунку, можна назваць няўдзячнай. «Уладзе патрабуюць паслухамія людзей. У мяне часам пытаяюцца, чаму мне ніямецца, вось жа іншыя не выступаюць асабіўна, пасядзяць на сесіі — і ціхенка за дзвёры. Але я лічу, што калі стаў дэпутатам, то мушу выконваць свае абавязкі», — аргументуе ўласную пазіцыю Аляксандр Пудоўкін. Дарэчы, да 2004 года ён працаваў у мясцовым сельскім савеце, пасля яго звольнілі па скарачэнню штату.

У даваішынне дэпутат перыядычна чуе ў свой бок, што ён бензэфавец, мае мхі грошай, ці наадварот, што сям'я — ледзь не бамжы. І гэта ў падзяку за тое, што не лянуеща чалавек займацца справамі сваіх адвіяўскіх. «Ціснуць на мяне не праста, але эфект тармажэння ствараюць добра. Патрэбныя новыя людзі, якія нешта хоць узяліць, — з тутыні, на сваій краіне, у сваіх мясцоўскіх. Той склад дэпутатаў, што мы маєм ціпер, — з мінулага. А наш час, калі можна вольна працаўваць і не атрымліваць ад гэтага маральных пакут, яшчэ не прыйшоў», — з сумам рэзюмую народны абраник.

▼ ТЫДНЁВЫ АГЛЯД

ДАЙЦЕ ГРОШАЙ!

Сергей САЛАЎЕУ

«Дайце грошай!» — гэта галоўнае пасланне беларускага ўрада Pacii. 28 кастрычніка прэм'ер-міністры Беларусі і Pacii Сяргей Сідорскі і Уладзімір Пуцін сустракаліся ў Маскве.

Як паведамілі ў прэс-службе беларускага ўрада, прайшлі перамовы прэм'ерай у пашыраным складзе, а таксама пасяджэнне Савета міністраў Саюзной дзяржавы. Сідорскі скончыўся з кіраўніком Ашчаднага банка Pacii Германам Грэфам.

У парадку дні пасяджэння саюзной Сайміна было калі 25 пытнань. У прыватнасці, прааналізаваны вынікі выканання плана сумесных дзеяний урадаў двох краін па мінімізацыі наступстваў фінансавага краізу, палітычнай параметраў плацежнага балансу, удасканаленні ўмоў видзення предпрыемніцкай дзеяйсці і зусімага гандлю, падведены вынік гандлёвасці эканамічнага супраўдніцтва Беларусі і Pacii за першыя пайгодае 2009 года.

На пасяджэнні будзе разгледжаны праект дэкрэта Вышэйшага дзяржаўнага Саюзной дзяржавы «Аб бюджэце Саюзной дзяржавы на 2010 год».

Апошні раз Сідорскі і Пуцін сустракаліся ў кастрычніку ў Маскве. Падпраязнаніцкіх перамоў засталіся невядомыя, нягледзічы на то што сустэрна дойжылася як мінімум чатыры гадзіны. Паводле неафіцыйнай інфармацыі, прэм'еры абміркоўвалі пытанні па кане на газ і баў выдзяленні Беларусі кредиту.

А пакуль высокія бакі аблікоўваюць праграмы крэдытнай, крэдыторы гінчуть у Беларусь.

Самалёт бізнес-авіяцыі авікампаніі «С-Эйр», які накіроўваўся чарговым рэйсам з маскоўскага аэропорта Унукава-3, знік з экрану радараў 26 кастрычніка 21.30. Абломкі і піць цеп загінулых — грамадзян Pacii — былі знойдзеныя пазней паміж вёскамі Драчкава і Пятігодка Смалевіцкага раёна Мінскай вобласці.

Знойдзены адрін з двух бартавых камапісцяў «чорных скрыніяў».

Мінтранс РФ абнародаваў звесткі аб эпікахіі і пасажырах самалёта. Камандзір паветранага судна — Сямёнаў Аляксандр, 1958 года нараджэння. Скончыў Сасаўскія лётнае вучылішча грамадзянскай авіяцыі



у 1981 годзе. Агульны налёт — 11 900 гадзін; з іх начу — 1 450 гадзін.

У лістападзе 2007 года перавучаны на самалёт BAe-125 у Чэстэрфілдзе (Вялікабрытанія); налёт на BAe-125 — 725 гадзін. У маі 2009 года праходзіў падрыхтоўку па курсу павышэння кваліфікацыі ў Дубаі (Аб'яднаныя Арабскія Эміраты).

Памочнік камандзіра паветранага судна — Снімшыкай Сяргей, 1962 года нараджэння. Скончыў Армавірскае вышэйшае ваеннае Чырвонасцяжнае вучылішча лётчыкаў у 1983 годзе. У снежні 2006 года ў Санкт-Пецярбургскім універсітэце грамадзянскай авіяцыі скончыў курсы перападрыхтоўкі на пілота самалёта Tu-154. Агульны налёт на самалётах грамадзянскай авіяцыі — 825 гадзін. У лютым 2007 года перавучаны на BAe-125 у Дубаі. Налёт на BAe-125 — 825 гадзін. Там жа ў красавіку 2009 года праходзіў падрыхтоўку па курсу павышэння кваліфікацыі.

Мне праста цікава, чаму разбівіцаўцаўцы лётчыкі вышэйшай катэгорыі? Не так даўно разбіліся «Рускія віцязі». Не так даўно здарылася катастрофа з беларускім самалётам у Польшчы. Зарэз — катастрофа з самалётам, якім кіравалі дасведчаныя пілоты...

«С-Эйр» выконавае больш за тысцьчай рэйсаў на год. Hawker — самалёт, прызначаны для вык�ыстання на авіялініях сараднічай працягласці. Самалёты гэтага тыпу выпускаюцца з 1962 года, усюю іх было выраблена 763 штукі. Гэта адзіны ў Pacii хуткасны рэзактыўны самалёт бізнес-класа з далёкасцю палёту калі 5 тысяч кіламетраў. Ён можа выкрайстоўвацца на аэрадроме з кароткай узлётна-пасадачнай паласой. Уровень біспекі палётава адпавядае самым высокім световым стандартам.

Можа, нешта беларускіх аэрадромаў не так? Ці можа, не так з дыспетчарамі? Не, я нікога не абвінавачваю. Не маю такой адукцыі. Хай

разбівіцаўца з гэтым камісія. Проста прыкра, што гінучь людзі.

І добрая навіна. 26 кастрычніка Беларусь атрымала чарговы транш кредиту Міжнароднага валютнага фонду ў памеры 699,5 мільёна долараў ЗША, паведаміў БелААН прэс-сакратар — начальнік управління інфармацыі Нацыянальнага банка Беларусь Анатоль Драздоў.

21 кастрычніка савет дырэктараў МВФ прыняў рашэнне пра завяршэнне не другога агледу рэалізацыі праграмы стэнд-бай і ўхваліў выдзяленне чарговага траншу кредиту ў аўгусте 699,5 мільёна долараў ЗША.

Савет дырэктараў МВФ падкрэсліў праграс уладаў Беларусі ў рэалізацыі мер, нақіраваных на зніжэнне негатыўнага ўплыву сусветнага фінансава-еканамічнага краізу.

Як зяяўляюць у Нацыянальную, прынятые разшэння аб выдзяленні чарговага траншу кредиту «будзе спрыяць дзейнасці рэалізацыі мерапрыемстваў па стабільным функцыянаванні эканомікі краіны ва ўмовах глабальнага фінансава-еканамічнага краізу і аднаўленню ўстойлівага эканамічнага росту».

У студзені 2009 года кіраўніцтва МВД ухваліла выдзяленне Беларусі кредиту стэнд-бай у аўгусте калі 2,46 мільярда долараў пад праграму эканамічных реформ, разлічаную на 15 месецяў (да красавіку 2010 года). Першы транш кредиту ў 788 мільёнаў долараў ЗША па стаўцы LIBOR плюс 0,75% гадавых паступіць у Беларусь 14 студзеня, астатнія сродкі пералічваюцца з улікам штоквартальных справаў з беларускага ўрада.

З улікам выдзеленага 21 кастрычніка трачыцца транш кредиту агульная сума атрыманых Беларуссю да гэтага часу сродкаў па праграме стэнд-бай складзе калі 2,23 мільярда долараў ЗША.

Вядома таксама, што улады Беларусі вядуць перамовы з МВФ аб магчымасці рэалізацыі ў 2010 годзе новай крэдытнай праграмы.



▼ ФІГУРЫ ТЫДНЯ

ЯЎГЕН ПАЛУДЗЕНЬ

Намеснік міністра ўнутраных спраў Беларусі Яўген Палудзенъ вырашыў зрабіць жыццё журналиста больш яркім. Прадстаўнік сілавога ведамства паведаміў, што бліжэйшым часам на вулічных акцыях будуць прысутнічы прэс-афіцыры, супрацоўнікі МУС у сініх камізэльках, да якіх мусыць звяртацца прадстаўнікі СМІ па розных пытаннях. У чырвоныя камізэлькі апрануць міліцыянтаў, якія будуть весці перамовы з узельнікамі несанкцыяновых акций. У што будуць апранутыя «людзі ў цывільным», якія на цяперашніх акцыях апазіцыі канцэнтруюцца ў вялікай колкасці, — невядома.



Пры гэтым намеснік міністра запэўніў, што з боку кіраўніцтва МУС прынятыя заходы, как супрацоўнікі міліцыі не перашкаджали працы журналістам. Апошнія могуць многа расказаць пра практику міліцыянтаў адносна «не перашкадзіцца», калі да кожнага фотожурналіста прыстаяе некалькі чалавек у цывільным, якія не даюць здымка цвёрдыманні актыўству да разгону акций.

Паводле слоў Палудзеня, МУС плануе ўвесці не толькі рознакаляровыя камізэль для супрацоўнікаў міліцыі, але і забараніць здымкаў буйным планам супрацоўнікаў органу аховы правапарадку і саміх маніфестантаў. Пагоды, наступным новаўзведзеннем будзе стварэнне адмысловых кашары для журналістаў на метраў піцьсог ад месца падзеі, абрэтуваць гэта зноў — такі можна клопатамі пра бяспеку працаўнікуў пяра, мікрофона і камеры.

АНАТОЛЬ СЫС

Гэтага чалавека ўжо няма сярод нас, але ўзгадаць пра яго варта. 26 кастрычніка спойнілася 6 50 год аднаму на стваральнікай першага нефармальнага літаратурнага аўгданні «Тутэйшыя» Анатолю Сысу, выбітым пазту сучаснай Беларусі. Анатоля Сыса даўно негалосна далаўчылі да нацыянальнага Пантэону, паставіўшы посталь паэта нароўні з Максімам Багдановічам да йнкам Купалам. Да облінейнай даты выйдзе ў свет кніга выбраных вершаў Анатоля Сыса «Алаіза», на якую ўайшлі лепшыя творы з прыжыццёвых зборнікаў паэта «Агмень», «Пан Лес» і «Сыс». Сучаснік Анатоля Сыса мастак і пісьменнік Адам Глобус так апісваў адносіны паміж пазій і пазтам: «Сыс быў апантаны пазій, а пантанасць тая, часам, выгледала вар'яцтвам».

Я думаў,
верши мае відущыя,
ак пакуль не аспенчыў сам
ад мапанкі, самім жа пушчанай,
я гарэў, як бязбожны храм...

(А. Сыс)



ВІКТОРЫЯ АЗАРАНКА

Беларуская тэнісістка Вікторыя Азаранка паднялася на 6-е месца ў адзінчонным раздзеле ў сусветнай рэйтингу Жаночай тэніснай асацыяцыі (WTA). Гэта рэкорднае дасягненне ў яе кар'еры. Беларуская 20-гадовая спартсменка апрадзіла ў рэйтингу амерыканку Венус Уильямс і руску Веру Званарову. Віршынна сусветнага рэйтингу ачолілаў Дынара Сафіна (Pacii). У сакавіку гэтага года Вікторыя Азаранка ўпершыню ў кар'еры праблесціла ў дзесятку мачнейшых тэнісістак свету і пратымалася ў ёй увесе сезон.

Раней з беларусак у дзесятку сусветнай класіфікацыі прабівалася толькі Наталія Зверава — у сярэдзіне 1980-х гадоў яна займала пяты радок. Цяпер з беларускам у першую сотню юхаходзяць таксама Вольга Гаварцова (58-е месца) і Анастасія Якімава (96-месца).

32 кастрычніка па 4 лістапада Вікторыя Азаранка выступіць у фінальных турнірах WTA у Духе (Катар) з прызальным фондам 4,55 мільёна долараў, куды дапускаюцца толькі 8 лепшых тэнісістак свету. На папярэдній стадыі беларуска вызначана ў адну группу з Сафінай, Вазняцкай і Янковіч. У другой чацвёрцы сёстры Уильямс, Кузняцова і Дзяменецьева.



► ТРЕЦІ СЕКТАР

АЛЕГ ТРУСАЎ

Аляксандар ТАМКОВІЧ

Цяжка ўявіць, але стаць камуністам Алега Трусава прымусі... Зянон Пазьняк.
Да гэта Трусаў двойчы адмаўляўся. Першы раз яму прапанавалі стаць сябрам КПСС яшчэ ва ўніверсітэце. Падчас працы ў Спецъяльных навукова-растваўральных вытворчых майстэрнях Мінкульта БССР (СНРПМ МК БССР) стаць камуністам Трусаву прапанаваў Зянон Пазьняк і аргументаваў гэта так: «Ты павінен уступіць у КПСС і ўзначальці там абарону Верхняга горада». Было гэта ў 1979 годзе.

Мсціслаўскія карані

Алег Анатольевіч Трусаў нарадзіўся 7 жніўня 1954 года ў Мсціславе. Калісці гэта была сталіца адпаведнага кінства, якое з часам ператварылася ў ваяводства.

Не аднойчы даводзілася чучль пра рускае паходжанне Трусава. Маўляў, Таварыства беларускай мовы ўзначальвае этнічны рускі. Сапраўды, бацька Алега Анатольевіча — з памораў, нарадзіўся на мяжы Валагодской і Архангельскай абласцей. А маці са шляхецкага роду Драздоўскіх і Мяжэвіч. Аднак, паколькі яна нарадзілася на Урале, дзе тады працаўшы дзед Трусава, ёй у пашпарце напісалі — рускай.

Так што Алег Трусаў не толькі этнічны беларус, але і нащадак беларускай шляхты. Тым больш, што сам ён, хоць і паездзіў па свetu, але добга за межамі Беларусі ніколі не бачыў і толькі ніяднай да ведаўся, што той ужо памёр.

Так атрымалася, што бацькі Трусава разышліся рана. Яму было толькі чатыры з паловы гады, калі хлопчык застаўся ў Мсціславе, на выхаванні ў баубулі і прарабулу. Бацька вірнуўся на Валагодчыну. Больш сын яго ніколі не бачыў і толькі ніяднай да ведаўся, што той ужо памёр.

Прарабула (1882 года нараджэння) выхоўвала хлопчыка,



скажам так, у «дабалешвіцкім духу». Пражыла рóйна ста гадоў. Дзізючуючы такому выхаванню Алег Трусаў яшчэ ў маленстве вывучыў мсціслаўскі дыялект беларускай мовы і, калі зараз адкрывае слоўнік Насовіча, чытае ў ім слова свайгі дзіцінства.

У 1961 годзе Алег Трусаў пайшоў у падбудаваную яго дзедам яшчэ ў 1908 годзе школу (былую гімназію), потым беларускі педагогічны, дзе вучыўся Аркадзь Куляшоў і роднай бабулю Ганну. На жаль, зараз, нагледзичы на пратэсты, школа гэта ўжо цалкам перавезенана на рускую мову.

Па заканчэнні з залатым медалём школы, Алег у 1971 годзе паступіў на гістарычны факуль-

тэт БДУ, маючы перад сабою цвёрда вызначаную мэту — стаць археолагам. Пра гэта ён марыў яшчэ ад першага класа, калі яму ўпершынне давялося трапіць на раскопкі. Як быццам бы спецыяльна пад яго мару ў 1973 годзе ў БДУ адкрыты кафедру археалогіі. Трусаў быў яшчэ першым выпускніком у 1976 годзе. Розмеркаванне атрымаў у СНРПМ МК БССР, дзе ў 1980 годзе стаў загадчыкам археалагічнага аддзела і праццаў там у 1981 годзе.

Параlleльна Алег вучыўся ў завочнай аспірантуре Інстытута гісторыі Акадэміі науک БССР. У 1981 годзе ў Ленінградзе абараніў кандыдатскую дысертацыю па тему «Археалагічнае вывучэнне помінкай манументальнага дойлідства XI—XVII стст. на тэрыторыі Беларусі (метадычныя даследаванні)».

У публічную палітыку

Палітыкай Алег Трусаў пачаў займацца з 1988 года дзякуючы Міхасю Ткачову. Атрымалася гэта так. Напірайдзіці камандзіроўкі 19 кастрычніка шапціраваў міма Чырвонага касцёла (тады «Дом кіно») на вакзал, каб купіць білет. Выпадкова сустэр' Ткачова, які працаваў супрэсеў Ткачова, які працаваў за яго. Так Трусаў тра-

піў у аргкамітэт па стварэнню БНФ, а праз два гады вылучыўся ў дэпутаты Вірхонічы Савета 12-га склікання. Перамог. Стаяў намеснікам старшыні камісіі па адукацыі, культуры і захаванні гістарычнай спадчыны. І быў сараднікі парадку пратэсту ў залі пасяджэнні ВС.

У сакавіку 1991 года была створана Беларуская сацыял-дэмакратычнае грамада, старшыней якой абраў Міхасю Ткачову, а намеснікам — Алега Трусава. Праз год, пасля зачаснай смерці Ткачова, Алег Анатольевіч стаў на чале партыі і будзе кіраваць ёй да лета 1995 года.

Параlleльна з партыямі на хвалі перабудовы пачалі фарміравацца і грамадскія арганізацыі. Ці не першай з іх, 28 верасня 1989 года, было афіцыйна зарэгістравана Таварыства беларускай мовы (ТБМ), створанае па ініцыятыве выбітнага пасты і грамадскага дзеяча Ніла Гілевіча, які і быў абрани як першынні старшынай. Алег Трусаў сфарміраваў тады суполку ТБМ у Савецкім раёне, які і кіраваў да красавіка 1997 года, да моманту абрания яго намеснікам старшыні ТБМ — на той час Генадзь Бураўкіна.

У той час, абы чым мала хто ведае, над ТБМ навісла першая пагроза высялення з офиса, што аўтаматычна цягнула за сабой

страту регістрацыі, а значыць, і магчымасць легальнага існавання, і непазбежнае скарачэння колькасці сябраў, што для такой арганізацыі, як ТБМ, па вызначенню прызначанай на масавы фармат дзеяйніці, азначала непазбежнае знікненне з грамадскай арэні. Дарэчы, сітуацыю туго вырышыў тагачасны мэр Мінска Уладзімір Ярошкоўскі пасля сустэрчы з тагачаснымі старшынёт ТБМ Генадзем Бураўкінам.

17 красавіка 1999 года на VI з'ездзе ТБМ Алега Трусава па працаванні Генадзя Бураўкіна абраў старшынёй. З гэтага моманту ўсе больш ведаюць Трусава — грамадскага дзеяча, чым Трусава — палітыка.

ТБМ

Па інерціі (беларуская мова, бел-чырвона-белы сцяг, «Пагоня») ТБМ успрымаецца як нешта вельмі блізкае да БНФ. На самай жа справе Таварыства беларускай мовы значна шырэй адной плыні. Палітычна прыналежнасць тут не мае ніякага значэння. У склад арганізацыі ўваходзілі ды ўваходзіць і камуністы, і дзеючыя міністры. У новых валанцёраў не пыталаца ні пра партыйнасць, ні пра нацыянальнасць, ні пра веравызнанне. Крытыкі адзін — любоў да беларускай мовы. Як вядома, нават БНФ не пазбегла расколу. У ТБМ жа за дзвянацца год існавання не было ніякіх унутраных сварак, ніякіх расколаў. Во ніяма чаго дзяліцца. І ёсць за што змагацца — канкрэтнае і духоўнае — за мову.

Дарэчы, палітычныя партыі вельмі паважаюць ТБМ, якое на сённяшні дзень налічвае піць з паловы тысяч сябраў. Лічба для Міністэрства юстыцыі — толькі самыя актыўныя. На самай справе, сябраў значна больш.

На думку Алега Трусава, ва ўмовах таталітарнай дзяржавы «трэці сектар» мае больш перспектыву, чым іншыя. І з Трусавым цяжка не пагадзіцца. Што як тое польская «Салідарнасць» або літоўская «Саюздзіс»? Гэта не палітычныя партыі, а тыповыя недзяржавныя структуры. І БНФ такім быў. Пакуль не стаў партыя. Самай вялікай памылкай Пазьнякі і яго каманды Трусаў лічыць стварэнне партыі БНФ. З гэтага і пачаўся развал. Траба было спачатку прыясніці да ўлады.

За мову, за Беларусь!

Калі гутарка ідзе пра ТБМ, без разважанняў пра ціперашні стан беларускай мовы абсыпнікам. Мабыць, камусыці гэта падасца спрочым, але Трусаў апошнім часам сцвярджае, што сёньня яна «патроху адраджэцца».

Сам ён пачаў размаўляць пад беларускую недзе на пачатку 1980-х гадоў. А першай беларускай кнігай для яго быў «Новая зямля» Якуба Коласа, якую яму презнавалі на Дзень Савецкай Арміі ў восьмым класе. На беларускую мову Трусаў перайшоў сядома — у знак пратэсту супраць выклікання з БДУ некаторых студэнтаў, за «праляженне нацыянализму» (апа-сунтрасці, за любоў да роднай мовы, да Беларусі). Каб лепш зразумець аргументы Алега Трусава, дазволім сабе адну цытуту з яго шматлікіх інтэрвью:

«Зарас пытанне чыста палітычнае. Трэба дачакацца змены палітычнай улады. Калі празідэнт і прэм’ер-міністр загаворыць па-беларуску, нават не трэба змяніць заканадаўства. Хай будуць дзве мовы. Я б не мянняў ніякіх законы, толькі б памяніў улады. І ёсць. За два гады большасць людзей прайдзе на беларускую мову».

У самога Трусава перыяд пераходу на беларускую мову ѹкладаўся менавіта ў два гады. З 1982 года — паўсялоў і з усімі — ён размаўляе выключна па-беларуску. І добра памятае, як да яго ставіліся ў рускамоўным Мінску — ляліці ў трайлібусах, крамах, патрабавалі «гаварыць нармальна». Сёняні сітуацыя змянілася кардынальна. Пачучыўшы мову, прапускаюць без чаргі, нават міліцыйнікі выказаваюць павагу, некаторыя таксісты за праезд гропай не біруць.

Яго пратановы перавесі на беларускую мову ўсё дзяржаўныя установы ўжо не выклікаюць з’еднічных усмешак. Сацыялагічнае апытнанне, праведзене на дынадзе Беларускім інстытутам стратэгічных даследаванняў сумесна з лабараторыяй «Новак», нечакана павялічыла ўспрыяньне моўнай сітуацыі Алегам Трусавым. 83,7 процэнтаў жыхароў краіны лічыць беларускую мову нацыянальным сімвалам і нацыянальным здаўткам. І кали 50 процэнтаў назвалі людзей, што размаўляюць на мове, элітай нацыі.

Вынік — наступерак шматвековай традыціі на зыянчэнне мовы. Насуперак афіцыйнай палітыцы апошніх пяцідзесятага гадоў. Вынік, у якім, без сумневу, ёсць немалы ўніёсак ТБМ. І, зразумела, Алега Трусава.

Аптыміст

У адрозненні ад многіх шчырых беларусаў, Алег Трусаў не плача і не енчыць пра гаротны стан беларускай мовы. Ён за ёе, можна сказаць, змагаеца, але дакладней будзе — метадычна працуе.

І як стратэг, і як шараговец. У залежнасці ад абставін і забывчысці на свае пагоні. Аналізуе і аціняе сітуацыю, раскладае сіл і магчымасцей. Манеўруе і атакуе. Утрымлівае плацдарм і пашырае яго хоча на сантиметры-другі.

Дамагліся, каб аబесткі ў грамадскім транспарце загучалі на беларускую мову — сцяжок. Арганізавалі пры ТБМ курсы па вывучэнню беларускай мовы — на карысць. Зладзілі супольна з іншымі грамадскімі аўяднаннямі шырокую кампанію «Будзьма беларусам!» — поспех.

Трэба дзеля гэтага размаўляць з чыноўнікамі — вакам не міргне. Сесіі за стол грамадскай камісіі пры презідэнцкай адміністрацыі — без хістанніяў. Аднак і першае пытанне ў лоб — пра мову. І пра дамракратычныя пераўтварэнні.

Але ж калі трэба — у лабавую атаку, без ваганіяў. Напрыклад, калі зноўку над ТБМ узікля пагроза быць пазбяўленыміофіса. Пад уздзеяннем хвалі пратэсту раінная адміністрацыя адступіла. І ТБМ жа першай ўдарыла ў звон пра небяспеку маніпуляцый з пытаннем наконт роднай мовы напярэдадні перапасці.

Быць гнучкім і не здрадзіць прынцыпам, самому сабе — здаецца, гэта Алегу Трусаву ўдаецца.

ПАДРАБЯЗНАСЦІ

ЯШЧЭ АДНА КААЛЦІЯ

Вольга ХВОИН



Слово Юрия Дзядюнкевича

Прадстаўнікі розных палітычных структур Беларусі падпісалі пагадненне аб стварэнні Беларускага незалежніцкага блоку (БНБ). Да яго далучыліся партыя БНФ, арганізацыі «Малады Фронт», «Правы Альянс», МХСС «Маладая дэмакратыя», рух «За Свабоду», аргкамітэты Партыі свабоды і прагрэсу, Беларускай хрысціянскай дэмакратыі, рух салідарнасці «Разам», рух «Маладая Беларусь». Аб'яднанная грамадзянская партыя ад уступлення ў кааліцыю адмовілася. Новаствораны блок будзе адкрытым для далучэння ўсіх суб'ектаў беларускага дэмакратычнага руху, якія падтрымліваюць акрэсленія ў пагадненні мэты і каштоўнасці, заяўляючы заснавальнікі БНБ.

Ініціаторам стварення кааліцької виступила партія БНФ пасля правління апошнього з'езду і змени кірауніцтва. Старшини партії БНФ Аляксей Янукевіч заявів, що ранішайша кааліція — Аб'яднання демократична сіль — даючи сябе зъєла, «АДС мертві юж досыць даюн». Гэта не было звязана ні са стварэннем новай кааліцыі, ні са зменай кірауніцтва ў партыі БНФ. АДС як палітычна кааліція памёр пасля мінулых праздэнскіх выбараў. Незалежнікі блок не ствараўся як нешта наспৰак АДС, гэта структура ўжо не стаць на парадку дні», — падкрэсліў палітык.

Рэзультаты пасля стварення кааліціі

Разам з тым экс-старшыня партыі БНФ Ливон Баршчэўскі бачыць чалавека, незалежнасць і дэмакратычны лад кіравання Беларусі, на-

цыянальныя традыцыйя і культурная спадчына дзяржавы. Такім чынам, у шэрагу прыярэгітэй новай палітычнай кааліціі — стварэнне ўмоў для правядзення ў дзяржаве свабодных і справядлівых выбараў, ініцыятыва рыначных реформаў, праца, накіраваная на спыненне палітычных ропшыў і вызваленне палітвязніяў, наладжванне стратэгічнага супрацоўніцтва з краінамі-сабрьамі праграммы «Усходніе партнёрыства» і Еўрасаюза.

«Акрамя незалежнасці, дэмакратыі, нам важны ўёўрапейскі выбар Беларусі. Гэта цэлы шэраг дзеянняў, якія мы збираемся ажыццяўляць, — тлумачыць Аляксандр Мілінкевіч. — Мы не лічым, што адным жаданнем мы

калісці стаєм сябрам Еўрасаюза, а для мене гэта стратгічнай мэта. Нам трэба многае зрабіць у мадэрнізацыі гаспадаркі, ажыццяў-
цяйці сацыяльны і палітычныя реформы, і саме галоўная — мы мусім змяніць менталітэт нашых людзей, каі яны зразумеіць, што беларусы былі, ёсць і будуть еўрапейскай нацыяй. Мы адчыні-
ваем сваю мон не таму, што за-
наімівалікі арганізацыі, а таму
што верым — ідэя славоды, са-
дарнасці, справядлівасці, еў-
рапейскага шляху аб'яднала многіх
і многіх людзей». Што тычыцца
адносін з Расій, то Мілікевіч
падкрасліў, што не мае «руса-
фобіі», аднак «супраць расійскага
імперыялізму, але не Расіі».

КАНТАКТЫ

«УСХОДНЯЕ ПАРТНЁРСТВА»: ДАМОВЫ НА БУДУЧЫНЮ

Волга ХВОИН

**Супрацоўніцтва Беларусь з
Еўрапейскім саюзам пакуль
адбываеца на ўзроўні
перамоў, кансультатый і
вырашэння арганізацыйных
пытанняў.**

Трэці сектар Беларусі на Форуме грамадзянскай супольнасці, першы этап якога адбўздзені 16-17 лістапада ў Бруслі, павінны прадстаўліць 27 грамадскіх арганізацый Беларусі. Мяркуеца, што гэта будзе як прадзяржка, нарынок, так і незалежны НДА. Агулам у форуме прымуць уdezел 220 НДА з шасці краін-чальцоў праграмы «Усходнія партнёрства» — Азербайджана, Арменіі, Беларусі, Грузіі, Малдовы і Украіны. Большасць НДА — 141 — будзе з краін-удзельніц праграмы «Усходнія партнёрства», астатнія 79 — з краін-сбраў ЕС, міжнародных арганізацый і троціх краін. На гэтым форуме грамадзянская супольнасць будзе прадстаўлена на грамадскім арганізацыямі, прафсаюзамі, аўсядненнімі працаўцаў, аналітычнымі цэнтрамі і некамерцыйнымі фондамі. Сферы іх дзейнасці так ці інакш звязаны з чатырма платформамі новай палітыкі Еўропы: дэмакратычным кіраваннем, эканамічнай інтэграцыяй, навакольным асяроддзем і энергетычнай бяспекай, а таксама ў сферах кантактаў паміж людзьмі.

Праграма «Усходнія партнёры» ад пачатку прадугледжвала ўрокі ўздел у ўсі грамадзянскія тольнасці як інструмента, які вывінені кантраляваць дзяржаўную ідуцу і мусіць узмадзіць даверу грамадства да органаў дзяржаўнага кіравання. Адна з афіцыйных інскімкненці да манапалізацыі гасунаў з ЕС, а працэс напаўнені праграмы «Усходнія партнёры» адбываецца ў прыхаваным жыжме. Таму задача Форума грамадзянскай супольнасці — у тым, каб і ўпігнучы ў працэс прыняція ўзшэння і іх абмеркаванням на троці і атрымліць по-

штарт і апазіцію.

Што тъчыцца неапсэрдна кантаўкай з інштыгутамі ўлады, то сілод апошніх навін — завяршэнне армавання працоўнай групы па разарвенні канцыпцыі «Еўрапаэст» парламенцкай структуры праграмы Еўрасаюза «Усходніе партнёрства». Група была арганізавана

21 каstryчніка ї У Стакгольме на сурточы старышням міжнародных камісій парламентаў краін-удзельнікі «Усходнія партнёрства», дапутатаў Еўрапарламента і краін Еўразаюза. Пачатак працы сходу плашчанец на восьменнадцатага года. У «Еўранест» увойдуть 60 дапутатаў Еўрапарламента і 60 дапутатаў з краін-сбраўля «Усходнія партнёрства» (па 10 прадстаўнікоў ад кожнай краіны). Канцепцыю «Еўранест» плашчанца распрацавана на прагніцы падзода.

З бюджету праграмы 2007–2010 гадоў у 600 мільёнаў ёура для беларускіх праектаў пакуплю што вылучана толькі 20 мільёнаў. Але ўжо плануюцца падвышэнне выдаткаў на 75 пракцэнтаў. Галоўнае ж, адкрываецца шлях да супрацоўніцтва з краінамі ЕС, а значыць, да новых праектаў, да інвестыцый. Іх реалізацыя за- лежыць ад хуткасці, з якой будзе

запушчана ў дзеянне праграма «Усходнія партнёрства».

Грошы Еўрасаюза будуть выкарыстоўчай для рэалізацыі плана рефармавання праграмы «Усходнія партнёрства» праз выкананне праграм Комплекснага развіція інтыгуючайнай нацыянальнай па-тэнцыялу, а таксама праз забеспячэнне абсталіваннем і стварэння спецыялізованай інфраструктуры. Таксама за кошт павелічэння

ресурсаў будзе падтрымлівачца праца платформ, атрымаюць падтрымку ключавыя ініцыятывы. У выніку гэтыя сродкі будуть выкарыстаны для падтрымкі партнёраў у працэсе фармавання іх рэгіональнай палітыкі, накіраванай на забеспячэнне стабільнасці шляхам садзейнічання ўнутранай аўяднанасці і скарачэння сацыяльно-еканамічнай няроўнасці.

Адным з найболей актуальных пунктаў супрацоўніцтва з ЕС для Беларусі, прынамсі яе грамадзян, з'яўліцца змяншэнне кошту на візы ды спрашчэнне візавага разрэзку. Прычым у гэтым пытанні пакіненні ёсць уладаў

пытаць памякненні як укладань, та і апазыні супадаюць. Аднак яго вырашэнне краіны ЕС разглядаюць у судадносцінах з краскамі Беларусі па шляху лібералізацыі. Падчас апошняга візіту ў Бруссель міністэр замежных спраў Беларусі Сяргей Мартынаў меў сустракчу з намеснікам старшыні Еўрапейскай камісіі — камісарам па пытаннях правасуддзя, свободаў і біспекі Жакам Барро. Бакі заінтарызавалі шырокі круг пытанняў, датычных спрашэнняў візавага рэжыму паміж ЕС і Беларуссю, Гасцістам ВС.

Пакуль можна сцвярджаць, што ўсе названыя вышэй да-моўленасці маюць папярэдні характар. У лістападзе ў Брюселе міністры замежных спраў краін Еўрапейскай аянціны, ці ёсць прагнені рассязіцца на Беларусі ў сферы выканання праваў і свабодаў чалавека. Калі ях віхновы будзе мець станоўчы характар (а пра тое гаворыць заінтарызаванесць ЕС ва ўцігненні Беларусі ў сваю сферу ўплыву), можна будзе чакаць реалізацыі канкрэтных праектаў і задач.

ГРАМАДСТВА

6

▶ НАТАТКІ

ВАКАЦЫІ НА ВЫСПЕ ПЕРАПІС

Ася ПАПЛАУСКАЯ

На 11 дзён цэнтр Еўропы
сышоу у папярове-
апытальнае падпопле. Так
думала б, калі б не была
актыўным падпольшчыкам.
Перапісчыкам, то бок. Мы
не на 11 дзён адмовіліся ад
жыцця і з'ехалі на высу
Перапіс, мы асёлі там на
месяц.



Мала хто ведае, што на гэтай выспе існуюць трывалыя законы. Першы — ажыццяў папярэдні абыход. Другі — перапішы! Трэці — вазьмі за шкірку інструктара і здзейсні кантрольны абыход. Чаштэрскі (негалоўным) законам стаўся — падлічы, падбі, аформі партфель. Толькі пасля гэтых аператарской можна здача зброю (флікер, свісток, ліхтарык звычайні кітайскі, дава гелевая чорная асадка ды аловак), дакументы (пасведчанне ды значак) і вярнуцца ў краіну Жыццё.

Міністэрства статыстыкі ж на-
огуловы вымушана саніць пазіцыю
засяянгнутай абароне: не менш як два гады кампутары будуть сканаваць крываўкі почыркі перапісчыкам, статысты будуть хапацца за галовы, ламаць алоўкі і падлічваць, падлічваць, падліч-
ваць...

Сяджу я зараз на выспе і перад чарговым райдам разведкі пішу гэтыя нататкі.

На вайне як на вайне

Зіралі перапісчыкам як на вайну. Прыйшла да нас спадарыня Адміністрацыя і заяўвіла: «Вы ж, дарагі студэнты, не хочадеце ісці супраць дэяржавы? Вы абавязаны падпрадавацца! Вы не маеце права адмовіцца! А калі затруйтэ вайну, вы таксама скажаце: не пайду!!!» З нервова-істрычнай пльвіні свядомасці мы «дарагі студэнты» (як высыветлілася пасля, ніякія мы не дарагі: кошт нам — 4 базавыя велічнін), зразумелі адно — пратэставаць бессансона. Мне асабіста паграйлі адлічненнем. Маўляў, нам такія студэнты, вядома, неабходныя, але ж не забывайце, што мы таксама людзі і можам замужа напішоцца. У словах і позірку чыталася: «Адлічыць, вядома, не адлічым, але памятайце пра размеркаванне, што час неўзабаве чакае, мілай Ася!»

Пасля гэтай спадарыні Ад-
міністрацыя скардзілася жур-
налістам, што студэнты яе ня-

равільна зразумелі, што ніякага прымусу не было, што ўсе як на духу сказаілі: добрахвотнікам хача ў стройныя шэрагі перапісчыкам!

Усімі няпрыядамі нас сабралі ў адным пакойчыку, дзе цягам некалькіх дзён адбываліся паліявія вучэнні. Нас вучылі карыстацца асадкай і ліхтаркам («Ліхтары трэба друкаваныя пісаць! Друкаваныя, я сказала! Зараз на дошы напішу! Вось так, усім зразумела?»), ліхтарыкам, што выдалі па прынцыпу «адзін ліхтарык на трох студэнтаў», філікерам («Пра філікер, філікер не забудыце! Гэта апазнавальны знак! Вас павінна быць бачна ў цэнтры!», свістком (таксама адным на трох), значком («І значак авабязкова чапляйш! Гэта адзін з асноўных паказнікаў, што вы — перапісчык!») і, канечне, бланкамі («Нават калі бланк парвалі, калі ён упаў у лужыну, калі на яго напісалі котка ці яшчэ хто, не выкладайце! Усё вя-
тратіце нам. Для справаўладчыні!»; «Ставім толькі крыжкі! Ніякіх іштушачак! Гэта ж кампугартам чытаць!»); «Усім зразумела, што такое домагаспадарка? Што мы павінны запытацца, калі чалавек не разумее гэта слова?»). Пасля нас праз тэсты (ну зусім як пры па-
стапленні на свае факі) праверылі на профірдыдатнасце да такай адказнай і нялігkай справы, як перапіс населінніца. Падсунулі контракты з пратэрмінаванымі датамі і няўчімнімі фармулёвкамі... І адправілі ў бой.

Першы бой. Ён цяжкі самы

А 8 раніцы 14 кастрычніка мы ўжо былі на сваіх пастахах. Інструктары выдали нам тых самыя зялёніны партфелі з усім неабходным начыннем (мене нават удалося адваць ліхтарык), раздадлі кожнаму па 114 кватэр і скамандавалі: «Наперад!»

На папярэдні абыход. Мне дасталіся 2 дамы: корпус аднаго дзеўствіція паярховіка і піція-
паярховая хрушчоўка. Раён нам, журафацам, дастаўся нядранны — Фрунзенскі, вызначаны па няхітрай формуле: «Дзе вучанца, там нахай і перапісваюць», — вырашылі спадары статысты.

У першы дзень ува мэма-
галіся два пачуці: нітпўненасці (што за людзі трапяцца?) і ні-
макасці перад людзьмі, якіх вымушана дарма турбаваць. Дарма, бо так ужо было: падчас паярэднага абыходу мы высыялілі колькасць чалавек, што праражваюць у кватэры, але ж гэтыя дадзеныя ёсьць у ЖЭСе. Лішнім аказаўся і дамаўліцца з жыхарамі пра час і дзень наведавання: амаль усе кватэры адчынліліся мне ў іншыя тэрміны. Да ніёмкасці прыме-
швалася дурное адчуванне сябе паштальёнам. Літаральна як у вершы Самуіла Маршака: «*Кто ступіць в дверь ко мне// Стол-
стой сумкой на рэмне...*» І яшчэ я вельмі баллася расчараўвава.

А атрымала нечаканую радас-
ть ад першых жа сустэрч з людзь-
мі. Пачуці гэта не зікні із зара-
дзі, калі перапіс скончыўся. Жыхары
маіх кватэр аказаліся на дзіва
прыемнымі людзьмі. У першым



доме да мяне выбегла жанчына і хадзіла са мной па ўсіх паверхах, сама званіла ў дзвёры, тлумачыла, з якой нагоды: «Валоша, адмыкай! Перапіс!» Дапамагала з аптыннем: «Гавары, колькі ў вас чалавек живе?»

У другім доме і таго лепей: жанчына з першага пад'езда расказала, колькі чалавек дзе живе, прычым не толькі ў сваім пад'езде, але і ў астатніх трах:

— Я чаму ўсё ведаю? Жыву тут з 1970 года. Спачатку у троцім пад'еззе, а цяпер вось у першым. А што ж ты будзеш бегаць? Мне ж шкода цябে! Ты ж студэнтка... Ой, бедныя вы, бедныя. У

мене ўнучка таксама студэнтка... Ооёёёё...

11 дзён вясёлага жыцця

Час асноўнага перапісу быў сапраўды вясёлым. Канечне, быў ён і цяжкім: прыходзіла дадому і не ўсіх падала спас (прафесія, некалькі разоў такі прымусіла сябе напісаць справаўладчу ў ЖЖ за дзень, а пасля стамлялася настолькі, што пісала справаўладчы назоўтра).

Мы мясціліся ў школе, як і большасць перапісных пунктў, і нам на два інструктарскія ўчасткі выдзелілі адзін пакой. Так шчасліва супала, што інструктарамі майг і не майго ўчастка былі маладыя абавязнныя, а галоўнае — вясёлыя людзі: мой інструктар Макс і не зусім мой інструктар Надзя. Паміж намі і некім адразу ўсталяваліся неформальныя, сяброўскія стасункі.

Акрамя таго, што Макс пры-
чыгніў бумбокс, пад які мы кал-
басілі, было шмат нагоду для смеху ў самім перапісе. Дакладней, у перапісчыках. Справа ў тым, што не ўперапісчыкамі прайшлі такую добрую падрхтоўчую школу, як я. Хтосьці з іх на заняцках спаў, балбатаў, чытага... Хтосьці заняцкі налагуялі прагуляў. Вось гэтыя дзёне кат-
горыя студэнтаў-перапісчыкам «гумарэ-

са». Праўда, пад канец перапісу Максу, мне і май сяброўцы Вераніцы хацеліся застрэліца, правяраючы бланкі гэтых не-
вукі. Яны таксама панапісалі ў анкетах, што мама дарагая!... То ў іх 28-гадовы мужчына ходзіць у дзіцячы садок, то 85-гадовая бабулю вучыцца па ўстанове адукацыі, то сын з'яўляецца яшчэ і мужам (а адзін раз сын быў і мужам, і братам адначасовам!), то мужчыны нарадзілі аднаго, а то і некалькі дзяцей!... Выпраўляючы гэта, мы згубілі часу болей, чым перапісваючы.

Вельмі забаўляла і весяліла Макс маг беларуская мова. За час нашых размоў ён вывучыў такія смешныя слова, як «асадка», «ліхтарык», «шкваркі», «праст», «прышпільна»... Кожнае слова ён суправадзяў забаўнымі каментарамі, паўтараў яго на некалькі разоў, каб запомніць. А адзін дзень нават сам з усімі па-беларуску размаўляў. «Ох, цяжка...» — прызнаўся пасля Макс.

Забаўнай нечаканкай здараліся і падчас перапісу. Перапісала адзінокую жанчыну, на якой жыве шыкоўныя вялізны пухнаты кот. Толькі я села запаўніць бланк, як гэты пухнаты кот скончыў мне на калені, зварыўшы клубочкамі і захрап! У другой кватэры, пакуль я перапісала, сімпатычны шчанік не толькі аблізаў мене ўсю руку, але і неўпрыкмет пагрыз моя залёгніны партфель... Дзвёры троцій адамкнула дзяўчына і са страхам у вачах запытала: «Нас, што, весяляцца будзе?»

Яшчэ адзін выпадак. Калі я перапісала слявачку Галіну Шышкову, яе непаседлівы сынок ўсё абуроўчы: чаго гэта цеяці ад іх хоча? Калі ж Галіна задумалася, як лепней пазначыць род заняткай? Калі я рабуша спыніла наша абмеркаванне: «Вы няправільна пішаце! Пішице: зорка!»

Яшчэ адзін другога перапіснога дынай наступных таксама) на пытанне: «На якой мове размаўляеце дома?» стаў адказ: «Кі прэзідэнт!» Людзі паглядзілі сюжэт, у якім Аляксандр Рыгоравіч адказаў, што размаўляе дома і па-руску, і па-беларуску, і на трансценцы, і адказаў, як ён. З такім гонарам, маўлю!

За ўесь перапіс толькі адна жанчына адмовілася ад перапісу: «Нічога я вам не скажу. Бярыце звесткі ў ЖЭСе», — і захлопнула дзвёры. Зраз ажакаў, што кантрольнага абыходу: пойдзім з інструктарам у кожную дзесятую кватэру правяраць, ці правільна я ўсё запісала. Вось тут пачненца, мусіць, самае цікаве.

Асобна варта сказаць колькі слоў пра рэакцыю людзей на



2 ЛІСТАПАДА, ПАНЯДЗЕЛАК

06.00, 07.00, 08.00, 09.00, 12.00, 13.00, 14.00, 15.00, 16.00, 17.00, 18.00, 19.00, 23.55 Навіны.
06.05, 07.05, 08.10 «Добрай раніца, Беларусь!»
06.45, 07.45 Зона X.
07.30, 08.25, 11.50 Дзялэвое жыццё.
08.30 У свеце матарау.
09.05Nota Bene.
09.35 «Зорнія танцы», «Жаночы сезон».
11.00 Серыял «Не нарадзіся прыгожай».
12.10 Камедыйная меладрама «Дом, млын дом» (Расія - Украіна).
14.05 Жаноче ток-шоў «Жыццё як жыццё».
15.15, 19.20 Навіны рэгіёна.
15.25 Культурныя людзі.
16.05 «Аддай, што зddyбы ты, і бедным не будзе...» Фільм-эс (БТ).
16.25 Меладрама «Сёстры па крыві».
17.25 Серыял «Не нарадзіся прыгожай».
18.25 Відеофільм АТН «Пррабач мнене».
18.50, 00.45 «Зона X», Крымінальная хроніка.
19.30 «Арна». Програма аб спорце.
19.55 Ток-шоў «Ход у адказ».
21.00 Панаэр.21.50 Адмысловы рэпартаж АТН «Навука вылечваць».
22.05 Серыял «Часткі цела» (ЗША).
23.10 Драма «Жнівень» (ЗША).
00.50 Дзень спорту.
01.05 Хакей для ўсіх.

13.10 «Зразумець. Прабачыць».
13.40 «Модны прысуд».
14.45 «Кантрольны закуп».
15.15 «Люлампія Раманава. Следства вядзе дылетеант». Шматсерыйны фільм.
16.00 Навіны навіны.
16.10 Навіны спорту.
16.15 Ерапаш.
16.45 АНТ прадстаўляе: «Бітва тытанau».
18.00 Навіны навіны.
18.15 Навіны спорту.
18.20 Серыял «Мая выдатная няня», 2004 г.
18.55 Чакай мяне.
20.00 Час.
20.30 Навіны навіны.
21.00 Навіны спорту.
21.05 Ток-шоў «Выбар».
22.00 Прэм'ера. «Непрыдуманае забойства». Шматсерыйны фільм.
23.00 Навіны навіны.
00.15 Навіны спорту.
23.20 «Лічынтысты стагоддзя».
23.55 «Жанатыя... з дзецимі». Шматсерыйны фільм.
00.30 «Звар'ячэу ад цібce». Шматсер. фільм.
01.20 Навіны навіны.
01.35 Навіны спорту.

06.00, 07.30, 10.30, 13.30, 16.30, 19.30, 22.30 «24 гадзіны».
06.10 «Міншчына».
06.20 «Раніца. Студыя добрага настрою».
07.40 «СТБ-спорт».
08.30 «Тыдзень».
09.35 «Вялікі сняданак».
10.05 «Ідзець гісторыя».
10.40 «Анён-захавальнікі». Тэленавэла.
11.45 «Званая вічара».
12.40 «Былая». Серыял.
13.50 «Зорнія рынок».
15.05 «Ладзейкі свякі».
15.30 «Гарасы лёда».
16.00 «Культурнае жыццё».
16.30 «Хакей. Вандруюча».
17.10 «Наша справа».
17.20 «Міншчына».

3 ЛІСТАПАДА, АЎТОРАК

06.00, 06.30, 07.00, 07.30, 08.00, 08.30, 09.00 Навіны навіны.
06.05 АНТ прадстаўляе: «Наша раніца».
09.05 Контуры.
10.10 «Міхайл Жараў». «Шчасця пястун бязродных...».
11.00 Навіны навіны.
11.05 Навіны спорту.
11.10 АНТ прадстаўляе: «Рэкламная паўза».
12.00 «Малахай+».
13.00 Навіны навіны.
13.05 Навіны спорту.

13.00 Навіны навіны.
13.05 Навіны спорту.
13.10 «Зразумець. Прабачыць».
13.40 «Модны прысуд».
14.45 «Кантрольны закуп».
15.15 «Люлампія Раманава. Следства вядзе дылетеант». Шматсерыйны фільм.
16.00 Навіны навіны.
16.10 Навіны спорту.
16.15 «Лонгэкран».
17.10 «Хай камуць».
18.00 Навіны навіны.
18.15 Навіны спорту.
18.20 Камедыйны серыял «Мая выдатная няня», 2004 год.
18.55 «Гуда». Шматсерыйны фільм.
20.00 Час.
20.30 Навіны навіны.
21.00 Навіны спорту.
21.05 Галубая прэм'ера года. «Адмірал». Шматсерыйны фільм.
22.10 Прэм'ера. «Непрыдуманае забойства». Шматсерыйны фільм.
23.10 Навіны навіны.
23.25 Навіны спорту.
23.30 «Жанатыя... з дзецимі». Шматсерыйны фільм.
00.30 «Звар'ячэу ад цібce». Шматсер. фільм.
01.20 Навіны навіны.
01.35 Навіны спорту.

06.00, 07.30, 10.30, 13.30, 16.30, 19.30, 22.30 «24 гадзіны».
06.10 «Міншчына».
06.20 «Раніца. Студыя добрага настрою».
07.40 «СТБ-спорт».
08.30 Фільм «Мой восенскій блюз». Расія.
10.40 «Анён-захавальнікі». Тэленавэла.
11.45 «Званая вічара».
12.40 «Былая». Серыял.
13.50 «Крокі да постхею».
14.40 «Стадыя канчані». Моладзеўы серыял.
15.30 «Top Gear. Руская версія».
16.50 «Сталічны футбол».
17.20 «Міншчына».
17.30 «Званая вічара».
18.30 «Былая». Серыял.
20.00 «Сталічны падрабязнасці».

17.30 «Званая вічара».
18.30 «Былая». Серыял.
20.00 «Сталічны падрабязнасці».
20.10 «СТБ-спорт».
20.20 «Добры вечар, малянія».
20.25 Фільм «Мой восенскій блюз». Расія.
22.55 «Сталічны падрабязнасці».
23.00 «Сталічны футбол».
23.30 «Гучная справа».
00.25 «Халасція». Серыял.
01.20 «Нашы рэкорды».

07.00 ЛАДная раніца.
08.00 Камедыйны серыял «Юрыкі» (Расія).
08.30 Гадзіна суду. Справы сямейныя.
09.30 У гэты дзень.
09.35 Серыял «Каханне як каханне» (Расія).
10.30 Камедыя «Сабілавісці нацыянальнае палавіння ў зімовыя перыяды» (Расія).
11.50 «Прастацтва».
12.20 Школа рамонты.

13.10 Серыял «Начын агні пятніцы».
13.55 Мультсерый «Русалачка» (ЗША).
14.40 «Хачу ўсё ведаць». Кіначасопіс.
14.55 Пазаласкана гадзіна.
15.10 Бухта капитану.
15.50 Тэлебарометр.
16.05 Дэтэктывны серыял «Камісар Мегрэ» (Францыя-Бельгія-Швейцарыя).
16.55 Гадзіна суду. Справы сямейныя.
18.00 Серыял «Каханне як каханне» (Расія).
19.05 Псіхалагічны дэтактык «Дзесяць нерэчыць» (СССР). 1-я серыя.
20.40 Калыханка.

20.55 Беларуская часіна.
21.55 Хакей. Формула гульні.
22.00 Футбол. Чэмпіянат Англіі. Агяд тура.
23.20 Камедыйны серыял «Юрыкі» (Расія).
23.55 Дэтэктывны серыял «Камісар Мегрэ».

07.00 Добрай раніцы; Расія!
09.20 Тэлесерый «Аднойчы будзе каханне».
10.10 «Цалавек bez маскі. Георг Отс», Да-кументальны фільм.

11.00, 14.00, 17.00, 19.00 Весткі.
11.25 «Ранішняя пошта».
11.55 Тэлесерый «Баязэт».
13.35 Гарадак.
13.50 Навіны - Беларусь.
14.20 Тэлесерый «Вядзьмарскае каханне».
15.10 Тэлесерый «Каменская-5».
16.50 Навіны - Беларусь.
17.25 «Гарадак». Дайджэст.
17.55 Прэм'ера. «Кармеліта. Цыганскі запал». Тэлесерый. 2009.

18.50 Навіны - Беларусь.
19.30 Тэлесерый «Аднойчы будзе каханне».
20.30 Прэм'ера. Тэлесерый «Каменская-5».
22.30 Тэлесерый «Вядзьмарскае каханне».
23.30 «Нічога асабістага».
23.45 Навіны - Беларусь.
23.55 «Весткі+».
01.15 «Дзяжурныя па краіне».
01.05 Тэлесімфільм «Следства вядуць знаўцы», «Бумеранг». 1-я серыя.

06.00 Сеннія.
06.05 Канал «Сеннія раніцы».
08.40 «Надзвычайнай здарэнніе. Агяд за тыдзень».
09.10 «Краймлёўская кухня».
10.00 Сеннія.
10.20 «Сярэдні клас».
11.10 «Кулинарны падынак».
12.10 «Следства вялі...».
13.00 Сеннія.
13.30 Серыял «Вяртанне Мухтара-2».
15.35 «Агяд. Надзвычайнай здарэнніе».
16.00 Сеннія.
16.25 Крымінальны серыял «Ліцейныя, 4». 19.00 Аб'ектыў (агяд падзей дні).

19.05 «Дак. гадзіна: «Канцыя прыўнай», дак. фільм, 2007 г., Венгрыя-Фінляндыйя.
19.55 Ні колах.

20.25 Госць «Белсату».

20.45 Беларусь у Польшчы.

21.00 Аб'ектыў (голоўнае выданне).

21.20 Гісторыя пад знакам Пагоні: «Усяслаў Чарадзе» (спланаваная праграма).

21.30 «Забытые святы», мас. фільм, Чххія.

23.10 Аб'ектыў.

19.00 Аб'ектыў (агяд падзей дні).

19.05 «Дак. гадзіна: «Канцыя прыўнай», дак. фільм, 2007 г., Венгрыя-Фінляндыйя.

19.55 Ні колах.

20.25 Госць «Белсату».

20.45 Беларусь у Польшчы.

21.00 Аб'ектыў (голоўнае выданне).

21.20 Бокс. Падынак за тытул Чэмпіёна свету па версіі WBO (Германія).

22.00 Бокс. Падынак за тытул Чэмпіёна свету па версіі WBA (Удзині).

00.00 Экстрамальны спорт. Freeride Spirit.

00.15 Аутаспорт. Чэмпіянат свету ў класе «Урывы». Часопіс.

00.45 Аутаспорт. Суперкубак Парш (Абду, ААЗ). 2-я гонка.

01.15 Аутаспорт. Гонка нацый. Кубак нацый (Пекін, Кітай).

02.15 Вось дык так!!!

09.30 Вось дык так!!!

09.45 Футбол. Еўрагалі. Часопіс.

10.30 Футбол. Еўрагалі. Чэмпіёны. Часопіс.

12.00 Тэніс. Выніковы чэмпіянат WTA (Доха, Катар). Фінал.

13.15 Футбол. Еўрагалі. Чэмпіёны. Часопіс.

14.00 Аутаспорт. Гонка нацый. Кубак нацый (Пекін, Кітай). Прамая трансляцыя.

17.00 Футбол. Чэмпіянат свету ётаду 17 гадоу у Нігерый (Абду). Групавы этап. Гандура.

18.30 Футбол. Еўрагалі. Чэмпіёны. Часопіс.

20.10 Бойбінг. Тур RVA ў ЗША.

21.10 Бокс. Падынак за тытул Чэмпіёна свету па версіі WBO (Германія).

22.00 Бокс. Падынак за тытул Чэмпіёна свету па версіі WBA (Удзині).

00.00 Экстрамальны спорт. Freeride Spirit.

00.15 Аутаспорт. Чэмпіянат свету ў класе «Урывы». Часопіс.

00.45 Аутаспорт. Суперкубак Парш (Абду, ААЗ). 2-я гонка.

01.15 Аутаспорт. Гонка нацый. Кубак нацый (Пекін, Кітай).

02.15 Вось дык так!!!

19.00 Аб'ектыў (агяд падзей дні).

19.10 Макрофон: «Басавішча-2007», канцэрт гурта «Крамы»; ч. 2.

19.45 Тыдэн з радыё «Свабода» (аналітичная праграма).

20.15 Акно ў Еўропу.

20.45 Асабісты капітал.

21.00 Аб'ектыў (голоўнае выданне).

21.25 Гісторыя пад знакам Пагоні: «Мін-дойд» (спланаваная праграма).

21.30 Блізкія гісторыя: іныя погляд: «Бялінскага, б., дак. фільм, Польша-Расія.

22.00 Аутастопам праз Еўропу, 8 серыя: Падсумаванне.

22.20 Прэс-экспрас (агяд медый).

22.35 «Калыханка» ад Сашы і Сірокаў (са-тычнічная праграма).

22.45 Аб'ектыў.

19.00 Аб'ектыў (агяд падзей дні).

19.10 Макрофон: «Басавішча-2007», канцэрт гурта «Крамы»; ч. 2.

19.45 Тыдэн з радыё «Свабода» (аналітична-праграма).

20.15 Акно ў Еўропу.

20.45 Асабісты капітал.

21.00 Аб'ектыў (голоўнае выданне).

21.25 Гісторыя пад знакам Пагоні: «Мін-дойд» (спланаваная праграма).

21.30 Блізкія гісторыя: іныя погляд: «Бялінскага, б., дак. фільм, Польша-Расія.

22.00 Аутастопам праз Еўропу, 8 серыя: Падсумаванне.

22.20 Прэс-экспрас (агяд медый).

22.35 «Калыханка» ад Сашы і Сірокаў (са-тычнічная праграма).

22.45 Аб'ектыў.

ТЭЛЕТЫДЗЕНЬ

8

4 ЛІСТАПАДА, СЕРАДА



06.00, 07.00, 08.00, 09.00, 12.00, 13.00, 14.00,
15.00, 16.00, 17.00, 18.00, 19.00, 23.55

Навіны.

06.05 Дзень спорту.

06.10, 07.05, 08.10 «Добрай раніцы, беларусь!».

06.45, 07.45 Зона Х.

07.30, 11.50 Дзялівое жыцце.

08.35 Сфера інтарэсаў.

09.05 Ваенна драма «Застава Жыліна».

09.55 Меладрама «Сёстры па крыўі».

10.50 Серыял «Не нарадзіся прыгожай».

11.35 «OFF STAGE LIFE».

12.10 Фантастычны серыял «Зорныя крэйсер «Галактыка» (ЗША-Валікабрытанія)».

13.10 Дэтэктыўны серыял «Вероніка Марс-2» (ЗША).

14.05 Альманах «Вандраванія».

14.30 Відэафільм АТН «Лета ў Прыпяцкім» цыклу «Нацыянальны парк Беларусь».

15.15, 19.20 Навіны рэгіёна.

15.25 Храніканла-документальны цыкл «Лябчаны фронт» (Беларусь).

15.55 Меладраматичны серыял «Сяброўка банкіра» (Расія).

16.50 Меладрама «Сёстры па крыўі».

17.50 Серыял «Не нарадзіся прыгожай».

18.50, 00.00 «Зона Х». Крымінальная хроніка.

19.30 «Зямельнае пытанне».

19.50 Ваенна драма «Застава Жыліна».

20.50 «Спортплато 5 з 36». Забаўляльнае шоў.

21.00 Панарама.

21.35 Футбол. Ліга чэмпіёнau УЕФА. Дына- ма (Кіев)-Інтэр. Прамая трансляцыя.

23.40 Алімпійскі часопіс.

00.05 Дзень спорту.

00.20 Футбол. Ліга чэмпіёнau УЕФА. Агяд.

01.30 Футбол. Ліга чэмпіёнau УЕФА. Ліён-Ліверпуль.

M

06.00, 06.30, 07.00, 07.30, 08.00, 08.30, 09.00

Навіны.

06.05 АНТ прадстаўляе: «Наша раніца».

09.05 «Рудая». Шматсерыны фільм.

10.05 «Адмірал». Шматсерыны фільм.

11.00 Навіны наўні.

11.05 Навіны спорту.

11.10 «Дэтэктыў».

11.50 «Ералаш».

12.00 «Ад паліяўнічага да ахвяры. Урмас От».

13.00 Навіны наўні.

13.05 Навіны спорту.

13.10 «Зразумець. Прабачыць».

13.40 «Модны прысуд».

14.45 «Кантрольныя закупы».

15.15 «Лўгампія Раманаў».

Следства вядзе дыльтанта».

Шматсерыны фільм.

16.00 Навіны наўні.

16.10 Навіны спорту.

16.15 «Монтэрыкіст». Шматсер. фільм.

18.00 Навіны наўні.

18.15 Навіны спорту.

18.20 Серыял «Мая выдатна няня».

18.55 «Рудая». Шматсерыны фільм.

20.00 «Дэбры вечар, малиня».

20.20 «СТБ-спорт».

21.05 Галубаніца».

Шматсерыны фільм.

21.30 «Канатыя... з дзецим».

Шматсерыны фільм.

22.35 Навіны спорту.

23.30 АНТ прадстаўляе: «Документальны дэтэктыў».

00.05 «Канатыя... з дзецим».

Шматсерыны фільм.

22.10 Прэм'ера. «Непрыдуманое забойства».

Шматсерыны фільм.

22.10 Навіны наўні.

22.35 Навіны спорту.

23.30 «Дэбры вечар, малиня».

23.45 «Лабрынты гісторыі беларускіх татараў».

Частка 2-я.

11.25 Медычныя таемніцы.

15.55 Дэтэктыўны серыял «Камісар Мегр»

(Францыя-Бельгія-Швейцарыя).

16.55 Гадзіна суду. Справы сямейныя.

18.00 Серыял «Хаканне як хаканне» (Расія).

19.00 Драма «Каліна чырвона» (СССР).

21.20 Калыханка.

21.35 Беларуская часіна.

22.35 Іншыя.

10.00 «Дзялікі гісторыі».

23.05 Камедыйны серыял «Орыкі» (Расія).

23.40 Дэтэктыўны серыял «На рагу у Патрэйшнік-2» (Расія).

00.35 Дэтэктыўны серыял «Камісар Мегр»

(Францыя-Бельгія-Швейцарыя).

12.40 «Былая». Серыял.

06.00, 07.30, 10.30, 13.30, 16.30, 19.30, 22.30

«24 гадзіны».

06.10 «Мінічына».

06.20 «Раніца. Студыя добра гастро».

07.40 «СТБ-спорт».

07.45 «Раніца. Студыя добра гастро».

08.30 «Дабро пакаліцца».

10.00 «П'яз гісторыі».

10.40 «Анёл-захавальнік». Тэленавэла.

11.30 «Далёкая сваякі».

11.45 «Званая вічара».

12.40 «Былая». Серыял.

06.00, 07.30, 10.30, 13.30, 16.30, 19.30, 22.30

«24 гадзіны».

06.10 «Мінічына».

06.20 «Раніца. Студыя добра гастро».

07.40 «СТБ-спорт».

07.45 «Раніца. Студыя добра гастро».

08.30 «Дабро пакаліцца».

10.00 «П'яз гісторыі».

10.40 «Анёл-захавальнік». Тэленавэла.

11.30 «Далёкая сваякі».

11.45 «Званая вічара».

12.40 «Былая». Серыял.

13.50 «Прыватныя гісторыі».

11.00 «Ваенна таемніца».

14.40 «Гадкае хачання». Моладзеўы серыял.

15.30 «Смерш 2». Серыял.

16.50 «Новыя падарожжы дыльтанта».

17.20 «Мінічына».

17.30 «Званая вічара».

18.30 «Былая». Серыял.

20.00 «Сталічныя падрабязнасці».

20.10 «СТБ-спорт».

20.20 «Добры вечар, малиня».

20.30 «Дабра пажаліца».

20.55 «Смерш 2». Серыял.

22.00 «Мінск і мінчане».

22.55 «Сталічныя падрабязнасці».

23.00 «Дзэткіўная гісторыя».

23.55 «Халасцікі». Серыял.

00.40 «Рэдакцыя». Серыял.

07.00 Музычная камедыя «Тытунёвы капітан».

08.25 Фільм «Формула кахання».

10.00 Фільм «Месца супстрэчы змяніць нельга».

13.50 Навіны - Беларусь.

14.00 Весткі.

14.25 Фільм «Месца супстрэчы змяніць нельга». Працыя.

16.50 Навіны - Беларусь.

17.00 Фільм «Месца супстрэчы змяніць нельга». Працыя.

17.50 Прэм'ера. Юблінейны вечар Аляксандра Пахмутавай. Частка 1-я.

18.50 Навіны - Беларусь.

19.00 Весткі.

22.35 Навіны - Беларусь.

22.45 Прэм'ера. 2009. фільм «Тарас Бульба».

01.15 Прэм'ера. Фільм «Чапаев», які ведаў 2009.

02.55 Заканчэнне эфуру.

07.00 ЛАДная раніца.

08.00 Камедыйны серыял «Орыкі» (Расія).

08.30 Гадзіна суду. Справы сямейныя.

09.25 У гэты дзень.

09.30 Серыял «Хаканне як хаканне» (Расія).

10.30 Драма «Каліна чырвона» (СССР).

12.15 Експедыцыя.

12.45 Бітва экстэрсану.

13.00 Моладзеўы серыял «Начныя агні пяцініці» (ЗША).

14.30 Прэм'ера. Мультсерыял «Доктар Дог» (Францыя). 1-я і 2-я серыі.

14.55 «Хачу ўсё ведаць». Кіначасопіс для дзяцей (Расія).

15.10 Пазакласная гадзіна.

15.25 Жывы гук.

16.05 Дэтэктыўны серыял «Камісар Мегр»

(Францыя-Бельгія-Швейцарыя).

16.50 Гадзіна суду. Справы сямейныя.

18.00 Серыял «Хаканне як хаканне» (Расія).

19.05 Беларуская часіна.

19.55 Футбол. Ліга Еўропы. Рома-Фулхэм.

Прамая трансляцыя.

22.00 Футбол. Ліга Еўропы. АЕК-БАТЭ.

Прамая трансляцыя.

00.00 Час футболу.

00.25 Хакей. Кубак Палесся-2010. Аўстрыйская Беларусь.

06.00 Сеніння.

06.05 Інфармацыйны канал «Сеніння раніцы».

08.40 «Барацьба за ўласнасць».

09.10 Ліга Чэмпіёнаў УЕФА. Агяд дня.

10.00 Сеніння.

10.20 «Сірэдні клас».

11.10 «Жаночы погляд».

11.50 «Надзвычайнэ здарэнне. Расследаванне».

12.10 Дэтэктыўны серыял «Згон».

13.00 Сеніння.

13.30 Дэтэктыўны серыял «Вяртанне Мухтара».

14.00 «Агяд. Надзвычайнэ здарэнне».

16.00 Сеніння.

16.25 Крымінальны серыял «Ліцейныя. 18 серыя: «Святы Еўропы».

20.40 Еўрапейскі Саюз без сакрату, 18

серыя: «Святы Еўропы».

21.00 Аб'екту (галоўнае выданне).

21.25 Гісторыя пад знакам Пагоні: «Вітаўт» (спланаваная праграма).

21.30 «Афіцэр», дэтэктыўны серыял.

22.25 Без рэтуши: «Алкаш», дафільм, 2009, Г. Польша.

22.45 Аб'екту.

09.45 Футбол. Чэмпіянат свету да 17 гадоў

у Нігерыі. Групы этап. Італія - Уругвай.

11.00 Футбол. Чэмпіянат свету да 17 гадоў

у Нігерыі (Абуджа). Групы этап. Аргентына - Нігерыя.

11.45 Футбол. Чэмпіянат свету да 17 гадоў

у Нігерыі (Абуджа). Групы этап. Германія - Гандура.

13.00 Аутаспорт. Гонка нацый. Кубак нацыяў (Пекін, Кітай).

14.00 Аутаспорт. Гонка чэмпіёнau (Пекін, Кітай).

15.00 Гольф-клуб. Навіны гольфа. Чэмпіянат World Matchplay.

00.05 Ветразевы спорт. Рэгата Bermuda Gold Cup. Бірмудскія выстры.

00.35 Яхт-клуб.

00.50 «Алімпійскія гульняи». Часопіс.

01.20 Футбол. Чэмпіянат свету да 17 гадоў

у Нігерыі (Абуджа). 1/8 фіналу.

19.00 Аб'екту (агяд падзеяў дні).

19.05 Праект «Будучыня».

19.30 «Бульбани», мультсерыял: «Рэспубліка Бананія».

19.40 Форум (ток-шоу): «Бацькі і дзеці».

20.25 Рэпартэр.

21.00 Аб'екту (гaloўнае выданне).

21.25 Гісторыя пад знакам Пагоні: «Гедзіні» (спланаваная праграма).

21.30 «Кансультатыўнае ў ружовым садзе», серыял.

22.25 Асабісты капитал.

22.40 Аб'екту.

19.00 Аб'екту (агяд падзеяў дні).

19.05 Праект «Будучыня».

19.30 «Бульбани», мультсерыял: «Рэспубліка Бананія».

00.15 «Познай гутарка».

09.35 Аутаспорт. Гонка нацый. Кубак нацыяў (Пекін, Кітай).

10.30 Аутаспорт. Гонка чэмпіёнau (Пекін, Кітай).

11.45 Футбол. Чэмпіянат свету да 17 гадоў</

ЛІТАРАТУРНАЯ БЕЛАРУСЬ

Выпуск №7 (35)
(кастрычнік)

www.libtel.org www.novychas@gmail.com

Культурна-асветніцкі праект Грамадскага аб'яднання «Саюз беларускіх пісьменнікаў» і «Новага часу»

Анонс

«НАВІНЫ»: асноўныя падзеі літаратурна-грамадскага жыцця кастрычніка	2
«БІБЛІЯТЭКА»: беларуская літаратура ў Інтэрнэце (праект «Камунікат» Яраслава ІВАНІОКА)	3
«ПАЗЗІЯ»: новыя вершы Ірыны БАГДАНОВІЧ	4
«ПЯТАЯ КАЛОНКА»: уводзіны ў карпаратыўную літаратуру	5
«ПРОЗА»: «жыццёвые» аповеды з новай кнігі Віктара ШАЛКЕВІЧА... 6-7	
«КАЛЕЙДАСКОП»: пісьменніцкія прэміі, вядукі на кнігі, літаратурныя конкурсы	8

СЛОВА

ЛІТАРАТУРА І КРЭЙЗІС, АБО БЕЛАРУСКІЯ «ВОЙНЫ І МІРЫ»

Кожная нацыянальная літаратура самадастатковая.

Кожны народ мае такую літаратуру, яку заслужыў.

І кожны народ мусіць мець літаратуру. Калі ён народ... Думаецца, гэта — аксіёма.

Літаратура і час — дзве роднайныя катэгорыі, якія выміраюць і цэлываюць, і асобныя жыцці. Не па гадах ці месяцах выміраюць чалавечыя дзеі ў гісторыі і ў вечнасці, а па вартасі зробленага, створанага. Беларуская літаратура выконвала і будзе выконваць найперш функцыю стваральную. Невыпадкова беларуская мова ў адзіні шэраг сабрала гэтыя слова: стваральны, творчы, твор... Літаратура, роднае мастацкае слова павінна і ствараць, і аб'ядноўваць нацый. А нацый — ствараць літаратуру. Бы, у рашце рэшт, па вялікім рахунку, літаратура — гэта і нацыянальная слава, і нацыянальны клопат, і нацыянальная ідэя.

Сённяшні беларускі літаратураны працэ — як разрознаны яблык, як расколатыя арэх. Па-першым: абастрасцца падзел на «жыеных» і «чыясных», «правільных» і «ніяправільных» пісьменнікаў — пасля стварэння так званага «дзяржавнага» пісьменніцкага саюза. Па-другом: прагна шукае «месца пад сонцем» так званая руская літаратура Беларусі, у пераважнай большасці графаманская пылна, перапаліў расійскай класікі. І ўсюму гэтаму («правільному» пішчаршу і другому) аддадзеныя ціяр падзеі літаратуных выданні, якія фінансуюцца з дзяржбюджета. А да ўсаго — і Дом літаратара. І дзялагічна-урадавая ўзага. І радыё з тэлебачаннем. І права судзіў — нават сваіх верных рэдактароў-штрайбрэхераў. Так, зусім нядыўна страсць пасаду галоўнага рэдактара штотыдніка «ЛіМ» Анатолю Казлоў, які адным з першых выйшаў з альманаха Саюза беларускіх пісьменнікаў, ад аказаўся непатрэбным і кіраўніцтву новага СП: за тое, што дазваліў загдзяніцаў на выданні прывізшы не-катоўскіх члену СП «альтэрнатыўнага», а зредку — нават і друкаваць некаторых... І «разбор палётам» адбываўся не дзе-небудзь, а на паседжанні міністэрства інфармаціі!.. Усё роўна як тыя «нягутодныя» аўтары праакажоны ў дзяржаўнай тэатры. Урашце, не такія ж падаткаплацельщицы...

Ну а чым, спытаце, «заслужылі ўвагі» літаратары, якія «не сядзяць на бюджэце»?

Пры неабходнасці не складана пранаванні пералік у сотню напісаных (і выдадзеных) імі кніг пазіці, прозы і драматургіі, пра якія б з гонарам марыла любая літаратура єўрапейскай краіны. Аднак аммажуемся толькі сціплай згадкай пра асноўныя ідэйна-тэматычныя



пісьменнікаў краіны. «Пришли ко мне писатели... «Не издают, не печатают...» — «Кто /из вас/ написал, — спрашиваю, — «Войну и мир». Или хотя бы «Подняться целину?» Ничего нет!.. Я ваши боевые листки издавать не буду!.. На бюджете содержать не буду».

Як не парадаксальна, але гэтыя слова Аляксандра Рыгоравіча ў цяперашнім сітуацыі выглядаюць справядлівымі! Калі яны, натуральна, ужытыя ў адносінах да вышэйзгаданых «пішчарей», якія «сидзяць на бюджэце» (а гэта, нагадаем, заробкі апарату «правільнага» СПБ, і плата за аренду ім агамадычных плошчай у Доме літаратара, і выданне іхніх кніг у дзяржаўным выдавецтве «Мастацкая літаратура»). І дзяржаўныя дзеяцельнікі празінці прэміі. І шмат чаго іншага... А яны яшчэ да ўсяго — ходзяць чуткі — ажно некалькі кандыдатура на званне народных пісьменнікаў прадставілі ў Адміністрацію Прэзідэнта!.. Даўшася вось і давайце аддзелім «умухі ад катлет». Што новага і знакамітага ў крызісны час, «седзяць на дзяржбюджэце», выдаць на гары тэяя «правільныя» пісьменнікі?! Дзе іх «Война і мир»? Ці хаты «Подняться целина?» Заснавалі кніжную серию — і павышдавалі кіраўнікоў СП? А некаторыя расхвалілі да памеру Нобелеўскіх лаўрэатаў! Хоць на родных рускамоўных прасторах іх тэксты з вядомых прычынаў — і невядомыя, і непатрэбныя...

Свайго роскіту дасягае і літаратура ётэтызму. Апіванню ідэалу прыгожага, гарманічнага і ўзңесліга прысыччалі і прысыччалі свае творы Р. Барадулін, У. Някляев, Л. Дранько-Майсюк, Н. Мацяш, М. Скобла, Э. Акулін, А. Камоцкі, А. Данільчык і сотні іншых — у пазіці, В. Карамазов, А. Кудравец, А. Сямёнаў, Ф. Сіўко, С. Рублеўскі і многія іншыя — у прозе.

Асобны магістрал на участыні беларускіх пісьменнікоў — літаратура катастрофізму, якай акцэнтуе ўвагу на глыбінных прыродных катаклізмах, нацыянальных, пісікальгічных, маральных, светапоглядных, пыліўлізайчых зрушэннях. Тут і незагойная чарнобыльская тэма, і новыя прарочыя аповесці пра асноўныя ідэйна-тэматычныя

чым траціць на сваю дзеянасць які-кольве — умоўна — хакейны клуб «Дынама «Смаргонь» (натуральна, таксама не самаакупны). Не будзем ставіць пад сумнёў значнасць існавання падобных клубаў для фізічнай культуры Беларусі, а восто нашая культура духоўная без сучаснай літаратуры існаваць (тым больш развівашца не можа. Апрыоры не можа! Затое (ужо калі час такі: крэйзіс-крэйзіс) прыбытку дае ў «спартыўнай канкранцыі» значна больш. Перакладаюць друкуюць сучасных беларускіх літаратарапаў (заўважым, з СП «недзяржбюджэтнага») дзесяткамі — асобнымі книгамі, сотнямі — у альманахах. Шышцы Фінляндіі, Літве, Польшчы, Германіі, Чэхіі, Аўстріі, Сербіі, Славакіі, Славеніі, Балгарыі, Украіне, Расіі...

Сваю годную і запатрабаваную ў свеце ішчу распрацоўва ў сучаснасці і беларуская літаратура эксперыменталізму: творы А. Разанава, І. Сідарука, С. Кавалёва, дзясяткаў прынятых у Саюз беларускіх пісьменнікаў «бум-блітапаўч», «шмэрцвэркаўч» і «постмадэрнаўч»: тэксты В. Бурлак, В. Жыбула, іншых.

І яшчэ — пра «набалады». Беларуская дзяржава траціць на падтрымку сучаснай беларускай літаратуры не нашмат больш, а дзяды не ўсіх маладзейных.

Дзік не толькі яны радыя — а, спадзяюся, і беларускі чытачы.

Бо кожны народ мусіць мець літаратуру. Калі ён — народ...

Алексей ГАНАРОВІЧ

ПАЛІЦА

НАВІНЫ «КНІГАРНІ ПІСЬМЕННІКА»

Выдавецкая серыя «Кнігарня пісьменніка», заснаваная Саюзом беларускіх пісьменнікаў, папоўнілася яшчэ двумя кнігамі прозы: зборнік сучаснай жаночай прозы «Пакахай мяне, калі ласка...» і гістарычным раманам Вольгі Інгавітавай «Знак Вялікага Магістра».

Больш дваццаці беларускіх аўтарак прадстаўленыя ў зборніку «Пакахай мяне, калі ласка». Сярод іх Наталка Бабіна, Югасія Каліяды, Міраслава Навіш, Йүгенія і Настасія Манеўчыкі, Паліна Чакаткова, Аксана Спрынчан і многія іншыя, хто дагэтуль яшчэ не мае сваіх першых кніг. Большасць твораў, змешчаных у зборніку, цігам апошніх гадоў друкавалася ў часопісе «Дзэяслой».

Новы гістарычны раман Вольгі Інгавітавай «Знак Вялікага Магістра» распавідае пра знакавыя падзеі ў гісторыі беларускай дзяржаўнасці — эпоху князя Вітаўта. Аснову захаплівальнага сюжэту складаюць рамантычныя пачуцці і ліхварскія падмы, светлае каханне і хорскія здрады.

Кнігінікі ад «Кнігарні пісьменніка» з'явіліся ў продажы.

Нагадаем, што дагэтуль у серыі «Кнігарня пісьменніка» выйшлі кніга прозы паста Уладзіміра Някляевіча «Цэнтр Еўропы», гісторыка-прыгоднікі раман Кастусія Цвіркі «Ваўчыны востраў» ды эсэстыка і публіцыстыка Віктара Казлько «Дзіке паляванне ліхалецца».



Аб набыцці кніг серыі Саюза беларускіх пісьменнікаў «Кнігарня пісьменніка» можна даведацца па тэлефоне: (Velcom) 637-66-43; (MTC) 274-85-97.

Будзьма з кнігай!

НАВІНЫ

10 (2)

▼ МЕСЯЦАЛОУ

ЮБІЛЕЙ МЕСЯЦА

«Дні» — гэта, людзі, яў. Пад таюй назвай 31 кастрычніка 2009 года весці Гарошкі, непадалёк ад Рачыцы, адбудзеца традыцыйнае свята пазэй ў гонар Анатоля Сыса. Сёлетнія святы прымеркаваны да 50-гадовага юбілея паэта.

У свяце бягучы ўзведн родныя і землякі Анатолія, ягоныя сябры, а таксама вядомыя беларускія паэты, барды і мастакі: Анатоль Вярцінскі, Генадзь Бураўкін, Сяргей Законнікай, Уладзімір Нікляев, Леанід Дранкоўскі, Эдуард Акулін, Барыс Пітровіч, Альесь Камоцкі, Кася Камоцкая, Альесь Бяляевіч, Сяргік Сыс, Міхась Скобла, Ларыса Раманава, Вальжышна Цірашчанская, Кацустось Геращенка, Павел Лук, Генадзь Лапацін ды многія іншыя.

Ласкава запрашаем усіх, каму на справе, а не на слоўах, дарагі несмарторныя дух айчыннай пазэй, хто любіц і памятае творчасць Анатоля Сыса — аднаго з найвыбітнейшых беларускіх паэтаў XX стагоддзя.

А 12-ай гадзіне 31 кастрычніка на Гарошкіх могілках адбудзеца ўскладненне кветак да надмагільнага помніка паэту. У 12:30 — урачыстасць адкрыцця мемарыяльнай дошкі. А 13-ай пачнунца паэтычнай чытанні і бардскім канцэртам на падворку роднай хаты Анатоля Сыса.

Пад час святых таксама адбудзеца презентация кнігі паэтычных прысячнін Анатолію Сысу «Ягамосце» і кнігі выбраных вершаў паэта «Алаіза».

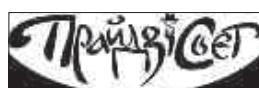
КОНКУРС МЕСЯЦА

Часопіс перакладнай літаратуры «ПрайдзіСвет» запрашвае ўдзець у чарговыя конкурсы перакладнікаў. Тэксты пазначаныя «калядна-містичнай» тэмай. На пераклад прапануецца дзеяньня вершаў з зえўніці мовай: ангельскай, гішпанскай, італьянскай, німецкай, польскай, расійскай, украінскай, французскай і шведскай.

Лепшыя пераклады будуть надрукаваныя ў трэцім нумары часопіса, выход якога запланаваны на канец снежня.

Пераклады можна даслаць на электронны адрес рэдакцыі: rada@prajdzisvet.org.

Працы прымаюцца да 1 снежня.



АЛЬМАНАХ МЕСЯЦА

У віленскім выдавецтве VAGA выйшаў паэтычны альманах, прысвечаны хайку.

Вершы пададзеныя на мове арыгіналу, па-ангельску і па-літоўску.

Дзякуючы WORLD HAIKU ASSOCIATION, у книгу трапілі тэксты паэтаў з розных куткоў свету. Найболышы шырокы прадстаўленыя хайдзіны Японіі, ЗША і Літвы.

З Беларусі ў зборнік уключаны хайку трох паэтаў: Міраслава Адамчыка, Адама Глубоса і Анатоля Ілюшыча.

«ПЕРАЎТВАРЭННЕ» МЕСЯЦА

Часопіс «Вожык» ператварыўся ў альманах і цяпер будзе выходзіць раз на паўгодзіні на падкладам калія 2000 асобнікі. Апошні, шосты «часопіснік» нумар за эты год пабачыў свет у чэрвені. Пасля рэдакцыі сышла ў адпачынак, пераехала ў новае памяшканне і... «начала працу над першым нумарам альманаха». Зменіца фармат выдання — да 96 старонак.

Ці будзе «Вожык» калючым — пакажа час... Нагадаем, што з падобных «реформаў» пачыналася смерць літаратурных часопісаў «Першашаў», «Крыніца», «Всемирная литература»...

► ПАДЗЕІ

БЯЛГРАДСКАЯ СУСТРЭЧА ПІСЬМЕННІКАЎ

Сорак шосты па ліку

міжнародны фестываль пээзіі адбыўся з 23 па 28 верасня ў Бялградзе. Сёлета фестываль сабраў калія пяцідзесяці паэтав з 17 краінай свету, у tym ліку: з Кітая, Індый, Аўстраліі, Італіі, Турцыі, Іраку, Іспаніі, Балгарыі, Кіпра, Польшчы, Расіі, Чехіі, Румыніі, Македоніі, Чарнагорыі. Саюз беларускіх пісъменнікаў і літаратурную Беларусь на прэстыжным форуме ў Сербіі прадстаўляў паэт і бард Эдуард Акулін.

Праграма фестывалю была насычанай і разнастайнай. Паэтычныя суперчы ў Бялградзе, Бранкаўым Коле, Лозінцы, Зайчы, Новым Пазары і Гамзіградскіх банных сабралі пад сцяг фестывалю



тэатраліўнікаў высокага паэтычнага слова. У рамках імпрэзы адбылося адкрыццё мастацкай выставы «Двухбаковасць», а таксама пленарнае пасяджэнне на тему «Мова — наша мінулае і прышласць...», на якім амбікроўваліся праблемы існавання нацыянальных мов у кантэксле праксаў эканамічнай і культурнай глабалізацыі. Найбольшую кулькась слухачоў

сабраў Земунскі летні амфітэатр, які месеціца над крутым берагам магутнага Дунаю, а таксама паэтычны «мітынг» у Бялградскім Каларачавым універсітэце.

Форум шырокая асвятліўся сербскім СМІ. Фестывальныя падзеі ціцідзены з'яўляліся ў тыме і рэдэфіры, а таксама на старонках цэнтральных газет. Паклапаціліся арганізаторы і пра ападчынк для гасцей. У першы дзень форуму было арганізавана паэтычнае плаўанне на цеплаходзе па вечаровым Дунаі з творчымі прэзентацыямі ўдзельнікаў. Напрыканцы бялградскіх суперчоў гасці наведалі гісторычную перліну Сербіі народных музеў «Ромуліну» — летнюю рэзідэнцыю рымскіх імператараў, унікальны помнік архітэктуры III стагоддзя да н.э.

Па выніках фестывалю да канца году выйдзе паэтычнае антологіі з вершамі яго ўдзельнікаў у перакладзе на сербскую мову.

Ул. інф.

НАРОДНЫ ПАЭТ БЕЛАРУСІ — ГАНАРОВЫ ГРАМАДЗЯНІН ДАГЕСТАНА

За вялікі ўнёсак у пропаганду і развіціе карацінскай мовы, умацаванне сбраўства паміж дагестанскім і беларускім народамі Сход дэпутатаў пасёлка Карат Ахвахскага раёна Рэспублікі Дагестан пастанавіў прысвоіць званне Ганаровага грамадзяніна пасёлка Карат «з выдзяленнем зямельнага ўчастка ў мясцовасці Губані» народнаму паэту Беларусі, сябру Рады Саюза беларускіх пісъменнікаў Рыгору Барадуліні.

Уадначас старшыня рэгіянальной грамадскай арганізацыі «Карат», дэпутат Народнага Сходу

Рэспублікі Дагестан М.Муслімаў утвараў беларускага паэта Сертыфікатам удзячнасці — «за папулярызацыю карацінскай мовы і пераклад на беларускую зборніку вершаў паэта Х.Г.Асадулаева

«Горо», за веліч душы і бескарысную щодарձьсць».

Віншаванне і ганараванне Рыгора Барадуліна прайшло ў менскім Доме дружбы.

Ул. інф.



Рыгор Барадулін з граматам і падарункамі

► ПАДЗЕІ

ЛЯВОНПАЛЬСКАЯ ЎРАЧЫСТАСЦЬ



Фото з архіву

Сяргей Панізінік, Васіль Якавенка і Андрэй Плясанай падчас імпрэзы

У мястечку Лявонпаль, што на Мёршчынне, прайшло свята, прысвечанае 10-годдзю Музея Радзімазнаўства, музея, які стварыў пісъменнік і грамадскі дзеяч Сяргей Панізінік пры мясцовым Цэнтры культуры і вольнага часу. Другою нагодай, каб сабраца вялікаю кампаніяй, стала 50-годдзе пачатку літаратурнай дзеячынніці Сяргея Сцяпанавіча.

Святкаванне пачалося з экспкурсіі, а прадоўжылася ў вілікай зале Лявонпальскага клуба, у якім акурат па ўрачыстасці размясцілі некалькі выставаў фотадзімкам, прысвечаных гісторыі містчыкі, графічных раканструкціў мясцовых помнікаў: палацаў-паркавы аансамбль графаў Лапацінскіх, якія некалькі стагоддзя вадзілі мястэчкам, збудаваны імі ўніцціцца царква, мемарыяльная калона ў гонар Канстытуцыі Рэчы Паспалітай 1791 года; карціны Валерыя Шчаснага і Аляксандра Аляніковіча, артыкулы пра музей і Лявонпаль на перыядычным друку, новыя музычныя набыткі.

У зале сабраліся не толькі мясцовые жыхары, але й гасці з Магілёва, Мінска, Віцебска, Дрысы (сённяшніх Верхнідзвінска), Мёрай: краязнаўцы Вітаўт Ермалёнак, Антон Бубала, Мікола Піавар, Сяргей Васільеў, Людміла Гагалін-

ская, мастакі Валеры Шчасны і Аляксандр Аляніковіч, галоўныя рэдактары рэйнай газеты «Мёрскія наўінны» Леанід Маталенак і намеснік галоўнага рэдактара «Краязнаўчай газеты» Уладзімір Пучынскі (які родам з Лявонпаль). Цёплыя слова прызначаніці й падтрымкі С. Панізініку і загадчыцы сельскага цэнтра культуры Таціяне Кліманскай выказалі намеснік старшыні Мёрскай рэйнай камітэта Марыя Баніфатаўва, начальнік аддзела культуры Аляксандр Троінскі, дырэктар раённага метадычнага цэнтра культуры-асветнай працы Васіль Мідаюха. ЗМінска, у рамках кампаніі «Будзьма беларусам!», на ўрачыстасці завітаў ад Саюза беларускіх пісъменнікаў паліпачкі і сябры Сяргея Панізініка Васіль Якавенка, кампазітар, спявак, кіраунік гурту «План» Андрэй Плясанай.

Падчас імпрэзы С. Панізінік адзначыў:

— Нашае мястечка на скрыжаванні духоўных шляхоў. Некалі нашыя праодкі прыйшлі ў гэтым кутку, пасунулі мяжку плямёнаў, што тут жылі — і цяпер стагоддзі гэта наша язмія. А ў нашых

празвішчах, тапонімах і адметных мясцовых словам можна знайсці ўпілывы латышоў, фіна-уграў ды іншых народоў, якія пурочылі нам. Нам шанаваць, і памнажыць баґатую спадчыну, нам перадаваць яе нашчадкам...

Выступы як самога гаспадара Музея Радзімазнаўства, так і гасцей чаргаваліся ўпрыгожані ўздыёзапісай, зробленымі Сяргеем Сцяпанавічам з 1960—70 гадах: віселльныя наўгрышы і спевы людзей, якія ўжо дадыноўкі на магнітапонадобную стужку, цяпер ашчадна «заличбаваны».

Чым не рай — наш край

Прыдзіўнік?

Нездарма же пане Лапацінскі

Так напхнёна тут палацы будаваў.

Ажысьем. Усё налазім...

— прадэкламаваў у прысвячені краязнавец з Дрысы Антон Бубала. Бадай, і будзе па-Бубалу, калі шчырый руліўшчай на ніве захавання спадчыны і адраджэння ў нас стане яшчэ больші ды капітальны, як цяпер, будучы падтрымліваць землякі ды ўлады.

Лявон ПАЛЬСКИ

ИНТЕРНЕТ

Яраслаў ІВАНЮК: «БЕЛАРУСКАГА СЛОВА Ў ІНТЕРНЕЦЕ НІКОЛІ НЕ БУДЗЕ ЗАШМАТ»



**...Неяк я ў сваім блогу ўзняла
пытаць наоконт спынення
дзеянасці многіх сайтаў,
якія браліся займацца
беларускай справай. На што
ЖХ-карэстальнік revansh-
ist адказаў: «Я волытным
шляхам вымераў даўжыною
нервовага імпульса ў мазгах
беларуса — два гады. Калі
новая ініцыятыва перажыве
два гады, яе нарэшце
заўважаюць і пачынаюць
ставіцца да яе сур'ёзна.**

**Падцягваюцца прыхільнікі
і патэнцыйныя партнёры,
пачынаюць наладжвацца
патрэбныя контакты.
Ініцыятыва пераходзіць на
доўгатэрміновы рэйкі. Да
гэтага ты як бы ёсць, але
цябе як бы і няма ў галавах
людзей. Вельмі цяжка бывае
пратрыманца гэтыя два гады
і не згубіць імпэт. Звычайна
ужо пасля першага года руки
пачынаюць апушкаюцца. Калі
не раней. Але йначай у нашай
краіне і пачынаець нічога не
варт...**

Гэтыя слова мне падаюцца вельмі слушнымі, трапнымі. Да што й гаварыць? Доказы таму — на кожным кроку...

Беларуская інтэрнэт-бібліятэка www.kamunikat.org, створаная як прыватная ініцыятыва на грамадскіх пачатках, дзеінчай дзеўствы год. Па сучасных меркавых, не так і мала. Праўда, дзеінчай яна не ў Беларусі, а ў Польшчы (мо таму ўспахаў?). Што дапамагае праекту паспяхова існаваць і развівацца? Ці ёсць запатрабаванасць у ім? Зрэшты, якім чынам стваральнік сайту не губляе імпэт?.. Пра гэта і многае іншае мне распавяў аўтар і ўз, стваральнік Беларускай Інтэрнэт-бібліятэкі Камунікат.org Яраслаў Іванюк...

Пра стваральніка

Яраслаў Іванюк — выпускнік беларускага ліцэя імя Б. Тарашкевіча ў Бельскім Падляшчы. Закончыў гісторычны факультэт Варшавскага юніверсітэта. Радыёжурналіст. Аўтар радыёрэпартажаў пра беларусаў. Беласточчыны ды палітычную сітуацію ў Распубліцы Беларусь. Яго рэпартажы (у саўтарстве з Юркам Лышчынскім) прадстаўлены на прэстыжных міжнародных конкурсах Prix Europa'2000 ды

Prix Italia'2006. Працаў на Радыё Палеёнія (1992–1996 гг.) ды на Радыё Беласток (1996–2008 гг.). З канца красавіка 2008 г. — праграмны дырэктор Радыё Рацыя.

Пра першыя зярніткі

«Усё пачалося» недзе ў 2000 годзе, калі Яраслаў вырашыў перанесці матэрыялы з блюетэнно слухаючы беларускай радыёкам Радыё Палеёнія ў Інтэрнэт. Блюетэнно радыёкам выдавала пяцікам некалькіх гадоў, і Яраслаў быў яго рэдактарам. У выданні была рубрыка «Гісторычнае падарожжа», якая складалася з размоў з беларускімі гісторыкамі як з Польшчы, так і з Беларусі. Калі блюетэн з'явіўся ў Інтэрнэтце — рубрыка пачала карыстацца найбольшай папулярнасцю сярод наведвальнікаў.

Так быўлі кінуты «першыя зярніткі» на глебу існуючага сέння маштабнага праекту Камунікат.org.

Пра памочнікаў ды партнёраў

На працыгу амаль сямі гадоў напаўненнем сайту займаўся адзін Яраслаў. «Хана на самым пачатку не было гэтага матчычыму без дапамогі двух асобаў: мәй жонкі Дануты, якая навучыла мене, як ствараюць інтэрнэт-сайты з выкарыстаннем коду HTML, і Аляксандра Максімюка, які ў гэты час быў сакратаром радыёкам Тыднёвіка беларусаў у Польшчы «Ніва», а пазней — і з выдавецтвамі з Беларусі.

Менавіта Аляксандар Максімюк вярстаў кнігі і часопісы, што выдаваліся Праграмнай Радай «Ніва», Беларускім гісторычным таварыствам, а таксама Беларускім літаратурным аб'яднаннем «Белавежа». Ад яго пасля згоды выдаўцу і аўтару і атрымав Яраслаў дзесяткі (калі не сотні) звязранняў беларускіх кніг і часопісаў, што выдаваліся з Польшчы.

У 2007–2008 гадах працаваў ажыццяўляўся ў спрацоўніцтве з радыёкам «Палітычна Сфера». У багучым годзе галоўнымі партнёрамі праекту з беларускага боку з'яўляюцца Згуртаванне беларусаў свету «Бацькаўщчына», Саюз беларускіх пісьменнікаў (сайт змяшчае сотні кніг яго члену), а таксама шраг беларускіх выданняў.

Цяпер над сайтом паставяна працуе некалькі чалавек. Аправа Яраслава, гэта Наталія Герасімюк, якая стварыла самую буйную — як на польскія ўмовы — бібліятэку з беларускіх кніг у Беларускім музеі ў Гайнаўцы. Наталія ў асноўным займаецца апрацоўкай файлаў, якія пазней трапляюць на сайт. Таксама дапамагае Алеся Кушнер. А яшчэ — праграміст, людзі, якія займаюцца сканаваннем OSCR і каректарят тэксту ды перакладчыкі. Каманда праекту — каля дзесяці чалавек.

Пра імпэт

Калі я запыталаўся ў Яраслава, як ён не губляе імпэт, дзе знаход-

зіць сілы рухацца далей, ён адказаў: «Праца над сайтом вядзеша ў асноўным вечарам і наччу. Часу не заўсёды хапае, і бывае так, што хочацца гэта ўсё кінуць... Але... Калі заглядаю вечарам у статыстыку і высыяляеша, што сайт адкрывае амаль тысячу разоў у дзень, гэта абаізвясе. Людзі, якія перыядычна заходзяць на Камунікат.org, хочуць заўсёды атрымаваць нешта новае. Нам трэба стварацца гэтае новае ім даць. Спыніць такую дзеяннасць было бы проста несур'ёзна і неадказна...»

Пра дафінансаванне ды пашырэнне дзеянасці

Паступова папулярызацца сайту расла. Значыць, трэба было пачынаць размовы з беларускімі выдаўцамі — вырашыў Яраслаў. I пачаў. Найперш з Беларускім літаратурным аб'яднаннем «Белавежа» ды Праграмнай Радай Тыднёвіка беларусаў у Польшчы «Ніва», а пазней — і з выдавецтвамі з Беларусі.

Пачаў выходзіць і на пасаўных аўтараў, якія звычайна вельмі стаўчіцца да ідэі размінчэння на сайце іх твораў. «Хана трэба прызнаць, — кажа Яраслаў, — што да 2007 года бібліятэка стваралася «па-партызанску» — я рабіе як умей: сам звычайны HTML-код. Аднак калі вывесціліася, што над восьмі сотнямі публікаціямі цяжка запанаваць, я пачаў шукати нейкага фінансавання. Паколькі не мог гэтага рабіць як прыватная асoba, вырашыў перацдаць бібліятэку пад шыльду Беларускага Гісторычнага Таварыства, сабраў якога з'яўляюцца і чые кнігі першымі выкладуцца ў Інтэрнэце».

Атрымаваць фінансаванне з польскага міністэрства замежных справаў удалося ў рамках існуючай там праграммы «Польская замежная дапамога». Дзякуючы ёй і была створаная сучасная беларуская Інтэрнэт-бібліятэка.

«Калі я першы раз пачаў шукати фінансаванне падтримкы для праекту, мой сябры з Менскім сказаў: «Даволі складана знайсці падтримку для праекту, які, пасутнісці, павінен фінансавацца беларускай дзяржавай. А менавіта такім праектам з'яўляецца Камунікат.org». Але пакуль дзеінчай нечінае за гропы польскага ўраду ды іншых замежных грантадаўцаў», — дадае Яраслаў.

Папаўніцца рэсурсы бібліятэкі: пачыналі з 800 публікацыяў у 2007 годзе, а цяпер на сайце іх калі 3600 — кніг, часопісаў, газет, файлаў трэб... Пашыраеца таксама публікацыйнасць: сέння на Камунікат.org дзеянічаюць каталогі, якія дапамагаюць заходзіць неабходныя артыкулы, дакументы або кнігі паводле лексічнага (пашук па элементам кірыліцы, лацініцы або па лічбам) і лагічнага (артыкулы і кнігі па аўтары, па загалоўку; часопісы па загалоўку і даце выхаду) парадку, а таксама пошукаўцы сістэмы, падпіска RSS, спіс топ-выданняў.

Сучасная бібліятэка, нават традыцыйная, — гэта не толькі кнігі, часопісы, газеты... Гэта так-

сама дыскі з фільмамі, музыкай, аўдыйкнігі...

«Мы хочам, каб чалавек, які, блукаючы ў інтэрнэце, зайшоў на нашу строну, мог знайсці найблізшую поўную інфармацыю пра беларускую літаратуру, а таксама літаратуру пра Беларусь», — кажа Яраслаў.

Пра адрозненні

Камунікат.org — не адзінай электроннай беларускай бібліятэка на сённяшні дзень. Чым жа розніца праекта Яраслава Іванюка да іншых?

«Стараємся ў нашай бібліятэцы сабраць самую разнастайную літаратуру і першыя творы, якія ў які-колічце ступені датычыць Беларусі ці беларусаў, — тлумачыць Яраслаў. — Тут можна таксама пазнайміцца з навікай друку розных краінаў свету — усё, што выдае амаль беларусамі і пра беларусаў: наўкавыя даследаванні, слоўнікі, метадычныя дапаможнікі, матэрыялы, што маюць сувязь з беларускасцю ва ўсіх яе праявах. Іншыя бібліятэкі ўсё ж, неабходная ініцыятыва з боку самога аўтара, які дасылае фотадызмак і біляграфію. Хаця часам біляграфія перадрукуювается з іншых крыніц.

«Ніводны з пісьменнікаў не адмовіўся, калі мы прапанавалі ім стварэнне ў рамках праекту Камунікат.org іх персанальная сайту, — кажа Яраслаў. — Думаю, што прамоцыі беларускага слова ў інтэрнэце ніколі не будзе зашмат».

Пра праект «Беларускія выдаўцы і выдавецтвы»

Не так даўно распачаў працу новы праект — «Беларускія выдаўцы і выдавецтвы». У яго межах ствараюцца строніні з інфармацыяй пра беларускія выдавецтвы і выдаўцу, пра выдаўдзеныя кнігі (амаль ўсё знаходзіцца ў расурсах Камунікат.org).

Цяпер у межах праекту «Беларускія выдаўцы і выдавецтвы» працтадаўлены 9 стронін: Беларускага літаратурнага аб'яднання «Белавежа», Беларускага Інстытута науакі і мастацтва, Беларускага Кнігазбору, выдавецтва «Галіфі», выдавецтва «Мастацкая літаратура», выдавецтва «Народная асвета», Праграмнай рады Тыднёвіка беларусаў у Польшчы «Ніва», выдавецтва «Pro Christo», выдавецтва «Тэхнолагія».

Часта людзі звычайна сінхронізуюцца з канкрэтнымі просьбамі. Просяць, напрыклад, выкласці на сайт тую іншую кнігу. Калі гэта з'яўляецца штодзень у сярэднім ад 600 да 1000 разоў. Прычым заходзяць туды людзі не толькі з Беларусі, Польшчы, Украіны, Расіі ці Летувы, але таксама з байды ўсіх краінаў Еўропы і нават такіх экзатyczных, як Тайвань, Кітай ці Саудзійская Арабія».

Часта людзі звычайна сінхронізуюцца з канкрэтнымі просьбамі. Просяць,

напрыклад, выкласці на сайт тую іншую кнігу. Калі гэта з'яўляецца штодзень у сярэднім ад 600 да 1000 разоў. Прычым заходзяць туды людзі не толькі з Беларусі, Польшчы, Украіны, Расіі ці Летувы, але таксама з байды ўсіх краінаў Еўропы і нават такіх экзатyczных, як Тайвань, Кітай ці Саудзійская Арабія».

Часта людзі звычайна сінхронізуюцца з канкрэтнымі просьбамі. Просяць, напрыклад, выкласці на сайт тую іншую кнігу. Калі гэта з'яўляецца штодзень у сярэднім ад 600 да 1000 разоў. Прычым заходзяць туды людзі не толькі з Беларусі, Польшчы, Украіны, Расіі ці Летувы, але таксама з байды ўсіх краінаў Еўропы і нават такіх экзатyczных, як Тайвань, Кітай ці Саудзійская Арабія».

Пра праект

«Беларускія аўтары»

Проект «Беларускія аўтары» быў задуманы яшчэ тады, калі бібліятэка не мела фінансавання. Тады Яраслаў уручна стварыў больш за 10 персанальных сайтаў беларускіх пісьменнікаў. Цяпер іх — больш за 60. Сярод аўтараў як шырокавядомыя пісьменнікі, так і меней вядомыя...

Кожны персанальны сайт утрымлівае фота аўтара, кароткую інфармацыю пра яго, а таксама пералік кніг, што знаходзіцца ў яго пісьменнікі. Прынцып праекту адзінай: рабіць старонкы тых беларускіх аўтараў, кнігі якіх якіх знаходзіцца ў яго пісьменнікі. Вядома ж, неабходная ініцыятыва з боку самога аўтара, які дасылае фотадызмак і біляграфію. Хаця часам біляграфія перадрукуювается з іншых крыніц.

«Ніводны з пісьменнікаў не адмовіўся, калі мы прапанавалі ім стварэнне ў рамках праекту Камунікат.org іх персанальная сайту, — кажа Яраслаў. — Думаю, што прамоцыі беларускага слова ў інтэрнэце ніколі не будзе зашмат».

Пра планы

У бліжайшых планах бібліятэкі — чарговы праект «Выдавецкія серыі». Як і раней, будзе папаўніцца Беларускі Інтэрнэт-бібліятэка Камунікат.org новымі выданнямі, будучы сканаваніца кнігі, якіх няма ў электронным выглядзе. Таксама сп. Яраслаў Іванюк паабяцца аўтаматызіроўці імкніцца прызначыць да спрацоўніцтва новых аўтараў і выдаўцу. Вядуцца размовы з некалькімі беларускімі выдавецтвамі і выдаўцамі з мэтай атрымання права на публікацыю шэрагу беларускіх кніг, якіх выйшли ў апошнія гады.

«Планаваў наагул шмат, — прызнаеца праекта Яраслаў, — але не пра ўсё хадзелася з распавядзальніцай. Няхай хаяцца некаторыя нашыя дзеянні ды новыя прапановы будуть неспадзянкай».)

Ася ПАПЛАУСКАЯ (спецыяльна для «в» і сайта «Родныя вобразы»)

ПАЭЗІЯ

► ВЕРШЫ

ДУША ЛІСТАПАДУ

Ірына БАГДАНОВІЧ

Прастуда

Кашляла зорка ў нябесах,
Зорка прастыла ў самоце
Ў сінім касмічным сумёце,
Кашаль адрахваўся ў лесах...

Бога маўклівай гасподы
Зорка была ахмітрыняй.
Мела ключы ад пагоды,
Снегшнай загадавала скрыній.

Толькі праз кашаль не дбала
Гэтую скрыню заперці –
Так і зіма не спяшала
Ў сонечных промянях памерці...

Маўчанне

Калія карціны Валерыя Шкарубы
«Пачатак дня»

Фігуры на белым снезе,
ніз дрэу,
утоплены ў святасці...
У гэтай белай імпрэзе —
маўчання
напяцасць...

Краты сінтаксісу

(Апраўданне футурызму)

Шліфуе думку дасканала
І тэкст парабаюе нямала,
Пералічае і тлумачыць,
Калі патрённа, паўзу значыць,
Падсокочыць кверху ў захалленні,
Нямее ў шырым задзіўленні,
Кручком саэнушыся, паклон дасць
І запрашае — у бясконіцаць...

Пазу ж сінтаксіс — як краты!
Ён слоў паток шануе чысты.
Прад косякрапт'ем вінаваты
Да скону свету футурысты:
Яны змаглі ніволю коскі,
Радкоў прывычнай палоскі
Зрабілі лесвіцай шурпатай,
Разблі сінтаксісу краты,
Дзіўлі свет дзіёгацтвам рухаў,
Гульнёю слоў і рэхам гукаў,
Лічылы рыфму ў верши стратнай,
А волю творцы — ўсёпачатнай!...

Штодня...

Штодня
рушиш
у свой шлях
дасканаласі...

Хочаш быць
добрым і справядлівым,
міласрным
і споўненым любові...
Траба злірніца з тым,
што заўсёды зноўдзеца
повад
для пакаяння...

Ведзьмакі

Паводле мясцовай хронікі
даўняга часу

Ратуша...
Рання злакненне.
Пляц ад на тоўту вірыць.

Сёння, як кажа паданне,
Будуць вядзьмарку паліць.
Чорныя косы, як змеі,
Зблытала ночы рука.
Цешаць нутро ліхадзе,
Плача душа ведзьмака,

Ён ёй нащэптаў у гай
Словы замовы дзядоў
Разам з признаннем «кахаю»,
Сплещеным з траў-чаратоў.

Скачуць агністыя пеўні –
Вырак ім той вырабляць!
Лівень лінуў неспадзеўна
З воч ведзьмаковых на пляц...

Неба ж ніводная хмарка
Ў этым не засціла міг.
Ахнула члайдзь: вядзьмарка
Цэляя, кат яе — знік...

Доўга пра цуда казалі,
Памяць аб ім берагі.
Больш ведзьмакоў не чапалі
На беларускай зямлі.

Перапляценні
Пазаў сум, згрэзыты і пакуты
Прымае бездакорліга панера...
Жыццё камусыць — кубачак атруты,
Камусыць шліх — любоў, надзея, вера.
У тых шляхах адрозных прасторы:
Нябесаў сіні і бездаражкі глухаха...
Дый кохсны лёс сказаны на паўторы:
Адно з адных віе-пераплятае...

Раптоўнае

На палатне твайго лёсу
што вышывае Бог
ніткамі срэбных маланак?

Хто прачытае пісьмо
зрокам,
што стыне ад ветру?



Пульсует дух яго натхнення
Па-над усім тут: полем, гаем,
Па-над фальваркам — як карэннем,
Якім ў айчыну мы ўрастаем.

Яго любоў нас паяднала
І цізлебруеца, як меса.
Любоў! Для прыўсяця яе стала
Завосце брамаю нявеснаи.

Беларуская хатка

Філіялу музея Максіма Багдановіча
і яго загадчыцам Тацинене і Кацірнене

* * *

Тут утупльна так і гасподна,
Да анёльскай сядзібы падобна,
Тут заўсёды — святая гасціна
Ля газніцы Максіма...

* * *

І шчодраца ў «хатцы»
Пачуці і думкі,
Батлеечных лялек
Гучыць пасалункі,
Ірынне маснічка
У сіцішні тым:
Анёлак пратупаў?
Ці, мошка, Максім?
Хто эта пабачыць,
Хто эта пачуе,
Таго назаўжды
Беларусь зачаруе.

«Жывом» і «будам»!

У галаве
апошніць думкі,
а ў кашальку
астатні грош,
жыццё згарнула пачастункі,
а ты чакаеш
і жывоиш!

І Богу дзячыши
за імгненні
спазнаць прыумф,
спазнаць адчай,
кіруюць срцам летуценні
і шэпчуць небу
«выбачай!...

І выпраменьвае
не скару,
не закарэлую тугу
душа
на лёсу гаспадарку,
а толькі
буду і магу!

Вераснёвае

Харашины такая навакол,
Што пышаеца сэрца ўзлёту хвіляй,
Ітанчыц вераснёвы рок-н-рол
Кліны ѹ каштаны між аўтамабіляй.
І тытаксама ўкружыўшися ў той рух,
Нібы дзяюць з далёкіх успамінаў,
Калі красе пярэчыў каплюю
І не белала сэрца ад правінай.

Той самы госьць

З-за адсунутае фіранкі
зірніў сумны,
запознены
лістападаўскі дзень,

быццам здарожсаны путнік,
што хоча зайсці
на гарбату
пагрэца,

ды не ведае,
ци ўпусціць яго...

Адчыню сваё сэрца
на цізлебу восень,
прыгатую стол...

А, мошка, эта
той самы госьць
на дарозе да Эмаус?...

Абед

Калі кафэшкі
на Прадмесці
Сядзіц гулілі верабейка.
Нагода добрая пад'есці:
Афіцыянтка-чарадзеяка
Яму штось кінула са жмені...
Далоў галодныя цярпенні!
Дзялубе ён эсава ѹ самавіта,
А тут іду наўпрост праз стол
Ягоны...
Ён сярдзіта
Падскочкі з долу бы на дол...
І важнай пані збочыць трэба,
Бо што ёсьці найважнейшай абеда!?
І вераб'яна кавярня
Зноўку дзялубе
Удзячна ѹ жарна!

У Завосце

Над родным краем — шэлест ветра,
Трыміць лістота і, здаецца,
Чувач, як беца ў яе нетрах
Адама рыцарскае сэрца.



▶ ПЯТАЯ КАЛОНКА

УВОДЗІНЫ Ў КАРПАРATЫЎНУЮ ЛІТАРАТУРУ

Задачы рубрыкі «Пятая калонка» — падрываць устоі беларускай літаратуре самым беспардонным чынам. Так, наступерак адваіванаму беллітам 20 год таму праву не фіксаваць сваю ўвагу на «класавасі», «партынасі» ды іншых выразна нелітаратурных надбудоўках, сёння мы паговорым пра сацыялогію сучаснай пазіі.

Адно з асноўных адвінавачванняў, якое высуваюць нашым літаратарам чытаты — тусовачнасць. Маўж, варашаца ва ўласным саку, пішуць бязглаздзіцу, цікавую адно адному, а б простым чалавеку і думач забылі. І таму беларуская літаратура коціца ў пекла, дзе ёй, уласна, самае месца. Уратаваць жа Паэзію зможа адно той, хто прыйдзе, дасць Новыя Слова, свежыя глыбок — адкрые вочы на Жыццё і на гэта яму, чытчуць, спадабаецца.

Стасункі Паэты з Чытагон (больш вядомыя як гарасцянская апазіцыя «Паэт — Натарў») ува ўсе вікі існавання літаратуры былі складанымі. Амаль усе вялікія вершшваторцы мінуўшчыны так ці іншай адстойвалі права быць на сваіх хвалі, варышаца ва ўласным саку, не бачыць свету за пастычным іздзелам, хайрусаўца з творцамі, бізкімі па духу, весці багемны лад жыцця. Добра тусовачнасць ці кепска — меркаваць не бяруся, магу канстатаваць толькі, што яна ў літаратуры зайды ўснавала, існуе і існаваць будзе — гэта натуральны сацыялагічны фон літрапрасу (кожны мае права ўваходзіць у творчыя кампаніі і наадварот — абстрагавацца ад іх). І яшчэ магу перадаць уласнае адчуванне: для кармы яно лепей напісаць для сябе і сябrou, але з ахвотай, чым іграй іграй, але на замову і няшчыра.

Паэт і слімер Віталь Рыжкоў падумаў-падумаў і называў пэўныя від творчасці, які паўстае пасля асабістых контактаў літаратараў, «карпаратыўнай літаратурай». Але мне здаецца, метафору можна разумець больш агульна. Бакульная літаратура той ці іншай краіны — гэта, па сутнасці, сусіданство некалькіх творчых школ, груп, метадаў — і гэта, мне здаецца, вельмі станоўча, бо, як вядома з эканомікі, канкурэнцыя стымулюе, а манаполія прыводзіц да застою.

На гэтай старонцы — мін-эс Вітала Рыжкова, напісанася ім, дыпламаваным інжынерам з Магілёва, у духу курсавых яго альма-матэр. Даруем яму гэту слабасць. Таксама вы зноўдзеце тут вершаваныя прыклады таго, што паэт ахрысьці «карпаратыўнай літаратурай» верши пра самалёты ствараліся ў літаратурных блогах як рэакцыя маладых паэтай на рэптыцыю мінскага параду ў ліпені 2009-га, два верши пра машыну складаюць тройцу з друкаванай у «Звязалове» (№4-2009, с. 152) «Святой праудай!» Вітала Рыжкова і былі напісаныя пасля пастычных прыгадаў у кіеўскім таксі ў маі 2008-га. Паехалі!

Марыя Мартысевіч

РАБЫ ЗЯЛЁНАЙ ЛЯМПЫ

Віталь Рыжкоў

Пачнем за супакой

Лема 1: Карпаратыўная літаратура — прыкмета загнівання літаратурнай туесоў

Карпаратыя — дастатковая закрытая арганізацыя, якая дзеінейчэ ў інтэрсах агульных справы і сябrou карпараты; мае цэнтрализаванае кіраванне, вольнае размеркаванне акцый унутры сібе і г.д. Такім чынам, карпаратыўная літаратура — гэта такі сабе некамерцыйны прафсаюз, аб'яднанне («согораготі») літаратараў, гатовых працаўшча весяль не толькі на сябе і літаратуру, але і раз-пораз на сваіх паплечнікаў па цэху.

Па-першым, эфектыўнасць карпаратыўнай літаратуры варта і неабходна ставіць пад сумніве: суполкі літаратараў пакідаюць, паводле фобій, у гісторыі літаратуры адно, максімум два гучных імені. Астатнія сібры карпаратыя кладуцца ў падмуркі яе існавання касцьмі інтыры і самаахвяранай цэглай — ці варта апошнім уговуле ўцягвацца ў карпаратыўную літаратуру? Суполка, чыз літаратурную дзеінасць пачынаеца і занакічваеца сама ў сабе, згодна з тымі ж фобіямі, загнівае і перасцяе цікавіць каго-кольків у прынцыпе, таму вынік гэтага — альбо ўтваральні самароспуск, альбо агульныя рytуальныя скок на нябіт (партунікам можа стаць перыядычнае ўліванне свежай крэві новых літаратурных талентоў, нават з ліку канкурантыя карпараты). Па-другое, не-навязлівае ўпіятанне пэўных прозвішчаў утканіну мастацкага твору (шляхам прысвячэння (адкуль мы ведаем літоўскага паэта Томаса Венцлаву?), альбо наўпраст загдакай («комната» — глава в кручёных скобах ад «Манкоўскі») у раджу твора) — гэта прости фокус, які стварае ілюзію натуральнай прысутнасці згаданага літарата ў сучаснай літаратурнай прасторы, фокус, прыразсты да ванітаў; запазычанне літаратурных тэм у паплечнікаў запавольвае творчы пошук асобы.

«Сумнеў адно пераможа ў гэтаі бойцы» (Гага Нахуцьшыці).

Вынік з лемы 1: карпаратыўная літаратура must die.

Скончым за здароўе

Лема 2: Карпаратыўная літаратура — яшчэ адзін дынамічны метод раскрыція творчых задач, які пры правільным карыстанні спрыяе развіццю літаратуры і яе самастаўнанню.

Літаратура аб'яднаніміць ці аб'яднаная літаратура? Нас цікавіць не традыцыя або мяркоўцаўць творы адно аднога на сходах літаб'яднання, а менавіта літаратура аб'яднаная — карпаратыўная.

Чым ёсьць карпаратыўны літаратуры твор? У пэўным сэнсе гэта прыём, творчы метод і род суаўтарства, пры якім сібры карпаратыі не прыстаўляюцца ўніверситетам, але ствараюць літпрадукт, цікавы і калі разглядаць яго асобна, і ў супастаўленні з іншымі творамі аб'яднання на гэтую ж тэму. Дадаем: скразную тэму. Пры гэтым карпаратыўная літаратура — не суаўтарства: павінны існаваць асобы, скончаныя літаратурныя творы розных аўтараў.

Карпаратыўная літаратура дазваліе за кароткі час раскрыць тэму творчымі сродкамі адразу некалькіх аўтараў літаратурных карпаратыяў.

Карпаратыўная літаратура — літаратурны аналаг наявных на зубах «Году здароўя», «Году сям'і» і г.д. з комплексам творчых мер, разнастайнасцю падыходаў і методык, скіраваны на ўмацаванне тэм у вечнисці і ў свядомасці (чытакіх) масаў. Альбо парадыя на ўсё гэта.

Вынік з лемы 2: карпаратыўная літаратура? Да хай пакуль будзе...

ВЕРШЫ ПРА МАШЫНУ

Андрэй АДАМОВІЧ

Аб прызначэнні кіеўскага неба

Мянэ накрыла. Чорным Кіеўскім Небам.

Добра сядзел яшчэ ў машыне!

Добра злілі нам агні вялікага гораду.

Я глядзеў і не бачыў святла мікі імі.

Настаўнік казаў:

«Вось цемрадзь агнёў.

Здзіўляюць мянэ дзве роцы:

Нікчэмнасць у вашых сэрцах,

І зязненне мільёна таіх жа на Небасхіле!»



а я
проста падскокаў высока,
крычаў «Самалёеёт!»
і хацеў паліацьеу услед.

Касцюкевич —
цяпер празай,
а я — пазт.

Андрэй АДАМОВІЧ
У дзяцінстве,
калі я бачыў самалёт,
я збіраў усіх у кола, казаў:
— Братья, ён паліацьеу на ў той бок!
Дык чаму я цяпер не прарок?

Марыя МАРТЫСЕВІЧ
У дзяцінстве,
калі я бачыла самалёт,
я вельмі хутка
адводзіла вочы долу
і глядзела ў шыбы машынаў,
каб спрайдзіць,
ці ў парадку фрызура.

Я знаю, я дура.

Ганна ЯНКУТА
А я ў дзяцінстве хацела зрабіцца хірургам...

Але калі бачыла ў небе самалётам след,
То ѹյяляла, як мчаць па арбітах сотні
чужых неадкрытых планет,
А лётчыку ў свой тэлескоп іх сузірае,
І можа, адночы ён дабярэцца да раю...

Кім бы зрабіцца цяпер? Хіба дэміургам...

Аляксей СТРЭЛЬNIKAV
у дзяцічым садку самалёты ў небе быly
двух гатункуў
адны ляцілі высоока і пакідалі рыску
другія ляцілі нізка
ад гулу не было паратунку.
не было паратунку ад радасці
што эсці ёт таксама на небе
мы вярталіся ў свой пако, дзе нам усміхні
хаўся ленін,
эсці падавалася вартай штукай. хацеў
сяці вырасці.

Пастанова

Андрэй АДАМОВІЧ

Аб прызначэнні кіеўскага неба

З 1 ліпеня ў кожным му-ні-цы-па-лі-тэ-це

павінны ляжаць пералік правоў Паэзіі ў свеце:

- зрабіцца кар'еру ад вясковага дурня да гарадскога вар'ята;
- колькі разу маконкунца і трапіць за гэта за краты;
- (на выбар) не быць зразумелай / быць глупуватай;
- гандляваць натхненнем;
- натхніца любою Музай;
- схіляцца аднолькава перад крыжом, паўмесцам і мезайзай;
- нават у планетарый хадзіць са сваімі зорамі;
- пры кожнай зручнай нагодзе прысягаць над разорамі;
- не сядзіць на месцы й, мняючы гарады,
- хапаць кіроўцу за руки, калі той вязе не туды;
- хай гэта ѹтварыцца аварыйную абстановку на трасе,
- хай і будуць пляткарыць потым, што Паэзія напілася.

Настаўнік казаў:

«Вось цемрадзь агнёў.
Здзіўляюць мянэ дзве роцы:
Нікчэмнасць у вашых сэрцах,
І зязненне мільёна таіх жа на Небасхіле!»

Хлопцы-салдаты з часовага лагера аднойчы знайшлі на паліоне цікавую жалазяку, падобную да бомбы, якая аднак аніяк не хадзела ўзрывавша: яны яе і ў распаленасе вогнішча клаці, і білі аб каменні, і штурпляць ў дрэвы — а яна хоць бы што! Падумалі, што можа нейкі муліяк, і пакінулі сабе — прыгожая была, зграбная, быццам цацка. Насілісі яны з ёй, як кот з мышшу, яна ў іх ляжала ў палаты, скаваная ад начальства. І аднойчы перад самаю вячараю, пасля пастроўні, калі усе пачалі разыходзіцца, нехта з іх смеючыся: «Рэпеціруем сцэну выху», кінуну гутую жалазяку вострым носікам проста ў пень...

Мы збіralісі ісці да палявой кухні на вячэр, калі пачуёся зусім блізка ад нас выху, вальнуў у неба чорны дым, потым на колькі імгненні запанавала не-самавітая цішыня, а затым адна-часова хтось так паціху, жалосна, не-па-чалавечам залімантаваў, і ўсё мацней і жалосней...

Яны, бедныя, ляжалі на піску, паваленасе выхуham, сімёра іх было ці болей — не памятаю, сірод да іх Сяргей Змітракоў. Актыў-леныя, сплоханыя, з чорнымі тварамі, і тоңечка, адноўлівака вылі, быццам малыя каянінты ці шычанкоў, а ў таго, хто кінуну бомбу, разарвала нагу ў калене, і стрычала з нагаўці белая аголеная бірдовая косць...

Мы, агаломісаны ўбачаным, бязладна нешта спрабавалі рабіць, пакуль хтосьці з афіцэрэй не загадаўшы вылікіца адну, потым другую грузавую машыну. Усіх параненых акуратна разла-жылі ў кузавы, я ўскочыў туды, дзе паклалі Сяргей Змітракоў, і мы паперліся ў Палац у вайско-вы шпіталь. Ехалі марудна, бо ў вёсках на дарогу вечна выпіраліся каровы, якіх пастухі гналі з пашы дахаты, адна карова паділа ў нашай машине правую фару. Сяргей ліжаў у кузаве, твар у яго пашароў, а я ўсё прыгавораў: «Цірп, магіл'ескі брат, пірп!; ён вымушана і вінавата ўсімічаў, і ў гоначі распірываць сэрэчкі і замружаваць вочы. Я застукаў па кабіне афіцэра: «Таварышы ка-пітн...!» Той кіркнүц: «Делай іскусственное дыхание!».

Але ў Сяргея ўжо дзэрзвінелі і застывалі сківіці...

Потым быў шпіталь, спозненія спробы мясцовых лекараў нешта здрабіць, з'явілася разыніе начальства, якое па то старазу распірываў нас, як і чаму гэта здрబілася... Потым мы пайшлі разыніе з тым, каго не дазволі, іх было двох; павалілі ў іх з кішэнія вайсковыя білеты, паздымілі гадзінікі з руک, як ад-шилілі ад Сяргеевай гімнасцёркі блакітнай армейскай адзнаку з залатой лічбою «3»...

Прывезлі нас на палігон позна ўчэвары. Памітаю, у даросе нейкі харошы хлапец-жайнер увесь час частаваў нас цыгарэтамі і сучы-шаў; потым я паўночы стаяў ля ўмыўальніка і альміваў з гімнасцёркі мылам і халодна вадою з залатой лічбою «3»...

Праз некаторы час мы даведаліся, што гэта была нібыта новая мадаль супрацтканавай бомбы, якую скідаў з верталётам, што яшчэ некалькі хлопцоў памेўші падчас аперациі, а нехта надаўта трапіў у шпіталь, некая потым камісавалі ды адправілі дахаты.

Пасля гэтага здаронення кіна-группу хуценка перакінулі на даждыкі пад Барысаў, у сумна-видомыя Печы...



Photo by Media Net

Кіно знялі, змантавалі, агучылі, паглядзелі, аблеркавалі, паказалі па тэлебачанні, напісалі нават паўхальную рэцензію ў «Ізвестіях» — і забыліся пра яго — было там пра што памятаць: сотні такіх шадфраў штогод кля-палац на кінастудыях...

Але наша кіно атрымалася занадта дарагім...

Хлеў

Хлеў — як мора! Кожны год з яго таемнічых глыбіні ўтрапляюцца ў мае рукі вельмі важны і вартыя рэчы: пачак іржавых на-пільнікі ў паперы, перавязаны шпагатам, напалову скіртая кон-ская падкова, каровін збуквельты рог, вассарвага, малаткі, сякеры, пілкі, ключы розных кшталтаў і памераў, усялякія патрబная гаспадарчая драбяза ад цвікоў пачынаючы і на ланцугах за-кончынаючы. І не думаю, што я — апошні, хто аглядае і тримае ў руках гэтыя скарбы. Застанецца штошыці і на долі тых, хто адчыніць дзвёры праз ста гадоў пасля мяне! Не выключана, што нехта з іх нават знайдзе ў хлеў кавалак валавоа скуры, запісане неизразумелымі літаратамі, альбо сапраўдны мікалаеўскі царскі залатнік, альбо скрутан збут-вельмі перадаваных польскіх банкнотаў із залатымі прысрёчкамі смарагдам, які сіціла праляжаў, запатаны ў зямлі пад січкарню гадоў са ста ці болей, а як ён трапіў у хлеў, то гэтага ніхто нам не скажа...

Хлеў — як мора! І ўваходзіш у яго паволі, асцярожна, нібы намацаўшы нагамі дно, адчыніючы спіраць запчаку на дзвірах, а потым і самі дзвёры, у хлеў цёмна і змрохна, пахне пылам, гноем, сенам і саламою, пралым дрэзам, на ўнутраным баку дзвізя чырвонай фарбою намаляваны кръж і лічбы 1959. А ў самым хлеўе столькі ўсяго патрэбнага і непатрэбнага — не зразумеши, хто какі стварыў, як жартаваў мой бацька; валачыла сюды і прыхобвалася ўсё, што было на той момант капштоўным і нібымагло ў гаспадарцы пры-дасца і што ў большасці ніколі не прыдавалася, а так, толькі стаяла, пылілася, гніло, іржавала і месца займала: жалезіва, зламана ганчарнае кола, нейкія восі ад вазоў, кавалкі бляхі, скамяньелыя, як Камандор, міхі з ціментам, шкляныя банькі са шмарвідлам сярэдзіны дваццатага стагоддзя — а нашто і пашто яно?..

У хлеўе даўно няма ані свіней, ані каровы, ніхто не мыкае, ні рохкае і не вішніць, няма каго выгняніць на раніцу ў поле, пайці і падсцілаць, няма каму насыць у палудзень у вядры есці; адзінья жывыя стварэнні, што затайліся і ператрываюць ўсіх — павук!

Па цёмных кутках сядзяль-даседжваюць свой век старыя дасведчаныя чаравікі-кірыва-жэрцы, цынічныя прадстаўнікі цемры, ім з мухі мазгі высмак-таць — што прастому чалавеку шклянку гарэлкі выпіц: лёгка і прыемна! Яны многа пабачылі на працягу жыцця розных раз-насцяці, і птотыднёвасе раззанне сечкі, і нараджэнне цяляткі, і пачынчына бойкі, і пават тхароў, што, таючыся, прыбагалі ў курнік з лесу... Шкада, што павук распі-відаць не ўмеець...

Дзіўна, але людзі чамусыці нават пра сабе так не дабалі, як пра хатнюю жывёлу. Яшчэ па вайне падмурку хаты не было, а сякі-такі хлеў, слабенькі, але ўжо быць мусі — там хаваліся розныя патрэбнікі ў гаспадары білы, граблі, рыдлёўкі, плугі і бароны, а, самае галоўнае — стаяла каровы, свінні, якіх потым калолі на Каляяды, ці на Коледы, як у нас казалі, а хто не меў каровы, трывалы напачатку казу, праўда, маляхто з паразаўкі эта гэтага работі, козаў перад вайной ў асноўным трывалі жыдкі.

Хлеў — як мора! І перасоўва-чыся па дубоў, шырый, абрасташа прыбудоўкамі, дабудоўкамі, будамі і будкамі. У гэтых прыбудоўках начавалі куры, ці старайшыя браты мae гадавалі трусоў, якія традыцыйна ў пэчні монант нечага нажыраліся і ўсё да аднаго хуценка здыхалі. Браты горка пілакалі, закопаваючы нерухомыя паразіткі легкадумныя вушастыя сіроўкі, але праз тыдні два зноў у трусінных клетках з'яўляліся ча-рвовыя насяльнікі, і гісторыя зноў паўтаралася. У хлеўе былі вішкі, куды закідалася сена, прывезе-нае ў снежні з замёрзлага занавадворскага балота. Анік яно не пахла, і калі нехта, пускаючы сліні, пачынае рамантываць і ўзносіць пад нябёсы кавалак сохлаі травы — не верце мяму! Сена пахне панураю палескую кракаццю, горкаю наясмачна водоню з соусе і сардзінамі ў масле, якія мыз башкам елі ўбяд, і салённым чалавечым потам.

Адна справа — прывезі сена дахаты, а другая, націкжэйшая, якія мыз башкам елі ўбяд, і салённым чалавечым потам.

Адна справа — прывезі сена дахаты, а другая, націкжэйшая,

Не, гэта брат мой, Стась, нама-ливай чырвонай фарбою кръж і лічбы ўвечары дзеяўтага лютага тысяча дзеяўцьсот пяцьдзесят дзеяўтага года, калі ціжарную мной маму паперлі на санях у раздзільны дом у былы маёнтак Багудзенкі...

Бацькавыя папругі

Яны віслі ў кухні на вешачку, абедзье старыя і рудыя. На адной з іх, шырокай, бацька час ад часу правіў у нядзелю сваю стара-свецкую залігненаскую брыту; папруга была яшчэ польская, вайсковая, з добраі скуры.

Мой бацька рос з маленства напалову сіроцою, таму што ягоны бацька, а мой дзед Станіслаў, заўчасна памёр, а перад сваёй не-чаканай смерцю пазычыў пэчніную колькасць грошай, заробленых у Амерыцы, нейкай чалавеку з Новага Двара, а чалавек гэты памёр, а ягоны ўдасав не схапіць тяга гроши вяртася — і такое ў жыцці здараляся... Паколькі сіроцкае жыццё, хоць нават і напалову сіроцкае — не цукерка, то ў выніку бацька мой быў чалавек розным, але ў некаторых момантах — жорсткім да невер-годнасці, запалваўся як маланка і лупіў мене, не разбіраючы па чым, пакуль мама не ўступалася і бацькаў гнеу не астываў.

У хлеўе, у прыбудоўцы, бацька-ніябожчык схаваў аднойчы ад мамы бутальку самагонкі і час ад часу пальківаў з яе. Мама доўга не могла зразумець: «Што за халера, стары пойдзе ў хлеў, а вернецца, то вочы білічаша, як у ката с.ручы». Нарэшце сцыміла, пайшла, калі бацькі не было ў хаце, у хлеў, перашукала ўсё і знайшла бутальку ў... старым гумовым боксе! Шкада, што павук распі-відаць не ўмеець...

А аднойчы птушка-канаплянка вывела ў прыбудоўцы, у заніку з падтэм вузкімі горлам, дзетак. Бацькі ведалі пра гэта, але мне не казалі, зразумела чаму. Тым не менш міа дзіцячая цыкаўніца прымусіла аднойчы мяне ўзіць гэты збанок у руку і вытрасці птушнаніту на траву пад ябліній. Яны смешна пішчалі, расчынены чоўтая дзюбі, маці іх скакала па шытыхетах і нешта абраз-лівае звінела... і ў гэты момант, як Бог з маіні з'явіўся, калі прыбудоўкі бацька... Ягона папружка тады назаўсёдзе наўчыла да міненых братоў сваіх як сабе роўных.

Хлеў — як мора! І перасоўва-чыся па ім, разумеши, што трэба берагчы сілы, калі вярнуча на бераг, інакі успаміны зацигнульці цібе Бог ведае куды, і пра будзе тут з ранку да вечара, і змерзнеш, і не дай Божа, захвареши ўхі!

Усё, хопіц! Вяртаешся з цем-ры да штодзённай святыя, пераступаеш перад вайсокі парог і паволі зачыніш падвой, на якіх чырвонай фарбою намаляваныя ставіца із дзіненых братоў 1959.

І чым больш адыхадзіш ад хлеўа, тым менш таемнічым і загадковым ён выдаецца, а вы-глядзе — от, такая сабе будыніна, невялікая, шызл, не-прыгожая, змоклая, з вельмі дрэннаю страхою з самага першага краснасельска-га шыферу. І тысы і тысы хлеўаў на наваколі падобныя на яго як бізінты...

Сабраліся яны выходзіць, а перад парогам баба Ева і пальнула: «Альжет! А Віц твой так гадко матам лаецца — сама ўчоры чула!» — і пайшла сабе спакойна з унукам дахаты...

Праз гадзінку бацька вярнуўся з работы — пакрబуджаны маци да яго — і ўсё яму выўпіла: які Рома хароши, як вершнікі чытае, і што баба Ева пачула ад мене. Эх, як успыхнуў мой бацька, як рвануўся ў кухні, сарвашаў з вешачка тоненку папружку і так мне ўзіць! Гэта нам, малым, здава-лася, што нас ніхто не бачыў, а дарослыя ў маленкім мястечку заўважалі і ведалі ўсё!

Сабраліся яны выходзіць, а перад парогам баба Ева і пальнула: «Альжет! А Віц твой так гадко матам лаецца — сама ўчоры чула!» — і пайшла сабе спакойна з унукам дахаты...

КАЛЕЙДАСКОП

► ПРЭМІ

ГЕРТА МЮЛЕР — ЛАЎРЭАТ НОБЕЛЕУСКАЙ ПРЭМІІ ПА ЛІТАРАТУРЫ

Лаўрэатам Нобелеўскай прэміі па літаратуре за 2009 год стала нямецкая пісьменніца Герта Мюлер.

Яна нарадзілася ў 1953 г. ў Румыніі ў сям'і фермера, які належаў да нямецкай меншасці. Скончыла Тымішаарскі ўніверсітэт. З 1976 года працавала перакладчыцай на заводзе, у 1979-ым страпаці працу з прычыны адмовы супрацоўнічца з паліцый.

Працавала ў дзіцячым садку, давала прыватны ўрокі нямецкай. У 1982 годзе апублікавала першую кнігу на нямецкай мове. Кніга была знявецная цэнзурай.

У 1987-ым разам з мужам Рыкардам Вагнерам перехала ў Нямеччыну. Жыве ў Берліне.

Герта Мюлер вядомая як аўтар вершаў, прозы і эсэ. Нобелеўскі міжміністэрства адзначыў, што прэмія сп. Мюлер прысуджана за «пераканаўчую карпіну цяжкасці».

Герта Мюлер — аўтар раманаў, вершаў і эсэ. Выйшлі кнігі: «Barfoiger Februar» («Босы люты», 1987), «Der Teufel sitzt im Spiegel» («Чорт сядзіц з лустроў», 1991), «Der Wochter nimmt seinen Kamm» («Вартагунік бярэ свой грэбень», 1993), «In der Falle» («У пастыцы», 1996), «Heimat ist das, was gesprochen wird» («Айчына гэта то, што гаворыцца», 2001), «Der König verneigt sich und tote» («Кароль кланяеца і забівае», 2003).

«БУКЕР-2009» ЗА ГІСТАРЫЧНЫ РАМАН

Брытанская пісьменніца Глары Мэнтэл (Hilary Mantel, нар. 1952) атрымала Букераўскую літаратурную прэмію за раман «Вулф Хол», які распавядае пра Томаса Кромуэла, дараць ангельскага караля Генрыха VIII (1491–1547).

Букераўская прэмія (Man Booker Prize або проста Booker Prize) ліцьцца найбольш прэстыжнай літаратурнай прэмій англомоўнага свету. Яе прысуджаюць кожны год за раман, напісаны па-ангельску грамадзянінам/грамадзянкам Брытанскай сарадружнасці. Ірландыя або Зімбабве. Першы раз прэмію ўручылі ў 1969 годзе. Яе памер — 50 тыс. фунтаў стэрлінгаў.

Паводле «Радыё Свабода»

Сёлета ў шорт-лісце кандыдатаў на Букераўскую прэмію быў лаўрэат Нобелеўскай прэміі з Паўднёваафриканскай распублікі Дж.М. Кутзэе і вядомая брытанская пісьменніца А. С. Баёт. Кутзэе ўжо атрымліваў Букераўскую прэмію двойчы (у 1983 і 1999), а Баёт — у 1990.

«NIKE 2009»

4 кастрычніка ў памяшканні Універсітэцкай Бібліятэцы ў Варшаве адбылася самая грандіёзная падзея ў культурніцкім жыцці Польшчы — уручэнне найпрэстыжнейшай літаратурнай прэміі «Nike 2009». Сярод запрошаных гасцей цырымоніі быў і намеснік старшыні Саюза беларускіх пісьменнікаў, намеснік галоўнага рэдактара часопіса «Дзеяслou» Эдуард Акулін. Ён з радасцю падзяліўся сваімі ўражаннямі аб сёлетнім уганараванні.

«Б.: — Стадар Эдуард, распавядзіце кірху аб гісторыі ўзнікнення гэтай літаратурнай прэміі.

Э.А.: — Літаратурная прэмія «Nike» (Багіня перамогі) была заснавана па ініцыятыве «Gazety Wyborczej» у 1997 годзе. Мэта прэміі — папулярызацыя сучаснай польскай літаратуры, найперш у жанры прозы.

«Б.: — Гэта значыць, што ўдзеленку суроненагаўніцкага збора могуць браць толькі празікі?

Э.А.: — Не заўсёды. Напрыклад сёлета сярод намінантай на прэмію (у фінал з больш як трохсот удзельнікаў выйшла сімёра) — было пішу празікі, аздын драматуры і адзін пазёт.

«Б.: — Што сабой уяўляе прэмія?

Э.А.: — Гэта вельмі грацызная статуэтка, якую ўвасобіў у бронзе прафесар Густаў Земль, і



Сёлетні лаўрэат «Nike» Эўгеніуш Ткачук-Дыцко

даладат да не — чэц у памеры 100 000 польскіх злотых (прыкладна 33 000 амерыканскіх долараў).

«Б.: — Якім чынам адбываецца цырымонія ўганаравання?

Э.А.: — Вельмі ўручыста, я нават сказаў бы, пампезна. Па-першае, на цырымоніі запрашаша юца самыя-самыя пашанотныя гости, што называюцца, культурны бамонд Варшавы. Па-другое, цырымонія шырока асвяляецца ў польскіх СМІ, з прымой трансляцыяй на канале 2 TVP. Па-трэціе, інтыгра цырымоніі — аўбяцчэнне лаўрёата — застаемца да самай апошніх хвільн імпрэзы.

«Б.: — Цырымонія сёлета праходзіцца ў трынаццаты раз. Вы можаце назваць кагосьці з папярэдніх лаўрэатаў?

Э.А.: — Першай узяла слова мініянатычна лаўрэатка «Nike» Вольга Такачук (атрымала за кнігу «Biegini»). У 1998 годзе «Nike» была прысуджана Чэславу Мілашчу на кнігу «Piesek prydgozny».

«Б.: — I хто стаў лаўрэатам «Nike 2009»?

Э.А.: — Перамог пазёт — Эўгеныуш Ткачук-Дыцко з кнігай

вершаў «Piosenka o zaleznosciach i uzaleznieniach». Змест кнігі складае рамантычная лірька з філасофскі-псіхалагічным ухілам.

«Б.: — Удалося паразмаўляць з лаўрэатам?

Э.А.: — Так. Перад пачаткам цырымоніі міне прадставілі пану Эўгениушу. Мы пазнаёміліся. І я плаўбайдзі ўм, не залежна ад вынікаў імпрэзы, перакласці колькі ягоных вершаў на беларускую мову. Болыш за тое, узішыў ў руки статуэтку «Nike 2009», я пажадаў польскаму калегу ѡчадыса са словамі «Плязэй! — Багіня літаратуры!» І быў вельмі ўщешаны, што з маёй лёгкай рукі пераможкам конкурсу ў трынаццаты раз стаў менавіта пазёт Эўгеныуш Ткачук-Дыцко.

«Б.: — Я ведаю, што вы атрымалі цікавую прапанову ад кіраўніцтва Варшавскай Універсітэцкай бібліятэкі.

Э.А.: — Так. Ёсць папярэднія дамова на правядзенне ў сцене самай паважанай бібліятэцкай вечарыны з прэзентацыяй новай кнігі вершаў «Вітражы» і аўтарскім канцэртам...

► ВОДГУК

ШКАДУЮЧЫ МАЦІ...

У Слонімскай друкарні накладам 1000 асобнікаў пабачыла свет новая паэтычная кнішка Зыніча «Мне не цябе шкада, а тваю маці...».



Жо з прысвячэння «...сучасніку... — на мяжы II-III тысячагоддзя Хрыстовай Эры...» аўтар акрэслівае дамінанту змешчаных у кнізе вершаў. Чытаючы далей, пераконваецца, што ўсе арыгінальныя творы і нават так званыя наследаванні Зыніча іншымі аўтарамі ва ўсіх чытавых частках гэтай санаты літасці, ці, як яе называе сам аўтар, гісторыка-філософскай элегіі ў фільмах, выцякаючы з хрысціянскага (а вузей — праваслаўнага) светабачання і светаўспрыяцця піэзі.

«...а як пад сонцам — небакраем — // заружаве цемната // — цы заўсёды адчуваеш // Сілу ўваскрэлага // Хрыста?...», — пытается пазёт у чытача ў першым вершы зборніка. А ў апошнім Бога: «...памілуй, Хрысце, // памілуй // наёбажнікаў і жывых... // і дай нам усім // сцяжаны // ў бісконцых Шляхах Тваіх...».

Духоўная пазіцыя па-беларуску ўжо працяглы час выходзіц з муроў Жыровіцкага манастыра на свет Божы, как прымусіц нас, гэшчыны сучасніцай піэзі, задуманца над сваім зямным жыццем... Ці ханя б не крываўся маці.

Гісторыя свету і чалавека паўстает ў кнізе праз прызму гісторыі хрысціянства. А яшчэ праз гэтую прызму праламляеца гісторыя Беларусі і вытлумачвае піфіялософскі значніне такіх панцырэй, як Свабода, Кара, Страх, Выбар і, канечнече, Каханне, Любоў.

Вершы Зыніча, як малітвы, суцячыюць і даюць надзею. Богачалавек Зыніча — а гэты

Мікола КАНАНОВІЧ

► КОНКУРС

Як неаднакроць паведамляла «Літаратурная Беларусь», Саюз беларускіх пісьменнікаў з мэтай заацэнтаваць увагу на проблеме дзіцячай літаратуры і павысіць да яе цікавасці з боку беларускіх аўтараў чыгам года праводзіў творчы конкурс «Літаратура — дзіцячым».

1 верасня быў закончаны прым'я тэстаменту конкурсантаў.

Было атрымана 59 твораў 57 аўтараў у розных жанрах: нізікі вершоў, кнігі вершаваных карабелек, слоўнік, паэтычны зборнік, вершаваныя п'есы, абразкі, апавяданні, аповесці, «генеральныя ропетышы дзіцячых кніг», пераклады, інсцэнтрыкі па беларускіх народных казках і інш. 51 тэкст быў вельмі ўщешаны, што з маёй лёгкай рукі пераможкам конкурсу ў трынаццаты раз стаў менавіта пазёт Эўгеныуш Ткачук-Дыцко.

«Б.: — Я ведаю, што вы атрымалі цікавую прапанову ад кіраўніцтва Варшавскай Універсітэцкай бібліятэкі.

Э.А.: — Так. Ёсць папярэднія дамова на правядзенне ў сцене самай паважанай бібліятэцкай вечарыны з прэзентацыяй новай кнігі вершаў «Вітражы» і аўтарскім канцэртам...

тары, так і пачаткоўцы. Сярод іх — жыхары Мінска і бадай усіх абласных рэгіёнau Беларусі: Брэст, Віцебск, Гомель, Гродна, Магілёў...

Сакратыры СБП правёў папярэдні адбор дзесяці лепшых твораў. Іх аўтарамі сталі:

Маргарыта Аляшкевіч, Марыя Бараўік, Вероніка Бурлак, Алена Грункўская, Васіль Жуковіч, Галіна Каржанеўская, Павел Ляхновіч, Міхась Мірановіч, Аксана Спрынчан і Андрэй Хадановіч.

З 28 па 29 лістапада СБП правядзяе адмысловы семінар з удзелам названых аўтараў, а таксама выдаўцоў і іллюстратораў дзіцячай літаратуры. Абудзеніца ўганаравання пераможцаў конкурсу, якіх да таго часу вызначыць прафесійнае журы. Лаўрэату чакаюць захавальныя ўзнагароды і прэміі.

6 ЛІСТАПАДА, ПЯТНІЦА



06.00, 07.00, 08.00, 09.00, 12.00, 13.00, 14.00, 15.00, 16.00, 17.00, 18.00, 19.00, 23.55
Навіны.

06.05 Дзень спорту.
06.10, 07.05, 08.10 «Добрай раніцы, Беларусь!».

06.45, 07.45 Зона X.

07.30, 11.50 Дзяловое жыцце.

08.35 Сфера інтэрсай.

09.05 Ваенная драма «Застава Жыліна» (Расія). Заключная серыя.

09.55 Меладрамы «Сёстры па крыві».

10.50 Серыя «Не нарадзіся прыгожай».

11.40 «Актуальна інтар'єў».

12.10 Фантастычны серыял «Зорны крыж-сер [Галактыка]» (ЗША-Вілкабартанія).

13.10 Дэтэктыўны серыял «Вероніка Марса» (ЗША).

14.05 «Шпілька». Праграма для жанчын.

14.30 Відэофільм «Таміца Браслаўскай» цыклу «Нацыянальны парк Беларусь».

15.15, 19.20 Навіны рэгіёна.

15.25 «Дарогі партызанская камбрыга».

15.55 Меладраматичны серыял «Сяброву банкіра» (Расія). Заключная серыя.

16.50 Жаноче ток-шоу «Жыццё як жыццё».

17.55 Серыя «Не нарадзіся прыгожай».

19.30 «Зона X». Вінікі тыдня.

19.55 Документальна-біяграфічны цыкл «Мая праўда» (Украіна).

21.00 Панарама.

21.50 Драматычны вострасюжетны серыял «Насткі цепа» (ЗША).

23.05 Драма «Усход-Захад» (Францыя-Расія-Балгарыя-Іспанія).



01.15 Дзень спорту.

06.00, 06.30, 07.00, 07.30, 08.00, 08.30, 09.00
Навіны.

06.05 АНТ прадстаўляе: «Наша раніца».
09.05 «Руда». Шматсерыйны фільм.
10.05 «Адмірал». Шматсерыйны фільм.
11.00 Нашы навіны.
11.05 Навіны спорту.
11.10 АНТ прадстаўляе: «Чакай мянене. Беларусь».

11.50 «Ералаш».
12.00 «Зоры на схіле».
13.00 Нашы навіны.
13.05 Навіны спорту.

13.10 «Зразумець. Прабачыць».
13.40 «Лодкі прыкусі».
14.45 «Кантрольны закуп».

15.15 «Людамія Раманава. Следства вядзе дылгантан»». Шматсерыйны фільм.
16.00 Нашы навіны.
16.10 Навіны спорту.

16.15 «Монтэктрыста»». Шматсерыйны фільм.

17.10 «Хай кажуць».

18.00 Нашы навіны.

18.15 Навіны спорту.

18.20 АНТ прадстаўляе: «Зваротны ад-лік».

18.55 «Поле цудаў».

20.00 Час.

20.30 Нашы навіны.

21.00 Навіны спорту.

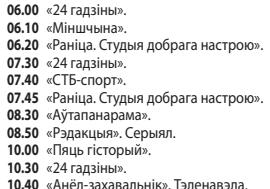
21.05 «Квіліна славы».

22.40 Наша «белараша».

23.15 Прэм'ера. Трылер «Дамавік».

01.15 Нашы навіны.

01.30 Навіны спорту.



06.00 «24 гадзіны».

06.10 «Мінічына».

06.20 «Раніца. Студыя добра га настрою».

07.30 «24 гадзіны».

07.40 «СТБ-спорт».

07.45 «Раніца. Студыя добра га настрою».

08.30 «Лягушанарама».

08.50 «Эдакцыя».

10.00 «Цвіці гісторыі».

10.30 «24 гадзіны».

10.40 «Анёл-захавальнік». Тэленавэла.

11.30 «Ляпёшкі святы».

11.45 «Зорына вчара».

12.40 «Былая». Серыял.

13.30 «24 гадзіны».

13.50 «Фантастычны гісторыі».

14.40 «Гадаке канчана». Моладзеўы серыял.

15.30 «Смерш 2». Серыял.

16.30 «24 гадзіны».

16.50 «Асабісты інтарэс».

17.20 «Мінічына».

17.30 «Званая вячэр».

18.30 «Былая». Серыял.

19.30 «24 гадзіны».

20.00 «Сталічны падрабязнасці».

20.20 «Добры вечар, майня».

20.35 Фільм «Таксі 3». Францыя, 2003г.

22.30 «24 гадзіны».

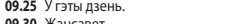
22.55 «Сталічны падрабязнасці».

23.00 «Гарачы лед».

23.30 «Відзімко-невідзімко». Агляд міжнароднага шоў-бізнесу.

00.15 Фільм «Вярхон на кулі». Германія-ША-Канада, 2004г.

01.45 «Вялікая гісторыя».



07.00 ЛАДная раніца.

08.00 Час футболу.

08.30 Гадзіна суду. Справы сямейныя.

09.20 У гэты дзень.

09.30 Жансавет.

09.55 Серыял «Каханне як каханне» (Расія).

10.55 Іншыя.

11.25 «Галоўна суду на брэсцкай вадзе». Рэлартаж з Чэмпінату Еўропы па акадэмічным веспаванні.

11.50 Храніканла-документальны фільм «Гарыбаліца». Такі як ёсь» (беларускае тэлебачанне).

12.45 Моладзеўы серыял «Начынія агні пятніцы» (ЗША).

14.15 Пасоўванне.

14.35 Мультсерыял «Доктар Дог» (Францыя).

15.00 «Хачу ўсё ведаць». Кіначасопіс для дзяцей (Расія).

15.10 «Свая музыка. Працяг».

15.40 Дэтэктыўны серыял «Камісар Мегра» (Францыя-Бельгія-Швейцарыя).

16.30 Гадзіна суду. Справы сямейныя.

17.30 Усе ў яблыцы.

18.00 Серыял «Каханне як каханне» (Расія).

19.00 Гараджане.

19.40 «Прастацтва».

20.05 Рэлартэр «беларускай часіны».

21.10 Кальханка.

21.25 Бітва экстрасэнсаў.

22.40 Прэм'ера. «Тры з паловай жыцця івана Пыр'ева». Документальны фільм (Расія).

(Расія).

19.00 Сёння.

06.00 Інфармацыйны канал «Сёння раніца».

07.00 «Ракушкі і кухікі».

09.05 «Масква-Лята-транзіт».

10.00 Сёння.

10.20 «Сэрэдні клас».

11.10 «Галоўны герой прадстаўляе».

12.05 Дэтэктыўны серыял «Згон».

13.00 Сёння.

13.30 Дэтэктыўны серыял «Вяртнанне Мухтара».

15.30 «Агляд. Надзвычайнай задэрненне».

16.00 Сёння.

16.25 Крымінальны серыял «Лінейны, 4».

18.25 «Агляд. Надзвычайнай задэрненне».

19.00 Сёння.

06.00 Іормала-2009». Фэст гумарыстычных праграм.

07.35 «Сімпсаны». Мультсерыял.

09.40 «Ранішня пошта».

10.15 «Суботнік».

11.00 Весткі.

11.50 Пакой смеху.

12.10 «Фільм «Змова»». 2007 г.

14.00 Весткі.

14.20 Тэлесерыял «Яшкі».

15.20 Прэм'ера. «Снежны чалавек. Апошні відавочнікі».

16.20 Фільм «Запомніце мяне такой». 1-я серыя.

17.50 Пакой смеху.

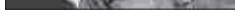
19.00 Весткі ў суботу.

19.40 «Суботні вечар».

21.40 Ліръчная камедыя «Варажэя». 2007 г.

01.20 Вострасюжетны фільм «Зваротны адпік».

03.10 Заканчэнне эфіру.



07.35 «Казкі Бажэнава».

08.00 Сёння.

08.20 «Аўтартыя».

08.50 «Аглід».

09.20 «Без рэцэпту».

10.00 Сёння.

10.20 «Галоўная дарога».

10.55 «Кулиінары падынак».

11.55 «Кватэрнара пытнанне».

13.00 Сёння.

13.25 «Альтер перамогі».

14.15 «Прыгоднікі фільм «Ямакасі або Новыя самураі».

16.00 Сёння.

16.20 «Жаночыя погляды».

17.10 Прэм'ера. Дэтэктыўны серыял «Муж і жонка».

19.00 Сёння.

19.30 «Графесія-рэлартэр».

20.00 «Праграма Максім».

21.10 «Рускія сенсацыі».

22.10 «Что не павершиш!».

23.05 Трылер «Смэртоны лабірінт».

00.40 Містичныя баявік «Крумкач-3: выратаванне».

22.50 Аб'ектыў.

09.35 Дээтэктыўны серыял «Згон».

21.40 Прэм'ера. «Жанна Белавусаў». Вяртанне зорнага хлопчыка».

23.50 Трылер «Шугар Хіл».

09.30 Дээтэктыўны серыял «Згон».

21.40 Прэм'ера. «Жанна Белавусаў». Вяртанне зорнага хлопчыка».

23.50 Трылер «Шугар Хіл».

09.30 Дээтэктыўны серыял «Згон».

21.40 Прэм'ера. «Жанна Белавусаў». Вяртанне зорнага хлопчыка».

23.50 Трылер «Шугар Хіл».

09.30 Дээтэктыўны серыял «Згон».

21.40 Прэм'ера. «Жанна Белавусаў». Вяртанне зорнага хлопчыка».

23.50 Трылер «Шугар Хіл».

09.30 Дээтэктыўны серыял «Згон».

21.40 Прэм'ера. «Жанна Белавусаў». Вяртанне зорнага хлопчыка».

23.50 Трылер «Шугар Хіл».

09.30 Дээтэктыўны серыял «Згон».

21.40 Прэм'ера. «Жанна Белавусаў». Вяртанне зорнага хлопчыка».

23.50 Трылер «Шугар Хіл».

09.30 Дээтэктыўны серыял «Згон».

21.40 Прэм'ера. «Жанна Белавусаў». Вяртанне зорнага хлопчыка».

23.50 Трылер «Шугар Хіл».

09.30 Дээтэктыўны серыял «Згон».

21.40 Прэм'ера. «Жанна Белавусаў». Вяртанне зорнага хлопчыка».

23.50 Трылер «Шугар Хіл».

09.30 Дээтэктыўны серыял «Згон».

21.40 Прэм'ера. «Жанна Белавусаў». Вяртанне зорнага хлопчыка».

23.50 Трылер «Шугар Хіл».

09.30 Дээтэктыўны серыял «З

8 ЛІСТАПАДА, НЯДЗЕЛЯ



- 07.35 Сямейная прыгодніцкая камедыя «Маленкія ўцекачы» («беларусьфільм»).
09.00, 12.00, 15.00, 19.00 Навіны.
09.05 Арсенал.
09.35 «Зброя». Цыкл дакументальных фільмаў (беларус).
09.50 Альманах вандравання.
10.15 Культурная ліздзі.
10.55 «У свеці матараў».
11.30 «Nota Bene».
12.10 Прыгодніцкі фільм «Цягнік па-за раскладам» (СССР).
13.45 Дакументальны фільм «Нацыянальны парк «Белавежская пушча» (Германія, MDR).
14.30 Футбол. Ліга чэмпіёнаў. Відэасоцій.
15.10 Навіны рэгіёна.
15.30 «Сямейнае танкага». Відафільм АТН.
15.55 Прэм'ера. Біографічная драма «Георг» (Расія-Эстонія-Фінляндія).
18.00 Суперлото.
19.15 «OFF STAGE LIFE».
19.30 Дакументальная-біяграфічны цыкл «Мая праўда» (Украіна).
20.35 «Спортлото 5 з 36». Забаўляльнае шоў.
21.00 «Панарама тýдня».
22.10 «Зорнія танцы», «Жаночы сезон».
23.50 Канцэрт Брайана Адамса (Аўстралія).

- 12.15 «Разумніцы і разумнікі».
13.00 АНТ прадстаўляе: «Эвароты адлю».
13.35 «Хачу ведаць».
14.15 Нядзельны «Ералаш».
14.30 Прэм'ера. «Мой радавод».
15.25 АНТ прадстаўляе: «Песні Перамогі».
16.00 Нашы навіны.
16.15 Навіны спорту.
16.20 Прэм'ера. «Обілейны вечар Аляксандры Пахмутавай».
18.45 АНТ прадстаўляе: «Бітва тытанau».
20.00 Контуры.
21.05 АНТ прадстаўляе: «Дыханне планеты».
21.40 «Волікай розніца».
22.50 Прэм'ера. Фільм «Вяртаннне мушкетёраў».

- 06.55 «Дарагая перадача».
07.10 «У нас усе дома». Камедыны серыял.
08.05 Фільм «Таксі 3», Францыя, 2003 г.
09.30 «Лягушанарама».
10.00 Відавочнік прадстаўляе: самае смешнае.
10.55 «Вялікі сняданак».
11.30 «Салдаты. Залаты серы».
13.30 «Добры дзень, доктар!».
14.00 «Прыхватычны гісторык».
15.00 Фільм «Мой пляшточна хаканы дэткыў», СССР, 1986 г.
16.30 «24 гадзіны».
16.50 «Рэлаперцёрскія гісторы».
17.20 Канцэрт М.Задорнова.
19.00 «Лягушанарама».
19.30 «Тыдзень». Інфармацыйна-аналітычна праграма.
20.40 Фільм «Эма», ЗША-Вялікабрытанія, 1996 г.
23.00 «Професійны бокс».
23.55 Фільм «Ор'еў дзень». 2008 г.
02.15 «Уцекі!». Серыял.
03.00 Фільм «Забойцы». ЗША, 2008 г.

04.15 «Сімпаны». Мультсерыял.



- 06.50 Мір вашай хате.
07.00 Дабравест.
07.25 Смачна з Барысам Бурдой.
07.55 Гараджане.
08.25 «Алеша Папоўчік і Тугарын Змей». Геройка-прыгодніцкі анимацийны фільм (Расія).
09.55 Школа рамонты.
11.00 Медычныя таемніцы.
11.40 Бухта капітанau.
12.30 «Правыя чалавекі».
12.45 Гаспадар.
13.10 Прэм'ера. «Танцы нон-стоп». Канцэртная праграма (Германія, MDR).
13.50 Футбол. Чэмпіянат беларусі. Матч апошняго тура. Прамая трансляцыя.
14.05 Фантастычны серыял «Эўрыка» (ЗША), 4-я серыя.
16.55 Хакей. Кубак Палесся-2010. Прамая трансляцыя.
19.15 Футбол. Чэмпіянат Англіі. Чэлсі-Манчэстэр-Юнайтэд.
21.15 Тлебарометр.
21.35 Экспедыцыя.
22.05 Крымінальны баявік «Брат» (Расія).
00.05 «Свята музыка. Працяя».

- 07.00 «Звычайны канцэрт з Эдуардам Эфіравым».

07.30 Мультфільмы.

07.40 Лірyczная камедыя «Варажэя».

2007 г.

11.00 Весткі.

11.15 «Сам сабе рэжысёр».

12.10 Фільм «Афера Ціпліса».

14.00 Весткі.

14.20 Тлесерыял «Я шпік».

15.20 Фільм «Запомніце мяне такой», 2-я серыя.

16.40 «Алег Барысаў». Па галоўнай уліцы з архістрамі».

17.40 Прэм'ера. «Аншлаг» на Поўначы».

19.00 Весткі тыдня.

20.05 «Сумленны дзэткы».

20.40 Прэм'ера. «Лепшыя гады нашага жыцця».

22.40 «Адмысловы карэспандэнт».

23.50 Фільм «Справа».

01.25 Заканчэнне эфіру.

00.00 «Авіятары».

00.30 «Футбольная ночь».

01.00 «Антыэрор».

18.00 «Лялечкі».

Чэхія

09.30 Футбол. Чэмпіянат свету да 17 гадоў у Нігерый (Абуджа). 1/8 фіналу.

10.45 Футбол. Чэмпіянат свету да 17 гадоў у Нігерый (Абуджа). 1/8 фіналу.

12.00 Снукер. Сусветная серыя ў Чэхіі (Прага). Дзень 2-і.

14.00 Аўтаспорт. Гонка нацый. Кубак нацый (Пекін, Кітай).

15.00 Аўтаспорт. Гонкі чэмпіянаў (Пекін, Кітай).

16.00 Футбол. Чэмпіянат свету да 17 гадоў у Нігерый (Абуджа). 1/8 фіналу.

17.00 Футбол. Чэмпіянат свету да 17 гадоў у Нігерий (Абуджа). 1/4 фіналу. Прамая трансляцыя.

19.00 Футбол. Чэмпіянат свету да 17 гадоў у Нігерый (Абуджа). 1/8 фіналу.

20.00 Футбол. Чэмпіянат свету да 17 гадоў у Нігерий (Абуджа). 1/4 фіналу. Прамая трансляцыя.

22.00 Бокс. Пандынак за тытул Чэмпіяна свету па версіі WBO ў бермані.

00.00 Футбол. Чэмпіянат свету да 17 гадоў у Нігерый (Абуджа). 1/4 фіналу.

01.30 Футбол. Чэмпіянат свету да 17 гадоў у Нігерый (Абуджа). 1/4 фіналу.



BELSAT

- 07.00 АНТ прадстаўляе: «Нядзельная раніца».
08.00, 09.00 Нашы навіны.
09.05 Нядзельная пропаведзь.
09.20 Камедыны серыял «Хто ў хадзе гаспадар», 2005 год.
09.55 «Шалапунтыя нататкі».
10.15 Пакуль усе дома.
11.05 Фаззанда.
11.40 АНТ прадстаўляе: «Ранішняя пошта».

- 06.55 «Дарагая перадача».
07.10 «У нас усе дома». Камедыны серыял.
08.05 Фільм «Таксі 3», Францыя, 2003 г.
09.30 «Лягушанарама».
10.00 Відавочнік прадстаўляе: самае смешнае.
10.55 «Вялікі сняданак».
11.30 «Салдаты. Залаты серы».
13.30 «Добры дзень, доктар!».
14.00 «Прыхватычны гісторык».
15.00 Фільм «Мой пляшточна хаканы дэткыў», СССР, 1986 г.
16.30 «24 гадзіны».
16.50 «Рэлаперцёрскія гісторы».
17.20 Канцэрт М.Задорнова.
19.00 «Лягушанарама».
19.30 «Тыдзень». Інфармацыйна-аналітычна праграма.
20.40 Фільм «Эма», ЗША-Вялікабрытанія, 1996 г.
23.00 «Професійны бокс».
23.55 Фільм «Ор'еў дзень». 2008 г.
02.15 «Уцекі!». Серыял.
03.00 Фільм «Забойцы». ЗША, 2008 г.

- 07.00 «Звычайны канцэрт з Эдуардам Эфіравым».

07.40 Мультфільмы.

07.40 Лірyczная камедыя «Варажэя».

2007 г.

11.00 Весткі.

11.15 «Сам сабе рэжысёр».

12.10 Фільм «Афера Ціпліса».

14.00 Весткі.

14.20 Тлесерыял «Я шпік».

15.20 Фільм «Запомніце мяне такой», 2-я серыя.

16.40 «Алег Барысаў». Па галоўнай уліцы з архістрамі».

17.40 Прэм'ера. «Аншлаг» на Поўначы».

19.00 Весткі тыдня.

20.05 «Сумленны дзэткы».

20.40 Прэм'ера. «Лепшыя гады нашага жыцця».

22.40 «Адмысловы карэспандэнт».

23.50 Фільм «Справа».

01.25 Заканчэнне эфіру.

00.00 «Авіятары».

00.30 «Футбольная ночь».

01.00 «Антыэрор».

18.00 «Лялечкі».

Чэхія

09.30 Футбол. Чэмпіянат свету да 17 гадоў у Нігерый (Абуджа). 1/8 фіналу.

10.45 Футбол. Чэмпіянат свету да 17 гадоў у Нігерый (Абуджа). 1/8 фіналу.

12.00 Снукер. Сусветная серыя ў Чэхіі (Прага). Дзень 2-і.

14.00 Аўтаспорт. Гонка нацый. Кубак нацый (Пекін, Кітай).

15.00 Аўтаспорт. Гонкі чэмпіянаў (Пекін, Кітай).

16.00 Футбол. Чэмпіянат свету да 17 гадоў у Нігерый (Абуджа). 1/8 фіналу.

17.00 Футбол. Чэмпіянат свету да 17 гадоў у Нігерый (Абуджа). 1/4 фіналу.

19.00 Футбол. Чэмпіянат свету да 17 гадоў у Нігерый (Абуджа). 1/8 фіналу.

20.00 Футбол. Чэмпіянат свету да 17 гадоў у Нігерый (Абуджа). 1/4 фіналу. Прамая трансляцыя.

22.00 Бокс. Пандынак за тытул Чэмпіяна свету па версіі WBO ў бермані.

00.00 Футбол. Чэмпіянат свету да 17 гадоў у Нігерый (Абуджа). 1/4 фіналу.

01.30 Футбол. Чэмпіянат свету да 17 гадоў у Нігерый (Абуджа). 1/4 фіналу.

Шаноўныя чытачы!

Газета «Новы час» працягвае падпіску на 2009 год. Падпісца на выданне можна на перыяд ад 1 месяца да 1 года праз пошту або праз банк.

Падпіска на «Новы час» праз пошту

1. Выразаем купон.
2. На ПАШТОВЫМ ПЕРАВОДЗЕ пішам суму грошавага пераводу ў лічбах і пропісам.
3. У графе «Ад каго» пішам прозвішча, імя, імя па бацьку і адрас.
4. Ніжэй указавам адрас.
5. Ідзем на бліжэйшае паштовое аддзяленне і здзяйсняем паштовы перавод.
6. Ксеракопію плацёжнага дакумента, атрыманага вами, з указаннем тэрміну падпісکі і адрасам дастаўкі накіроўбаем у рэдакцыю.
7. Кошт падпіскі за адзін нумар — 500 рублёў — 2000 рублёў (на адзін месяц — 2000 рублёў).

Падпіска на «Новы час» праз банк

1. Выразаем купон.
2. Пішам прозвішча, імя, імя па бацьку і адрас.
3. Указавам суму аплаты.
4. Ідзем на адзяленне банка і здзяйсняем пералік грошай.
5. Ксеракопію плацёжнага дакумента, атрыманага вами, з указаннем тэрміну падпісскі і адрасам дастаўкі накіроўбаем у рэдакцыю.
6. Кошт падпіскі за адзін нумар — 500 рублёў (на адзін месяц — 2000 рублёў).

Для тых, хто прымае рашэнні!

**Новы
Час**

www.novychas.org

БЕЛПОЧТА		ф. ПС 112
ЭЛЕКТРОННЫЙ ДЕНЕЖНЫЙ ПЕРЕВОД		
ВЫРУЧКА <input type="checkbox"/>	НАЛОЖЕННЫЙ ПЛАТЕЖ <input type="checkbox"/>	№ _____ (вход, по карте отправки)
(сумма цифрами)		(сумма прописью)
ПОЛУЧАТЕЛЬ Г-та «Новы час», р/с 30122110800100 філ. МГД ОАО «Белинвестбанк», код 153001764, УИН 190790926 г. Минск, ул. Коллекторная, 11		
КУДА почтовый код, адрес получателя, телефон)		
ОТПРАВИТЕЛЬ	почтовый код, адрес отправителя, телефон)	
АДРЕС		
Доставка <input type="checkbox"/>	уведомление <input type="checkbox"/> простое <input type="checkbox"/> заказное <input type="checkbox"/> электронное	
(назначение платежа)		
(письменное сообщение)		
Отметки отделения почтовой связи места приема: (почтовый код, оттиск контрольно-переводной печати, кол. шт.)		
№ перевода по ф. 5 _____		
Время приема _____ ч. ____ мин.		
Подпись		

ЧИУП «Час навінаў» (получатель платежа)			
МГД ОАО «Белинвестбанк» г. Минск (наименование банка)			
Счет получателя	30122110800100		
унп*	190790926		
Лицевой счет	Код 764		
(фамилия, имя, отчество, адрес)			
Вид платежа		Дата	Сумма
Період падпискі указывает абонент			
Плательщик		Пеня	
		Всего	
Кассир			

КІНО

БАЦЬКА ШІЦРЛІЦА

Іван БІЧ

Запушчаны на РТР серыял «Ісаеў» пра прыгоды маладога Шіцрліца абудзіў цікавасць да культурнага феномена героя кніг Юліана Сямёнаў. Міктым, ва Усходнім блоку быў іншы шпён, які мог па папулярнасці змагацца са штандартэнфюрэрам — калітан Ганс Клос.

Калітан Клос — герой польскага тэлевізійнага серыялу «Стайка больш за жыццё» (1967–1968). Усяго на экраны выйшла 18 серый. Спачатку планавалася зініць толькі шасць, аднак ажыятыаж вакол «пілотных серый» быў такі вялікі, што серыял расцягнулы.

Фабула стужкі простая: разведчык прасвецкага Войска Польскага Станіслав Каліцкі па мінущыні Янок дзіўным чынам аказаўшы зневеселым падобным да нямецкага обер-лейтенанта Ганса Клоса, які трапіў у палон. Дзякуючы падабенству, Коліцкаму ўдалося заніць месца Клоса ў структурах нацысту і пачаць шпіёнскую дзеянасць на карысць Саветаў.



Серыял быў суперпапулярны, у тым ліку ў СССР на пачатку 1970-х гадоў, таму пераказаўшы яго змест ніяма сэнсу. Куды цікавей звярнуцца да гісторыі стварэння і лёс фільму ў постсвецкай Польшчы, яго ўплыву на Голіцкаму.

«Стайка больш за жыццё» лічыцца першай птушкай так званага «усходненеўрапейскага

шпіёнскага фільму». Нават стваральнікі Шіцрліца прызнавалі, што сваім з'яўленнем Шіцрліц абавязаны Клосу. Галоўная фішка карціны — мночная драматургія. Клос, здавалася б, трапляе ў сітуацыі, калі яго вось-вось могуць раскрыць як савецкага разведчыка. Аднак ён нейкім чынам знаходзіць выйсце.

З іншага боку, стваральнікі Клоса не вельмі сябравалі з гісторыяй. У адной з серый, напрыклад, брытанскі агент кажа Клосу, што працуе на CIA (ЦРУ). Але ж гэта амерыканская спецыяльная служба, прычым яна была створана толькі ў 1948 годзе. Аднак на такіх хібах ўвагу ніхто не звяртаў.

Аўтарамі Клоса былі Андрэй Шупуліскі і Збігнэв Сафрон (псеўданім Андрэй Збых). Імя Клос яны наўпраст узялі з даведніка тэлефонных абранентаў Берліна.

Лічыцца, што прататыпам Клоса быў Артур Рытэр-Ястрэбенскі, хоць самі сцэнарысты ўпарты адмайлюцца ад гэтай версіі. Так ці інакш, дакладна вядома, што ён суперактаваўся са стваральнікімі сэрыялу, і яго біографія сапраўды чымські падобная на гісторыю Клоса.

Артур Ястрэбенскі нарадзіўся ў нямецкай польскай сям'і. На пачатку 1930-х вучыўся ў Вайсковай палітычнай школе пры польскай секты Камінтарні. Думаецца, што менавіта тады ён быў завербаваны НКУС. Падчас вайны пераехаў у Варшаву, дзе з дапамогай свага нямецкага падаўшчынніка змог натурализавацца як немец. У 1942-м яму далі грамадзянства Германіі, і нават прынялі ў SA.

Праз сібра — прадстаўніка белай эміграцыі, Ястрэбенскому ўдалося ўйсці ў дэвер да групы більш унгарэнгальскіх афіцэрў, якія перайшлі на бок немцаў. Яны, у сваю чаргу, пазнамілі яго з нямецкімі калегамі. Для новых сяброў Ястрэбенскі рэгулярна арганізоўваў дома прыёмы і п'янкі. Падчас сутрач яго гости

ў нецвярэдым становішчы распавядалі шмат цікавага. Гэта інфармацыя перадавалася ў Москву.

Адначасова Ястрэбенскі актыўна змагаўся з антыкамуністичным крылом польскага ант雷锋ізмскага падполля. У выніку нападу на яму ўдалося дабыць частку архіву Арміі Краёвай (АК). Пасля вайны Ястрэбенскі зрабіў хуткую кар'еру ў Міністэрстве спякоткі. Памэр ён у 1981 годзе ў Варшаве. На ягоным пахаванні прысутнічала вышышыя асобы з сіх міністэрстваў Польскай Народнай Рэспублікі.

Ці быў Клос спісаны з Ястрэбенскага, дасюль застаецца спречным пытаннем. У любым выпадку, Ганс Клос стаў у Польшчы культавым героям. Папулярнасці сэрыялу спрыяло то, што паралельна фільму было выдадзена 20 кнігакоміксу пра прыгоды разведчыка, якія лічыцца залатым фондам польскай графікі. Кожны маляд малаў на часы камунізму ведаў, што любімы пісталет Клоса — Walther P 38.

На пачатку 1980-х на фільм, аднак, началі глядзець інакш. Прычынай стаў акуёр Станіслав Мікульскі, які выконваў ролю Ганса Клоса. У прынцыпе, з са-мага пачатку фільм павінен быў несці прапагандыстскую функцыю. Ён навязаў думку пра тое, што менавіта камуністычнае, звязанае з Москвой падполле, а не АК, гуляла першую скрыпку ў барацьбе супраць фашисткіх акупантатаў. Калі фільм ператрыўся ў частку польскай масавай культуры, камуністы пашлі з ягоцаў да лічыцца. Мікульскі стаў сябрам ЦК Польскай аўтадніанай рабочай партыі.

Думаецца, у яго быў сапраўды камуністычны перакананні. Пасля таго, як у 1981 годзе ў Польшчы было ўведзена вайсковава становішча, Мікульскі стаў адным з нешматлікіх польскіх акуёраў, хто адмовіўся байкатаў афіцыйнае тэлебачанне. Дарэчы, ён да гэтага часу лічыцца, што Ярузельскі выратаваў краіну ад грамадзянскай вайны.



Дэмакратычныя рэформы падчакту 1990-х азначалі перагляд усёй спадчыны Польскай Народнай Рэспублікі, у тым ліку і культурнай. Спачатку Клоса думалі забараніць. Але потым вырашылі перад дэмантрацыяй кожнай сэрыі даваць слова спецыяльна запрошанаму гісторыку, які тлумачыць прасвецкі падткст карціны, звяртаючы адначасова ўвагу на нейкія сюжэтныя праваўлы. Пазней узімку ідэя папросту перазніцілі некалькі сэрый, дзе камуністычныя гісторычныя міфы падаюцца занадта прама. Аднак Мікульскі, якому на той час стукнула за 70 гадоў, адмовіўся. Ён матываваў гэта тым, што пры ўсіх акцёрскіх талентах не зможа згуляць 35-гадовага агента.

Замест гэтага хутка ўзімку ідэя працягну прыгоду ужо старога Клоса. Па сценарыю, пенсіянер Клос, перарабочаючы архіў, знаходзіць дакументы, звязаныя з тайнай скарбнай Трэцяга Рэйху. Клос пачынае пошуки, сустракаючыся па ходу старых калег і ворагаў. Мікульскі даў папярэднюю згоду на здымкі, аднак тут пачалася глабальная рээсця, і спонсар зник.

Магчыма, невялікай кампенсацыяй за так і не зняты фільм стала для яго адкрыццё музея капітана Клоса ў Катавіцах. Музей адчыніў свае дзвёры 1 лютага гэтым гаду. Тут сабраныя розныя роцы, якія прысутнічаюць у фільме. Вялікая калекцыя зброя часоў другога световага войны. У маленькім кафэ можна зесці розныя любімі сяравы герояў карціны. Галоўны экспанат музею — ваксавая фігура капітана Клоса.



ЯНЫ ПРА НАС: ЗАМЕЖНАЯ ПРЭСА ПРА БЕЛАРУСЬ

Тым часам эканамічную напружанасць у Беларусі на нейкі час зняў МВФ, афяксіўны, што задаволены тым, як Мінск змагаецца з крэыслам, і вылучыў иму чарговы транш кредиту ў 699,5 мільёна долараў... Эканамічныя эксперты, каментуючы гэты факт, адзначаюць, што Беларусь пад цікам МВФ нешта робіць, але пакуль вельмі рана казаць пра тое, што ідаўшы на пераходова эканомікі і пераход на рынковую рэйкі, якія патрабуе МВФ. Прырост запасычанасці ў 2009 годзе склал амаль 33 працэнты. Унутраныя абавязательствы банкай дасягнулі на пачатак кастрычніка 2009 года ў перапіку на долары 23 мільярда (з пачатку года больш за 5 мільярдаў, ці 22,5%). І эта па ўмовах зняжэння ВУП на 0,5%... Гэта значыць, што зневеселыя кредиты не зрабілі эканоміку больш прадуктивнай, канкурантадздольнай. Толькі дазволіў падтрымліваць сацыяльнае статут-кво.

«Независимая газета» (Расія)

адносіны, за якімі прагматычны разлік: кожны відзе сваю тактычную гульню, дамагаючыся пастаўленых мэтай. Лукашэнка заклапаны інвестыцыямі ў беларускую эканоміку і праглемай прызнання з боку Еўропы. І, натуральна, хоче зблансаваць свае адносіны з Москвой. У міністру і з кошт Кіева. Чаго варта яго пазыўная ацэнка выступу ўкраінскага презідэнта на пасяджэнні лідэрў дзяржаў на кішынёўскім саміце СНД, дзе Юшчанка крыйтаваў бяздейнасць Садружніцтва ў ўмовах крэыслы Юшчанка, у сваю чаргу, імкнецца не толькі вырашыць проблему юрдычнага афармлення ўкраінска-беларускай мажы, але і паспрабаваць згуляць ролю пасрэдніка ў адносінах Беларусі і Захаду. Вядома ж, не апошнія месца займаюць і планы фармавання саюзу для сумеснай супрацтвенні расійскаму энергетычнаму штанжу.

«Зеркало недели» (Украіна)

Хуткі і вялікі змен чакаць не варта. Гэта быў быў занадта ідэалістичны падыход. Але лідэръ Беларусі сення вельмі сур'ёзна думаюць пра то, каб крок за крокам штосьці мянціць. Яны імкніцца

да большай адкрыласці ў адносінах з Еўрасаюзам і сур'ёзна дзеўнічаюць у гэтым накірунку.

«Актуальная камера» (Эстонія)

«Украіне ў гэты Новы год, магчыма, сапраўдай будзе не да газавых войнаў — там прэзідэнцкія выбары. Затое ад Беларусі цікава можна чакаць сюрпрыз. Нягледзяны на тое, што Лукашэнка ўсё ж падпісаў дамову пра колектыўныя сілы АДКБ, у баку застаецца яшчэ нямала навызвештных пытанняў.

«Політика.ru» (Расія)

Падписанне дамовы пра АДКБ з'яўляецца ўсім сведчаннем таго, што, па-сугласні, адносіны Лукашэнкі і Путіна паралельныя адносінам Лукашэнкі і Мядзведзевы. Поўны стурп на першай лініі не азначае таго, што стурп на кредиты, і рэзкія заявы Лукашэнкі не спрыялі рашэнню дадзенага пытання, якое Лукашэнка выкарыстоўваў як адзін з сваіх кісы. Мабыць, з Мядзведзевым у яго ёсць асобная сістэма дамоўленасцяў, якая захоўваецца ў слі. Вядома,

што Беларусь ставіцца да АДКБ вельмі скептычна, ёй гэта не вельмі трэба. У гэтым зэнсе лепшае, што ад яе можна чакаць — кацяна не блакаваць развіццё гэтага інсцітуту, на яе пайнарвастыя веаны ўздел нікто не разлічвае.

«Регnum» (Расія)

Беларусь спрыяе тое, што эканоміка апнулася шмат у чым (злівані) і не падпрадкараманаваць сусветным выклікам. У сваім развіцці Беларусь арыентуецца на ўнутраны спажывецкі рынак, а таксама на рынак Расіі, часам Украіны. Не разарвалася гэта краіна і чесных сувязяў з Расіяй, выкарыстоўваючы я і якісці донара. У якасці прыкладу можна прывесці танныя кошты на энергансобствы, якія паступаюць з Расіі. Калі Беларусь купуляе энергансобствы па сусветных коштах, прадукцыя яе напэўна апнулася б неканкурэнтаздольнай. Калі Беларусь сутыкнется з сусветнай канкуренцый хоць бы так, як Украіна, яна выгледзіць на вельмі слаба.

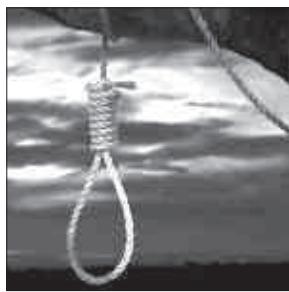
«Донецкій коммуникацыйнай ресурс» (Украіна)

▼ МІЖНАРОДНЯ НАВІНЫ

ДАНІЯ. ХАПУН ЭКОЛАГАЙ

Напереддні кліматична саміту ААН у Капенгагене, які адбудзеца б снекня, уладні партні країни тэрмінова ньюсія змени у закон аб правядлінні вулічных акцій. Відмовча, што акрамя палітвайку і вуночых на дацуці стапшай у пачатку панаецае просьма радыкальных эколагаў, для якіх любы варыянт падпісанай дамовы пра барацьбу з паяцлінем — гэта каметычны меры. Прэтаванца яны, разумела, будуть на вулічах. Але і ўлады гатовыя. Так, за простую акцию seat-in (дэмманстрэнты, скапішы руки, сядзіцца паспрад вуліцы) ёе ўздэльнікам пагражае 40 дён турмы. Штраф за парушэнне грамадскага парадку павілячыну п'ять разоў. Падазраваны ў падобным злачынстве могуць утрымлівацца ў паліцэйскім пастарунку без прад'яллення ім абеліванчана 12 гадзінн. «Мы чакаем прыезду шматлікіх радыкалаў, для якіх адзінна мэта візіту — акцыі гвалту», — аргументаваў у парламенце неабходнасць праправы заканадаўства спікер урадавай правай ліберальнай партыі «Венстру» (*Venstre*). Якраз гэта партыя ініцыявалі рэформу заканадаўства. На думку левай апазіцыі, падобныя меры пазбаўляюць грамадзян права выказываць сваю пазіцыю, што супярэчыць канстытуцыйці. Актыўсты экалагічных арганізацый кажуць пра спрабу крыміналізаціі іх руху.

На матэрыялах «Tageszeitung» (Германия)



**УКРАЇНА.
ВЯРНУЦЬ
СМЯРОТНА
ПАКАРАНИ**

Україні почалася рєгістрація кандидату на посаду презідента. Вибираємо, нагадаєм, адбудуща ю студзені наступнага года. Адначасова тыя, хто ўжо падаў дакументы, пачынаюць раскідавацца абчанкамі. Увага. Акрамя этым смротнага гі з кандыдатам, якія падалі на формы ў Крымінальны кодэкс, прэзідэнтам, гэта катэгорыя чы ёсь пакаранымі смерцю. Ап'яту для педафіяу. А вось Алег Свабода¹, хацеў, каб да сцяны гэтай крыкавязэрнай і адначасовай Вона — свінарка з Заходній лініі палітыкі (правда, хутчэй алітычных тэхнолагаў). Так ці педафіяу, рэйдзіроўкі аматараў можна зразумець, зыходзячы з «У любім выпадку, пані Вона не народзілася». Юля Цімашэнка плануе падаць на Майдане.

Па матэрыялах «Сегодня» (Украіна)

УЗБЕКІСТАН. ЯК НЕ ПАЕХАЦЬ НА БАВОЙНУ

В Узбекистане працягваецца збор ураджаю бавоўны. Каб сабраць яе, улады здымаюць з заніткай студэнта, а таксама вывозяць на палі цэльня працоўнага калектыву. Натуральна, шмат хто не ў запахомілі ад ідэі амаль месячнай паездкі на слю. Узбекі актыўна прымудляюць розныя прычыны, каб не ехаць. У Самаркандскай вобласці Узбекістана зафіксаваны выпадкі, калі студэнты адпраўляюцца замест сябе на бавоўну такіх вынёсілі зікору — наёмных працоўных. Схема пазабуйлення ад добраахвотна-прымусовага ававязку наступная: студэнт прапануе наёмнаму працоўнаму адправіца на бавоўну замест яго і збіраць блізу да сэржднестасцічнай нормы ураджаю. За гэтую паслугу мардзікоў атрымлівае «сувачныя» — штосьці калі 5–7 долараў — такі сэрждны дэньги тарыф самаркандскіх наёмных працоўных. Найманне студэнтам мардзікоў — адносяс новая з'яза ў арсенале «адмазак», якія ўжываюцца студэнты ВНУ і каледжай. Звычайна студэнты імілуксі ўзмейца мэдцынскінавадавкі, якія вызваліяюць іх ад працоўнай павіннасці. Але сёлета дастаць такую «бронь» было няпроста. Кошт пытання — 200–300 доллароў. Заўкамъ, лягась памер «адкупных» буй меншы — калі 100 доллароў. Цікава, што ад прымусовага паломніцтва на баваўнічыя палі адкуплюць не толькі маладыя, але часам і цэльна працуоўнага калектывы. Вядомы факт, калі супрацоўнікі аднаго з падпрыемстваў, якія павінны быў ехаць на бавоўну, сабралі пэўную суму грошай і перадалі яе пейкаму спадра. 3 чысці гэта установа разназначала на бавоўну не атрымлівае.

На матарыядах «Фергана.ru» (Узбекистан)



ШКАВА

ВЫПАДКОВЫЙ ПАРЛАМЕНТ

Алег ПЯТРОЎ

Уэльскія нацыяналісты
святкуюць дзесятую гадавіну
стварэння нацыянальнага
парламента.

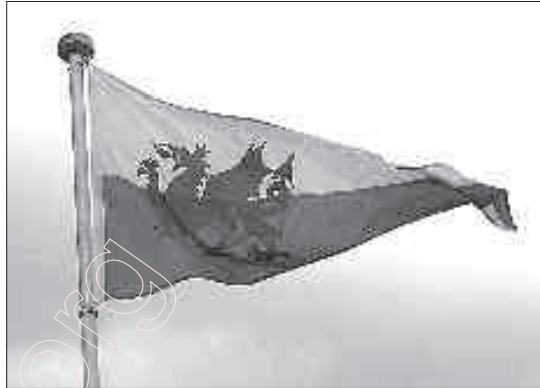
Калі быць дакладнымі, то нацыянальны парламент дзесяць гадоў тому быў створаны таксама і ў Шатландіі. Аднак для валійцаў гэта большая значная дата, паколькі шатландскі парламент існаваў раней (быў распушчаны ў 1707 годзе). Што да Уэльса, то адразу пасля яго заваявання ў XIII стагоддзі брытанскі манарх абвісіў свайго сына — нащадка англійскага прастолу — таксама прыцнам Уэльскім. Такім чынам, дынастыя Цюдораў становілася не толькі англійскай, аднак і уельскай. З часам адзінам стаў і парламент.

У XVI стагоддзі ў серыі так званных Уэльскіх актаў быў канчатковы аформлены статус краю. Уэльс прызначаўся асобай адміністрацыйнай адзінкай, аднак законы тут быly, за навялікім выключчэннем, тыя ж, што і ў Англіі. У выніку інкарпацыі падзярэслі не толькі мясцовыя феадалы, аздак таксама і мова. 4-ы пункт акту, прынятага ў 1535 годзе, абвяшчаў англійскую мову адзінай афіцыйнай мовай. Тыя, хто карыстаўся валійскай, не маглі займаць дзяржаўныя пасады. Гэта прывяло да таго, што мясцовыя эліты кутка стала англамоўнай і пачала галасаўваць за кансерватораў. Англамоўным, як правіла, з'ўљаецаў і рабочы клас, які абрае лейбараўстаў. Гэта, у сваю чаргу, паўплывала на сацыяльную базу валійскага нацыянализму (сірадні клас, фермеры, культурныя актыўніцы).

меры, культурных актывисты).
Хаця Plaid Сумгы — партыйя валійскіх незалежнікаў — узнікла яшчэ ў 1920-я гады, больш за 5 працэнтаў на выбарах да канцы 1960-х яна ніколі не зібрала. Шкірава, што падчас другой сусветнай вайны Plaid Сумгы заявіла пра неабходнасць нейтрапалітуту Ўэльса. Эта прыцягнула да яе ўвагу брытанскіх спецслужб, якія баўлішы, што валійскі нацыяналісты могуць стаць агентамі Берліна.



Каталізаторам руху за пашыранне палітыхнных правоў стала мова. У лютым 1962 года вайцкая секцыя ВВС перадала выступ філолага Льоіса Сондэрса, які меў назыву «*Tynged yr iaith*» («Лес мовы»). Прамоўца прааналізаваў пінгвістичную сітуацыйно-



ў рэгіёне і зрабіў наступную вы-
снову: валійская мова памірае, і
калі тэндэнцыю не спыніць, на
пачатку XXI стагоддзя яе папро-
сту не будзе.

У якості альтэрнативи єн прывёў прыклад: адзін з фермераў з 1952 па 1960 гады адмалуяўся плашці падаткі, пакуль квіткі не будзілі напісанія на валійскай. Фермеру нават давялося судзіцца. Прамова мела вялікую цікаўнасць (яе пераклады на англійскую, выпушчаны ў фармате брашуру).

Следствам «Tүнгед ур іайт» таксама стала стварене чагосці падобнага да Таварыства беларускай мовы. Толькі узэльскі ТБМ быў больш агрэсіўным. Супраць устаноў, супрапоціўнікі якіх не карысталіся роднай мовай, праваслаўнай та народнай традыцыяй, пынчылі ў фармале брашчаны.

Каристался роднай мовай, праводзіліў акцыі прамага дзеяния — блакады, дэмантрацыі, пікеты. Ствараліся валійскамоўная — Кірунка Місцова і Ураду.

класы пры школах. Па прыкладзе Ізраіля, дзе фактычна з нуля адрадзілі ўрый, быў створаны курсы для дарослых. Пачалося актыўнае называючыя мовы младзёжым скульптурам, перш за ўсё музичнай сцэнэ.

Культурны рух пацягніў за сабой палітычныя змены. У 1964 годзе было створана Міністэрства па спраўах Ульзаса. У 1967-м быў прыняты Акт аб вайліскай мове. На выбарах 1970 года за нацыяналістаў прагаласавала ўдвая больш вайшарыччыка, чым на папярэдніх. Пачынаючы з парламентарызму, адзін з лідараў Plaid Cymru Клайл Бэцс заявіў: «Калі узльскі парламент хоча стаць сапрадынным, яго брытанскі аналаг, Вялікабрытанія павінна стаць федэральнай роўных народаў».

Цікава, што праца devolution — так называють на Альбіёне

1974-га Plaid Cymru прадстаўлена на ў Брэгтанскім парламенце. У сэрэдзіне ціцер за яе галасавуць 12–14 працэнтаў.

Як левая партыя, Plaid Cymru бачыць сваім саюзікамі лейб-рыстаў. У сэрэдзіне 1970-х гадоў апошнія вынеслі на мясцовы рэферэндум пытанне стварэння Асамблеі Уэльсу. Аднак большасць жыхароў краю тады прагаласавала супраць. У маі 1997 года кабінет Тоні Блэра зноў вірнуўся да тэмы парламенту для Уэльса. Быў абвешчаны новы рэферэндум, на якім на гэты раз прыхільнікі парламенту атрымалі большасць.

Літаки, що фундамент падростнаціоналістичних настроїв заклали ліберальна еканамічна палітика папи-єрдінга Кансерваторії, якого було. Маргарет Тетчер має величайші.

АНАЛІЗ

БУНТ ФРАКЦЫЙ І ЯГО НАСТУПСТВЫ

Алег НОВІКАЎ

Пасля абвяшчэння вынікаў мясцовых выбараў, у тым ліку ў Маскоўскую думу, на якіх абсалютную большасць галасоў атрымала «Адзіна Расія» (ЕР), камуністы, лібераль-дэмакраты і эсэры пакінулі парламент. 24 кастрычніка іх лідэрый прыняў прэзідэнт і паабяцаў «згладзіць шурпатасці». Што эта было? І пачаткам якіх падзеяў можа стаць?

Прадстаўнікі партыі ўлады лічаць, што мела месца спроба спонтаннага палітычнага шантажу з боку тых, хто мясцовых выбараў прыграў і хацеў пераглядзець вынікі за кошт нападу на юладу. Аднак бунт быў падаўлены. Што да перспектывы, ті нічога не пагражжае ЕР далей кіраваць краінай, маючи карт-бланш ад народу.

Ірэна Яравая, сбіра прэзідэнту ЕР, сцвярджае: «Пасля таго, як прэзідэнт сустрэўся з прадстаўнікамі парламенцкіх фракцый, ён цвёрда даў зразумেньне, што палітычны піск не мае перспективы. Тэзіс пра тое, што выбараў прыйшли — і прайшлі закона, — перастаў выклікаць сумневы. «Адзіна Расія» апнулася адзінай партыйяй, якая не словам, а спраба падтрымала людзей, выканала ўсе раней дадзеныя абяздні. Менавіта на гэтых перавагах мы будавалі свою выбарчу кампанію. Нам паверыла большая колькасць расіянаў. Прыкметнае падзенне электаральнай падтрымкі КПРФ, ЛДПР і «Справядлівай Расіі» — гэта реальная адлюстраванне стаўлення выбарчыкаў, а не вынік маніпуляцый выбаркамаў».

Аднак большасць аглядальнікаў пагаджаюцца, што дэмарш быў свядомай рэакцыяй апазіцыі на працэс закручвання гаек. Між тым, матывы байкоў сесіі моглі быць не толькі ўжо ідзалістычныя.

«Гэты бунт быў у значайнай ступені не з нагоды біягучых выбараў у мясцовых заканадаўчыя органы ўлады, а з нагоды выбараў 2011 года ў Думу. Да парламенцкіх выбараў 2011 года засталося 2 гады, і камуністы, і Жырыноўскі, і эсэры, якія далаўчыліся да іх, зразумелі, што калі яны ціпра не выбрыкнутуць, не пададуць свой голос, то ў 2011 годзе не яны і не іх выбарчыкі будуть вырашальні, быць ім у Думе ці не», — лічыць палітолаг Сяргей Рубанаў.

Згадае яшчэ адну цікавую версію. Яе агульны палітолаг Зімцер Кастанка: «Усё гэта добра зразжысраваная палітэхнічна-гічная акцыя супраць Лужкова. Камуністы з Міронавым ніколі руکі адзін аднаму не пададуць. А Жырыноўскі ўсё робіць выключна за вялікія грошы, або па-



інструкцыі Крамля. І звычайна, па абедзвох прычынах адразу. Траба было паказаць, што Лужкову шчэміца дэмакратыю, праве выбараў па-чачэнску. І яго за гэтыя ўчынкі траба здымамаць. Без добра распрацаванага ў Крамлі плану яны ніколі не дамовіліся».

Версія таго, што ўесь бунт з самага пачатку быў задуманы Крамлем, таксама папулярная сярод расійскіх палітологаў. «Сустрэча Мядзведзеўа з лідэрамі трох думскіх партый, з якіх да апазіцыі можна аднесці толькі КПРФ, уяўляе добра падрыхтаваны «выпуск пары». У выніку ўсе задаволенія. Лідэры думскай апазіцыі — тым, што зрабілі сабе выдатны піар, правяўлі палітычную самастойнасць і абурэнне. Прэзідэнт — тым, як умела выпусці «пару», — лічыць Уладзімір Рыжкоў.

Аднак у канцепцыю змовы не вельмі верыць, паколькі бунт фракцый мае наступствы, якія не пажаджаны для іх.

Па-першую неяк невыразна павёў сябе ў такой сітуацыі Зюганав. Агульнае расчараўнанне выклікаў спіс яго патрабаванняў да Мядзведзеўа. Аналізуючы паводзіны камуністу, Ігар Баранав піша: «Адкрыў я афіцыйны сайт КПРФ, каб даведацца, што казаў «галоўны камуніст краіны» дзяржаўнаму лідзу за кубкам гардабы. Адны агульныя слова».

У сувязі з гэтым некаторыя палітологі ўжо называлі 24 кастрычніка днём смерці парламенцкай апазіцыі. Пазапарламенцкая апазіцыя на гэтым фоне выглядае трохі лепш.

Каспраў у тым жа «Эху Москвы» заявіў, што няма іншай альтэрнатывы, як этычны грамадскі супраціў.

«На гэтым электаральному працэсе мы не ўплываём. Аднак улада не можа існаваць у вакууме. Пакуль мы прызначаем за ёй права на гвалт, фальсіфікацыі, права на крадзеж, улада і існене. У нейкі момент большасць людзей, большасць з аптычнай меншасці, пачынаюць гэта не прызнаваць. І вынікі вельмі хутка настаюць. Гэта тое, што адбылася ў канцы 1980-х гадоў. Калі юлада губіе давер цалкам. Тое, што было ў Расіі ў 1917 годзе: зусім была не катастрафічна палітычная сітуацыя,

на франтах усё стабілізавалася, прымысловасць больш-менш працавала. Але юлада страпіла кредит даверу ў аптычнай часткі грамадства», — падсумоўвае Каспраў.

Нарэшце прызнаўшы недахопы выбарчай сістэмы, так ці інакш патрабуе нешта рабіць, адна нараду ці гэта адностроицца на выніках выбараў.

«Галоўнае — улада не можа карашаць фальсіфікатару. Во мінавіта яны заблесчылі перамогу «Адзінай Расіі» ў снежні 2007-га, і Мядзведзеўа ў сакавіку 2008 года. Прыцігніць іх да крыміналнай апазіціі — значыць разбурыць асновы сістэмы, якія склаліся, на якой трымаецца ўса юлада. Ужо ў сакавіку 2010 года мы ўбачым, як ўсе паўтарыцца, — магчымы, яшчэ ў большым маштабе», — падкрэслівае Уладзімір Рыжкоў.

А гэта значыць, што ў сакавіку наступнага года, каб захаваць твар, апазіцыя будзе вымушчана зрабіць нешта кшталту байкоў пасяджэння парламенту. Пытанне ў тым, як доўга такія выбрыкы будуть успрыманыца на насленіцтвам.

Праўда, тут магчымы яшчэ адзін варыянт. Яго разглядае Аляксандар Пруднік: «Палітычнай структуре, якая складаецца ў нашай краіне, не з'яўляецца абсалютна новай. Сістэма, пры якой ёсьць адна дамінантная партыя, і дзве-тры партыі, якія заўсёды, на ўсіх выбараў у авабязковым пададзенні нараўлена да яго. Аднак улада, напрклад, у Польшчы, дзе акрамя кіручай Польскай аўяднанай працоўнай партыі была яшчэ і Дэмакратычна-партия, была і Сялянская партыя. У Кітаі нават у часы поўнай камуністычнай дыктатуры, у часы Мао ў вышыншым заканадаўчым органе краіны таксама было некалькі партый. Усё яны траплялі туды па гарантаваным спісе. Вось гэту гарантаваную пазіцыю і патрабуюць для сябе кіраўнікі так званых «апазіцыйных» партый. Яны ведаюць, што ціпэр дзяржава і эліта ў іх больш не мае патрабы. І яны просяць, каб з улікам іх заслуг ім быў гарантаваны вызначаны пансіён на палітычнай ніве».

▼ ПАЛІТЫКІ ТЫДНЯ

ВОЛЬФАНГ ШОЙБЛЕ

Сала вядома, што адзін з лідэраў немецкай партыі Хрысціянска-дэмакратычнага саюза (CDU) Вольфганг Шойбле атрымае ў новых урадзе пасаду міністра фінансаў. Навіні дастаткова сенсацыйная, асабліва з уліком таго, што кабінет фармуе правыя і ліберальныя партыі. Між тым, Вольфганг шмат разоў казаў, што з'яўляецца паслядоўнікам знаўмілага даваеннага эканаміста Кейнса. Апошні, як вядома, выступаў за моцную ролю дзяржавы ў эканамічных пракладках. Апошнімі кітайцямі, які займаў пасаду міністра фінансаў ФРГ, быў Оскар Лафантэн. Эта адбывалася ў час каапытнай сацыял-дэмакратыі і Зялёніх. Адна доўга Оскар у тым краіле не ўтрымаўся з-за канфлікту з канцлерам Герхардам Шордрам, які прытым івавацца больш ліберальнымі поглядамі. Ці паўторыць Шойбле шлях пагрэднія кітайцамі? Назіральнікі кажуць, што нарад ўсіх пасадаў ці. Ягонае захапленне тэзісамі Кейнса больш нагадвае звычайнае хобі. Прынамі падчас нядынія гісторыя з банкрунтам кампаніі «Орэ» Шойбле, як заўгаты ліберал, выступіў супраць таго, каб урад у любой форме падтрымліваў фірму.



ГАДЖЫ МАХАЧАЎ

Прадстаўнік Дагестана пры прэзідэнце РФ прапанаваў сфермаваць са сваімі ў родных забітых на Каўказе супрацоўнікаў праваахоўных органаў структуру, задачай якой будзе поміст экстремістам. «Давайце збромі братоў, сваімі забітых супрацоўнікамі, давайце створымі з іх ядро, і будзем помісці». Эта кроўная поміст, гэта закон гор. Кіні клінамі выбываюць. Толькі так мы навядзём парадак», — заявіў палітык. Заява Махачава пра законы гор адразу стала сенсацыйнай і была зразуметая ўсім як своеасаблівая ілюстрацыя поўнага правала спрабаў Масквы перамагчы экстремізм традыцыйнымі сродкамі. Магчымы, тымі Махачаў хутка завіў, што яго не так зразумелі. Аднак у гэта мала хто паверыў, паколькі раней дагестанскія юлады з фермавацца атрады «кроўнікай». На ўлётках жа быў змешаны спіс, каму трэба адпомісці, у які чамусыць таксама трапілі праваахаронцы. Яшчэ раней, пасля замаху на прэзідэнта Інгушэціі Еўкурава, разабрацца з баевікамі з дапамогай кроўнай помісты абяцаў Кадыраў — прэзідэнт Чачэнскай рэспублікі.



НІК ГРЫФІН

У чэрвені Брытанскай нацыянальнай партыі (BNP), лідэрам якой з'яўляецца Нік Грыфін, здолеў упершыню праўлацца ў Еўрапарламент. Аднак партыя і яе кіраўнікі палітычна і культурна эліта дасыль адмаліліся разглядаць роўныя сабе. Нарэшце 22 кастрычніка медыя-карпарацыя BBC выврашила даць Грыфіну слова, запрасіўшы яго на праграму «Час пытанняў». Навіна пра запрашэнне лідэра нацыяналісту на тэлечабанане нараўлена шмат шуму. Прыйкладна 500 чалавек пікетавалі студыю падчас трансляцыі. Кали экраннай сабралася 7 мільёнаў гледачоў. Аднак большай сенсацыяй стала рэакцыя саміх сябров BNP на выступіў свайго лідэра. Грыфін падчас шоу адмовіўся ад нацысціка іміджу партыі, заявіў, што признае факт Халакосту і д. Дасталася ад яго толькі мусульманам, і толькі за тое, што апошні разглядае жанчын як людзей другога гатунку. Пры гэтым Грыфін заявіў, што на яго руках няма крыўі забітых мусульман, у адрознені ад ліberтарыста, якія паспялі брытанцаў ваяваць у Афганістані і Ірак. Такі падыход не вельмі спадабаўся згуртам нацыстам, якія атакавалі свайго лідэра на ягоным сайце крытычнімі каментарамі. Ім не спадабаўся эзбармісцкі імідж партыі, які спрабаваў стварыць Грыфін у вачах грамадства. Аналізуючы сітуацыю, палітологі сцвярджаюць, што спроба кіраўніцтва BNP ператварыць BNP у нармальную масавую партыю можа прывесці да яе расколу.



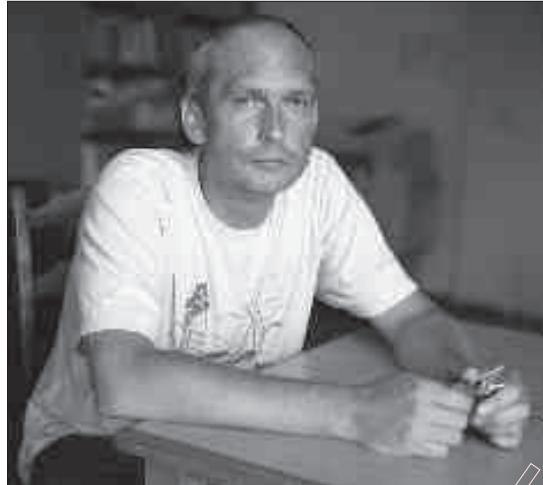
► ПРЕМІЯ

АДАМ КЛАКОЦКІ І ЯГО ПЕРСПЕКТЫВЫ

«ДОБРАЯ ЛІТАРАТУРА ЗА СЯБЕ ПАСТАІЦЬ»

На мінульм тыдні польскі пераклад кнігі Ігара Бабкова «Адам Клакоцкі і ягоныя цені» трапіў у шорт-ліст прэміі «Ангелус». Прэмія ўручаецца ўладамі горада Вроцлаву супольна з газетай «Dzien-nik». Штогод журы выбірае найлепшую з кніг пісьменнікай Цэнтральнай Еўропы, выдадзеных цягам года ў Польшчы. Сёлетні пераможца атрымае 150 тысяч злотых (каля 53 тысяч долараў).

Наяўнасць беларускага пісьменніка ў спісе намінантав на адну з прэстыжных прэмій для єўрапейскай літаратуры нарабіла значна больш шуму ў Польшчы, чым у Беларусі. «Калі год таму мы хваліліся, што знайшлі і рыхтуюм да друку беларускі раман, які возьмё «Ангелус», знаёмыя лічлі нас вар'ятамі», — признаючы ў невялікім варшаўскім выдавецтве «Oficyna 21». Цяпер жа, калі лік прэтэндэнтаў скараціўся да запаветнай сямёркі, Ігар Бабкоў ужо мае права назначыць факт намінанцы ў сваім жыццязпise. Галоўнага рэдактара выдавецтва Міхала Стэфаньскага пра падрабязнасці поспеху распытвае журналіст «НЧ» Алеся Гінзбург.



— *Першае лагічнае пытанне ад вечна бедных беларусаў: за што такія грошы?*

— Гэта проста: вялікія грошы рабіць прэміі прэстыжнай, прызначаючы увагу чытачоў і выдаўцу з усіх Еўропы. І сапраўды: 150 тысяч злотых, якія атрымлівае лаурэат прэміі «Ангелус», на дадзены момант — найвышэйшая адзнака для літаратара ў Польшчы. Пра кнігі, намінаваныя на «Ангелуса», пішуць найбуйнейшыя польскія газеты, пра іх кажуць на ўсіх радыёстанцыях, а ўручэнне

преміі ў простых эфіры транслікое тэлевізіі. Але ў параднай і некаторым іншымі прэміямі Еўропы гэта, так напраўду, сцердня сумы. Брытанскі «Букер», найпрэстыжнейшая прэмія Вялікабрытаніі, складае 50 тысяч фунтаў. Ірландская «IMPAC Дублін» складае ажно 100 тысяч ёура. Менавіта такія прэміі набываюць сутственое значэнне. Будзем шчырэць: калі бы не тое, што нейкі пісьменнік штогод атрымлівае ад шведскіх академікі меж грошы. Нобелеўская прэмія была б сёння проста адной са шматлікіх літаратурных прэмій Еўропы, а кніжкі Нобелеўскіх лаурэатаў цікавілі бы максімум купку чытачоў у Швейцарыі.

— *Што такое прэмія «Ангелус»? Што значыць для літаратара — трапіць у фінал гэтай прэміі?*

— Прэмія «Ангелус» з'явілася ў 2006 годзе па ініцыятыве ўладаў Вроцлава. Ёй ганаруюць найлепшыя кнігі, напісаныя пісьменнікамі з Цэнтральнай Еўропы ў шырокім разуменні — ад Германіі да Расіі, усюю з 21 краінай. На конкурс прымаюцца кнігі, напісаныя па-польску ці перакладзеныя на польскую мову. Журы прэміі мае міжнародны склад, у яго ўваходзіць сапраўдныя знаўцы літаратуры і літаратурнай крытыкі. Гэта гарантует выключную літаратурную якасць намінаваных кніг. Трапіць у фінал «Ангелуса» — гэта значыць быць найлепшым з сімі пісьменнікаў, чые кнігі з'явіліся на польскай мове цягам апошніх гадоў.

— *Асобная прэмія для перакладных кніг — якое значэнне гэтая мае для польскай літаратуры?*

— «Ангелус» — гэта не прэмія для перакладных кніг. Гэта прэмія для выдадзеных кніг. У конкурсе штогод удзельнічае шэрп польскіх аўтараў, і гэта сапраўды не абыякія творы. Напрыклад, сёлета ў фінал выйшлі дзве польскія кнігі — Інгрыдавісі і Кшиштыфа Варгі. Абедзве да таго трапілі ў шорт-ліст «Нікі» — самай прэстыжнай прэміі для польскай літаратуры. Думаю, для кожнага польскага пісьменніка фінал «Ангелуса» — нагода для гонараў. У Польшчы шмат вагомых літаратурных прэмій, але толькі

«Ангелус» разглядае польскую літаратуру ў цэнтральна-еўрапейскім кантэксте. Да зікуроў гэтай прэміі польскія пісьменнікі перастаюць сідаронічна між сабой. Яны канкуруюць з пісьменнікамі Чехіі, Венгрыі, Аўстрый. А сёлета ўпершыню — і з пісьменнікамі з Беларусі.

— *Складаныя палітычныя стасункі паміж Польшчай і Беларусью — гэта перашкода на шырокім выданні кнігі Бабкова да перамогі ці даўтковы пігр?*

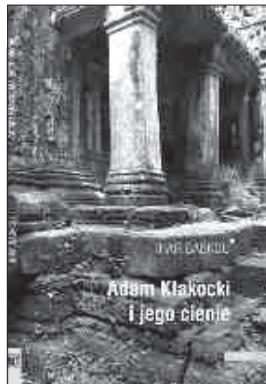
— Думаю, з гледзішча польскага аўбівадца стасункі паміж Польшчай і Беларусью не такія ўжо складаныя. Для простага паліка Беларусь — гэта краіна, у якой польская меншасць герайчна змагаецца з таталітарнымі режымамі. Так, на жаль, падаюць справу ці не ўсё польскія медыі. Калі мы абвіспі, што выдаём пісьменніка з Беларусі, многія ў адказ крушці пальпам каля скроні. І задавалі адны і тыя ж пытанні: «Дык яны пішуть?» А на якой мове? Нам даўдзілася доўта пераканваць усіх, што беларуская літаратура часам цікавіцца за польскую, французскую і цікавіцца. Але ніхто не хачеў даваць веры. Ідэйкі пытанні скончыліся толькі капічай — і з'яўліца першыя рэцензіі на кнігу Ігара і калі «Адам Клакоцкі» быў намінаваны на «Ангелуса».

— *Чому выдавецтва узялося за праект, у які ніхто не верыў? Што было прыкметай поспеху?*

— Ніякіх рацыянальных прычын не было. Мы проста верылі і надалей верым, што добрая літаратура сібе пастаіць. Мы прачыталі раман Ігара па-беларуску, і таму ведалі, што гэта цудоўнае і чын. Што яна на галаву вышыці за масу кніг, якія выдаюцца ў Польшчы. Мы ведалі, што ў год такіх добрых раманаў з'яўляецца нішмат. І гэто не заўбяды. Ітаму мы казалі ўсім, што жалезабетонная трапім у фінал «Ангелуса». Нам было вельмі важна выдаць гэты раман яшчэ па адной прычыне: гэта, відаць, адна з найлепшых кніг пра сучасныя Мінск, пра горад-Атлантыду і яго жыхароў. Нам зноўмыя такі Мінск. Іншыя не можаць пра яго ўзўленія.

— *Якой павінна быць беларуская кніга, каб ёй зацікаўіся польскі выдавец?*

— Яна павінна здзіўляць, быць цікавай, наватарской. Яна не можа нагадваць польскія ці пагатоў



«У мене перад вачымі першы беларускі постмадэрністичны раман, які не мае нічога агульнага з постмадэрнізмам у заходнім стылі. Эта цікавае спалучэнне нарацы XIX стагоддзя з сучаснымі аповедамі пра Мінск — горад, які ў Бабкова з'яўляецца сімвалам распаду і гонара адначасова (...) «Адам Клакоцкі і яго цені» — эта найперш геніальная прыпавесць пра недаўгавечнасць і смерць у беларускіх дэкарацыях. Жыццё выдуманых герояў — таіх, як загалоўны Адам Клакоцкі, — перамешваецца з жыццілісамі сапраўдных асабаў, напрыклад, геніяльнага паэта Паўлюя Цілана. Ці не ёсць майстэрства гэтай кнігі тоцца ў мове, якая зачароўвае эрудыцыя. Мы знаходзім тут адсыпкі да Міцкевіча, Дастаеўскага і Чехава».

Пётр Кэмпінскі,
«Newsweek», 2008, № 46

«БЕЛАРУСАУ ПЕРАКЛАДАЮ БЕЗ САНТЫМЕНТАЎ»



Малгажата «Нутрыя» Бухалік (нарадзілася ў 1972 годзе) — выпускніца рускай філалогіі Ягелонскага ўніверсітэта, перакладчыца рускай літаратуры на польскую мову, лаўрэатка прэміі для перакладчыцаў часопіса «Literatura na swiecie» 2003 года. Некалькі год таму гэта неардынарная асoba (з апошніх дзівацтваў — купіла зямлю над Бугам і зрабілася фермеркай) зацікаўілася беларускай літаратурай як патэнцыйным гульцом на польскім кніжным рынаку. Вось як яна гэта тлумачыць:

— Мне цікавіць добрая літаратура, а не географія ці спачуванні. Таму я прыкладаю да беларусаў ту ж мерку, што да астаганя свету, — ніякіх польскіх тарыфуў з гледзішча палітыкі ці пазыцыі апікунства. Тры пісьменнікі, кнігі якіх я пераклада з беларускай мовы — Артур Кінау («Горад Сонца»), Ігар Бабкоў («Адам Клакоцкі яго цені») і Наталка Бабіна («Рыбін горад») — гэта, кожны пасвоіму, універсальныя надзеленія вялікім талентам індывідуальнасці. Яны асвойваюць ў любой культуре.

Канешне, у Польшчы для беларусаў свая спецыфіка — мы суседзі, і мае суйчыннікі — скажу адкрыта — любіць трактаваць вас як малодых, бяднейшых братоў. Кароткіміноваў гэта спраўдова і на кніжным рынку (напрыклад, пасля таго, як Польчыца падрымала «каранікавую разваліцу»), у нас быў бум на ўкраінскую літаратуру, мы чытали сваіх пратэктэраў), але для праціўных планаў такое стаўленне — горш не бывае. Хай мінска рэдакцыяне, калі я зірун на беларускую літаратуру менш прыдзірліва, чым на літаратуру Расіі ці Швейцарыі. Так я перакладаю вас, якіхніх, — без сантыментаў, стваранія адбіраючы, — перакладаю такім, як бачу: не суседзі, але ад'ектыўна моцныя, незалежныя ў сваіх творчасці пісьменнікі. Рэспект!

Кнігі, якія прэтэндуюць на прэмію «Ангелус» за 2008 год:

Ігар Бабкоў «Адам Клакоцкі і яго цені» (Беларусь)

Кыштап Варга «Гуляш з турулі» (Польшча)

Міленка Ергачів «Рута Танэнбаум» (Боснія)

Інга Іасюці «Бамбіна» (Польшча)

Ота Філіп «Суседзі і іншыя» (Чехія)

Ёзз Швокорадці «Прыгоды інжынера чалавечых душаў» (Чехія)

Бернхард Шлінк «Вяртанне дадому» (Германія)

Лаўрэаты «Ангелуса» мінулых гадоў:

2005 год — Юры Андрушковіч (Украіна)

2006 год — Марцін Полак (Аўстрый)

2007 год — Пэтэр Эстэрхазі (Венгрыя)

ПРАЕКТ

ГУЛЬНЯ Ў МАФІЮ

НА СЦЭНУ МІНСКАЙ ОПЕРЫ ЎНЕСЛІ КАНІСТРУ

Ева ВАЙТОЎСКАЯ

24 кастрычніка я трапіла на здачу оперы «Трубадур» Джузеpe Вердзі, супольнага праекту Беларускай оперы і галандскай фірмы «Supierz Music Management». Чацвёртая па ліку беларуская пастаноўка знакамітай італьянскай оперы, прэм'ера якой адбылася 25 і 27 кастрычніка, надзвичай шырокая анансавалася ў айчынных СМІ як першы прэцэдэнт сучаснай опернай рэжысёру ў айчынных падмостках. Драматычны сюжэт, які Вердзі ў сваім 1853 годзе раскрыў у дакарацыйях Іспаніі XII стагоддзя, у 2009 годзе меўся разгарнуцца для беларускага гледача ў антуражы Італіі 1940–1950-х гадоў, у эпіцэнтры барацьбы мафіёзных груповак.

Галасуем, хто мафія

Абстрактны горад паваенний Італіі — хоць з тым жа поспектам гэта можа быць італьянскім квартал Чыхага. Калі горад засынае, рой на яго вуліцах вядуць мафіёзныя кланы злодзеяў ў законе Луна (мінушка — «Граф») і цыганскага сына, правадыра бесхасціцай ды іншых адкіду грамадства Манрыка (мінушка — «Трубадур»). Абодва мячо закаханы ў співачку вар'етэ Леанору. Тая аддае перавагу рамантычнаму гітарысты Манрыку. Любоўны трохкнутк — прычына абвастрэння стасунку між кланамі і каталізатор дубояў.

Між тым, слухач дазнаецца, што калісці Луна меў малодшага брата. Калі шмат год таму яго сялякі спалілі старую цыганку за нібыта наведзены на немаўля сурок, дачка цыганкі выкрадала дзіця і спаліла яго на тым жа месцы. Мара Луна — адпомісць забойца. Народзе лодзі Луна хапаюць Азучэну — ту ў самую цыганку-піраманку. Яна — маці Манрыка. Хлопец кідаецца ратаваць маці і таксама трапляе ў палон. Леанора, каб уратаваць каханага, на словах аддаеца Луне, а на справе выўпівае атрут і кане на руках у Трубадура. Раз'юшаны такай як ахвярай Луна аддае загад забіць Манрыку. І калі ён стаіць надцелам зрынутага ворага, цыганка Азучана раскладвае яму прафу. Шмат год таму яна спаліла на вонгічы ўласнае дзіця, выхаваўшы скрадзене замест сына. Луна толькі што здзейсніў братабойства. У гэтым і палияла яе помста за спаленіе маці, бо помста, як видома, — страха, якую падаюць халоднай.

Вось, калі спісля, сучасны пераказ класічнай оперы, здзейснены шведскай рэжысёркай Марынай Барглэф. Салісты ў яе інтэрпрэтацыі пагражаютъ адно аднаму, звужаючы колы, сцізо-



Фото Віктара Барысюка

рыкамі-выкідухамі, хор рэжакца ў карты, чысціць параболумы пе-рад паходам на «дзела», запілавае раны, грэючыся калія жалезных бочак на сметніку, палівае ахвя-раў мафіёзных разборак бензінам з каністры. На сцене чорна — гэта, паводле задумы нямецкай брыгады сінэграфія, адсылае слухача оперы да стылістікі «фільм нуар» — паваенныя амерыканскія стужак, дзеянне якіх, як правіла, адбывалася ў змрочных урбаніс-тычных дэкарацыйах — што мы і бачым на сцене. Візуальным маркёрам Італіі тут з'яўлююцца не сочечныя верхавіны горды ласкае мора на дэялгіядзе, а зарасці жалозі, якія масавана апушчаюцца на сцену. Італьян-скасці праекту дадае і ўздел запрошаных тэнараў Джавані Манфрына і Серджыя Панаджына (партыя Манрыка).

Правілы пераносу

Пры ўсім вышэйапісаным на сцене Мінскай Оперы абышлося без лішніага постмадэрнізму. Рэжысёрка, вядома ж, м��на праставала акцэнты. Гісторыя палкага кахання адышла на другі план, дзеянне сіфаруецца на тэме венядтэ. Але ж крываўжэрнасць сюжэту шакавала якім сучаснікам Вердзі — у найноўшай жа публікі яна можа выклікаць асасыніцаў з чарнухай у духу газеты «Прыватны дэятэктыв». Вердзі, які літаральна за месцы пераклаў на музыку «феадальну драму» іспанскага драматурга Гарсія Гутцерраса, свайго часу бараніўся ад нападак крэтыкак: «Кыбцэ — яно такое». Зазначу, што перанос дзеяння ў XX стагоддзе выглядае на сцене даволі арганічна — і ў класічнай версіі пісвяталася эпоха, далёка не сучасная ўтару. Даадатковы жанс рэвалюцыйны для Мінска пастаноўкі Вердзі раскрываеца, калі са сцэны ў стылі нуар вока слізгае на абрамленне залы ў стылі пампезнага, залачонага неакласіцызму. Кантраст уражавае.

Дагэтуль адзінай спробай паставіць у Мінску оперную класіку па-сучаснаму была «Травіята» таго ж Вердзі — у 1997 годзе футурыстычны дэкарацый, што амаль ператваралі куртызанку XIX стагоддзя ў кіношную камсанаўтку Барбарэлу з фільма Вадзіма Ражк, быўлі ўспрыняты мігчукамі на «ўра». І вось надышоў час смялішых інтэрпрэтацый на той жа спекце. Апроч захопленых выгукоў

пад заслону быў і нешматлікі, але наядычны абурэніў рэакцыі слухачаў, што дамантрыстуюць пакідалі залю: «Так нельга!» — крываўлі некаторыя мінскія операманы за Вердзі, а адзін слухач рашучца заяўіў, што ўзел гландаццаў у пастаноўцы, на яго думку, палиграў у пастаўцы рожкісці і дкаратарам лёгкіх наркотыкаў.

Прычына такіх рэакцыяў зразумелая. Так склалася, што па гэтым бок «жалезнай заслоны» опера зрабілася акадэмічным мастацтвам для вузкага кола з дамінаваннем у дэкарацыях, златы і блястак. У Захаднім Еўропе назіраецца іншая скрынісцтва. Опернае мастацтва, няхай і не засталося гэтым жа актуальным, модным, лічы — масавым, як у свае залатыя часы, але імкненца адпавядзаньця эпосе па-за тэатральнымі мурамі. Часам на сцене даходзіць да наўпрастага авангарду — у будапештскай оперы, скажам, Электры ў адайменнай оперы Рыхарда Штрауса цягне за собой іш басейне, застяўленым мяшкімі з цаментам, кадку з дроўцам, а ў фінале арлы круцішы дроўца над галавой за верхавінку разам з кадкай. Іншыя єўрапейскія тэатры ніштам адстаюць: пры ўсіх лёгкіх недаробках і суперечлівасцях прэм'ернага паказу, неусміннанай перавага беларуска-галандскага «Трубадура» — у адлюстраванні гэткіх тэндэнцій, пакуль што нязыкіў для Беларусі.

Траба спадзівацца, у Галандыі, куды на цэлыя месяцы з'яджае пастаноўка, уласна музычныя якасці беларускага «Трубадура» будзяць аізненым належным чынам. Па-першае, на Захадзе даўно прызычайліся да дынамічнай рэжысёры, ды асучнівання опернай класікі, і на амбэркаванне не гэтым нюансам тантэйшыя бамонд будзе траціць значна менш энергіі, чым тутышы. Па-другое, як прыязна ўніверсітэтам мы ўзварэні аркестру ды спевакоў Опернага, сумнавядомая акалічнасць, што, нігледзячы на рамонт і рэновацію, тэатр Лангбарда мае фатальную акустыку, замінае мінчукам напоўніцу насладаціцца адным з найпрыгажайшых і найпапулярнейшых музычных твораў, які свайго часу быў расхапаны на вулічных песьнікі — гэтак удала напрацаўваў Вердзі з італьянскім народным напевам. Пасля ж галандскіх гастроляў пастаноўка верненца ў Беларусь — на сталае жыхарства.

КАМПАНІЯ

ПАСПЯХОВЫ ГОД

Агульнацянальная культурніцкая кампанія «Будзьма беларусам!» — адна з найбольш паспяховых кампаній «трэцяга сектара». За год свайго існавання яна не толькі не страціла сваіх прывабнасці, але і набрае тэмп. З каардынатарам кампаніі «Будзьма», старшынёй рады Згуртавання беларусаў свету «Бацькаўшчына» Нінай Шыдлоўскай размаўляў журніст «НЧ» Аляксандар Тамковіч.

канцепцыя. Хутка яе актыўна падхапілі і іншыя. Кожны з нас, хто працаў у гэтай галіне, зведаў пэўныя першынкі (арганізацыйныя або з масовымі ўладамі), і мы добра разумелі, што вывёўшы — наколькі гэта магчыма ў прынцыпе — паніцце культуры ў пазапалітычную нішу, хутчэй дастуемся да свядомасці людзей, якія не заангажаваны ў беларусчыну і не маюць нацыянальнага падмурку. Сёння мы маём рэсурсамі Беларусь. Але ў большасці людзей — рускамоўныя фармат. Напоўні, яны добрыя грамадзяне, але пра сваю нацыянальную прыналежнасць не задумываюцца.

— *А людзі не ўспрымалі вас як неіх «нацыяналісту»?*

— Сярод людзей, на якіх скіравана наша кампанія, такіх не было. Існавалі і пакуль застаюцца перасцярогі на ўзоруні пэўных кіруючых чыноўнікаў. І ў Мінску, і ў рэгіёнах. Але хутчэй гэта неіх асабістыя канфлікты, чым стаўленне да нас на дзяржаўным узроўні.

Нейкіх мотанакіраваных пе-рашкоў няма, ёсьць праяўленні суб'ектыўных адносін. Яскравы прыклад. Наш рэкламны ролік ідзе на тэлеканале «Лад». Гэта быў мульцік, які злікіў даулучацца да кампаніі. Хтосьці убачыў у ім здаклі сабрацца ўсім на Каstryчніцкай плошчы... Пазней мы дзялазіцца, што гэты чыноўнікі не любіць ўсё беларусамоўнае. Хоць пра кветкі расказваў.

— *А што з мерапрыемствамі было, на ваш погляд, найболыш цікавым?*

— Аднойнікі організатары абмяркоўвалі гэта пытанне, і кожны называў свае мерапрыемства. Я назвала тое, што літаратары ездзяць па рэгіёнах разам з музыкамі. Водгук вельмі добрыя. А таксама — з'яўленне дыскі «Тузін гітоў. Перазагрузка».

Вельмі прыемна таксама, што, даведаўшыся пра мэты нашай кампаніі, людзі самі прапаноўвалі нейкіх sms-вікторыны, аптычальнікі на гістарычную тэматыку і г. д. Уласна для мяне была цікавай з'явай выстава сармацкіх партрэтў.



КУЛЬТУРА

24

▶ 3 ПОШТЫ РЭДАКЦЫІ

ЯК АСОБНА ЎЗЯТЫ БЕЛАРУС У НАТО ЎСТУПАЎ

Рыгор ВЯЗЫНСКИ

**Па харктуру сваіх заняткяў
мне калі-нікалі даводзіцца
бываць у Маскве — работа
такая. Звычайна я спыняюся ў
свайго былога аднакурсніка, з
якім ужо сяброву шмат гадоў.**



Вось і гэтым разам я патэле-
фанаўшы ѹму, і ён паведаміў, што
я прыхеаў якраз своечасова, бо
ў яго нечакана сабралася наша
стараі інстытуція, як кажуць
члены младэзёны, тусоўка.

Хлошаў я не бачу гадоў зо.
Сустрэча была бурнай. Але дзе-
тын інстытуція шалапуты-ся-
мідзесятнікі, аматары бардаў,
рок-н-рола, партвейну і каубасы
па два даўцац! Усе, як на пад-
бор, самавітыя дзядзькі.

Успомнілі сяброў. Адзін не
прыйшоў з Афгану, а тыя двое
палеглі ў Чачні, прычым ваявалі
на розных бакі (у нашай ВНУ
вучылася шмат чачніц).

Сашка загінуў у аўтакатастрофе, а ў Валіка спынілася сэрса.

Трыцаць гадоў — гэта тэр-
мін. Шмат хлошаў пакінулі нас,
а тыя, якія не пакінулі, багата
чаго дасягнулі. У каго — хатка
на Каанах, у каго — хата на
Міжземным моры, а ў мяне

— маленькі будынчак пад Чар-
нігавам.

— А чаго не пад Смаленскам?

— У НАТО хачу, — пажартва-
ваў я. А чаго: брахаць — не цепам
махаць.

— Ты што, з глузду з'ехаў?

Аднак жарту не зразумелі,
вельмі ўжо зараз шмат у тым
НАТО знаходзіцца наших бы-
лых сяброў, і кожны, хто жартуе,
— выклікае падазроненіе. Паміж
мной і маймі сябрамі я быццам
чорная котка прабегла. Тут бы
і сказаў, што пажартваў, але
коні ўжо шпарка памічалі брыч-
ку, і куды цябе панесла, дружа?

— А чаму б і не? Чым НАТО
горшы за Саветы?

— Дык яны ўсё свет пад сябре-
падабрацца жадаюць. Яны такія,
яны сякі...

Я вырашыў не здавацца:

— Але іх прыход, скажам,
у Літву, ніхто з літоўцаў і не
заўбажаў. Нікога не забівалі
салернымі рыдлёнкамі, як у
Баку або ў Тбілісі. Не стралілі на
пасту ў Мядзінікіе ў патыліцу
бязбройных мытнікаў, спачат-
ку паклаўшы іх тварам уніз на
падлогу вагончыка. У Неваду ці
у Канаду нядобранадзейных у
циплюшках тысячамі не адпра-
лялі. Курапат пад Вільнюсом не
стварылі.

Але слова мае як гарох аб
сцяну — яны не даходзілі ні да
каго, як быццам не мелі сэнсу.
Аргументы патаналі ў неждан-
ніні чутчы. Мне быў вынесены
маўклівы прысуд — вораг. Чаму?
Гэта ж вунь як цікава! Прыхиль-
нікі Саветаў сядро маіх сяброў
не было, усе асуджали ГУЛАГ і
рэпрэсіі, інаки яшчэ ў той час
мы не сталі б сябрамі.

Маўчанне набыло матэры-
яльную ліпкасць. Яго парушыў
Алібек, дагестанец:

— Правільна гаворыш, брат.
У часы даўніны вашы каўніў-
цы, сасланы на Каўказ пасля
пачытанні і якія ўцілі ад царска-
га гневу, змагаліся поплеч з маймі
дзедам у атрадах імама Шамілі.
Лозунг у іх быў такі: «За вашу
і нашу вою». Каўказ памятае і
памятаць будзе.

Сказана гэта было ціха і спа-
кійна, але магчыма, што ў голасе
горца скрыгі зубоўны, я ўбачыў
быццам маланку ў яго вачах. Ду-
мо, не я адзін. Хмары згусціліся —
восі вам і сірбіцтва савецкіх
народу. Усе ўсё памятаюць на
генетычным узроўні, а ці ўсе? А
татрэнна гэта?

Разыходзіліся ціха-ціха, а
раніцай, сарамліва хаваючы
вочы, асядлілі сваіх жалезных
коней. Я выскакічы на трасу
Масква-Мінск — хутчэй дахаты.
Да Беларусі 400 км. Нічымынаўка —
абаронны пояс Масквы, вай-
ковыя аэрадромы, неба праразалі
пара МГГАў. Мне ехаць да мяжы
4 гадзін, ім ляцець 7 хвілін.
Але з Орши да Масквы ляцець
столікі ж.

Стрэлка спідометра паказва-
вае 140. Я ўжо ўясілі сілі пілотам
натаўскага штурмавіка, які ўз-
німаецца ў неба з-пад Орши. Не
паспейшадзіваша ад зямлі — ужо
бачу рэшткі сіллы Смаленскага
крамля, ледзь вышыці — і вости
яна, Масква. А ў ёй лаўкі, але
не пасудныя, а малочна-трак-
тарныя, у іх топчущаца, не, не
сланы, а мядзведзі-адзінаросы.
У іх німа анікага ўжоўлення, што
рабіць з Беларуссю. Фарфор яшчэ
не ўесьце раздзушыны, але сляды
пагрому бачу паўсюль. Вось якія

гэтыя бульбашы, мы іх кормім,
мы іх поім... Старая савецкая
песня. «Накормленая» Украіна
дала такога гапака-драпака, што
не зловіш. Паслалі патрыярхі
Кірыла паскліваць фарфор — ві-
давочна пракаўская. Украіна, а
зараў уже ўкраінцы, ніколі не
пагодзіліся з тым, што іх зміля
з'яўляеца «кананічнай» зямлі
рускай царквы. Газавы ціск на
краіну змусіў яе жыхароў задум-
цацца, наколькі дружалюбная
да іх Масква, да прости яе жы-
хароў? А зараў Кірыл у нас, хіба
можа краіна мець царкву, штаб-
кватэрнай зіходзіцца ў іншай
краіне? Каталікі — гэта іншая
справа, Ватыкан — не Італія, а
сама па сабе царква-дзяржава.

А што рабіць з Грузій? Вось
і Вахтанг Кікабідз адмовіў-
ся прыняць «Ордэн Дружбы» з
маскоўскіх рук. Яго зняўважыў
Кабзон, маўліў, што яны з Бузай
былі сябрамі, а ціпер?

Як нааўгу отрымала Каўказ?
Хутка вырастуць дзесяці забытых
на чачнай вайне блэвікоў. Усе
яны кроўнікі і прагнуть помсты.
Гэтак жа, як жадалі ўе 70-я дзесяці
сасланых у Казахстан чачніцоў
і ўнішту. Жадалі і чакалі. Вы-
раслі, адужалі і ўзяліся за зброю.
Выступілі тыя — выступіць і
гэтыя, калі толькі Масква не
зменіць палітыку ў дачыненні
да Каўказа. Сібіры, Далёкага
Усходу. Жыхары апошніх двух
рэгіёнаў пры нечуваным бағаж-
ці зауральскіх земляў жывуць
у галечкі. Калоні ўсё аддаюць
метраполіі. Цэнтр і дадушчаныя
да кармушки алігархі набіваюць
свае кішэні. Прагнусі да добра
не даводзіць і не вядзе да міру.
Было «Бостанскае чыянаванне»,
яно легла ў аснову вызвалення

штатаў Амерыкі ад прагнасці
Брытанскага льва. Хто даслі га-
рантыю, што не будзе Іркуцкага
або, скажам, Екацірнбургскага
чыавання? Ніхто не чакаў развалу
ССР, тым не менш, імперыі ў
тым не выглядалі, у якім яна існа-
вала, ужо ніяма. А быўлія савецкія
распублікі адна за адной уступа-
юць у НАТО. Хто не ўступіў, той
стаў у чаргу — не агрэсіі дзеялі,
а дзеялі спакойнага жыцця. НАТО
вяло за мяжой, а Расія ў сваіх
межах.

Злева Катынь. Месца рас-
стралу тых паліякіў (сюд якіх
было ніямала беларусаў), якія
добрахвотна і без бода здзяліся
савецкім уладам. Расія — гэта
пераемнік Саветаў. У чым? У
расстрэлах? Пакуль не.

У нас ідуць вяенныя вучэнні
з удзелам расійскіх войскі. За-
межнікі салдаты маршуюць па
нашай зямлі, нязгодныя з
такім з'явішчам лупцуюць па-
куль не рыдлёўкамі, а палкамі.
Гэта пакуль, гэта пакуль...

Усход і Захад будуть адчайна
змагацца за Беларусь (мяжа ў
трохстах кілометрах ад стації
— такое і ў страшным сне не
убачыш, нагадае пра ракеты
на Кубе). Усё залежыць ад таго, з
кім вырашыць быць кожны асоба-
на ўзять яе жыхар. Ці гатовыя
мы аддаць сваіх дзяцей гінучу
за інтэрэсы імперыі ў абмен на
энергаресурсы?

Можа, ўсё гэта мяне не кране?
Можа, гэта нас абміне? Само
сабой неяк уладзіцца? Нават і не
ведаю. Але падобна, што такая
пазіцыя — пазіцыя страуса, а
страусы ніколі не вызначаліся
розумам.

З кім будзеш ты, май Беларусь?
А твае дзеяці, ці не ў Чачні?

▶ НАПЯРЭДАДНІ

«СВЯТЫЯ ДЗЯДЫ, ЗАВЁМ ВАС...»

Анатоль МЯЛГУС

**«Пад Дзядамі народ разумеў
усіх мёртвых продкаў ці іх
духи незалежна ад полу
і ўзросту. У продках народ
бачыў свае карані. Таму з
такой стараннасцю дбай
ён пра падрыхтоўку да
Дзядоў, амбажуваючы
себе ў штодзённым побыце
і адкладаючы ўсё лепшае
на «прыход продкаў». Таму
з такай глыбокай пашанай
праводзіць гэты абраад,
прызнаючы яго нароуні з
нядзельнымі і святочнымі
днямі».**

Менавіта так вызначаў сутнасць
Дзядоў археолаг, гісторык і
краязнавец Генрых Татар яшчэ ў
XIX стагоддзі. У часы аднаўлення
незалежнасці намаганнямі дэмак-
ратычнай грамадскасці Дзяды
стали дзяржайнікі святам. З таго
часу яно адзначаецца паслясцю у
Курапаты, масавым наведваннем
могілак, а таксама адпаведнымі
культурнымі імпрэзами.

Селета адной з таких дзеяў,
прывесчаных Дзядам, мусіць ста-
ці V міжнародны фольклорны фестываль «Тай-
качыкі» на Дзяды, альбо Halloween
на савецкую, які піланеца
правесці з лістапада на сцене На-
цыянальнага акадэмічнага тэатра
імя Янкі Купалы. Па садуме — гэта
містычны тэатралізаваны канцэрт
паводле пазмы Адама Міцкевіча
«Дзяды» і народнага абрааду ўша-
навання продкаў уключае ў сябе

веднымі святы антуражам. Але не
толькі аўтэнтычныя выканануцы
будуть удзельнічаць у пастаноў-
цы, мы запрасілі і прафесійных
артысташтвія тэатра «Інжэкт» пад
кіраўніцтвам В. Інасіевіча, уз-
зельнікі відомых фолк-гуртоў
«Альтанка», «Лівасіль», «Нагуяль».
Міжнародны статус фэсту пад-
трымамі польскіх выканануць з
«Zespolu polskiego» — зоракполь-
скай фольклоры. На фосіле, такса-
ма, выступіць і мой гурт «UR'IA».



**Масава-палітычная газета
Выдаецца з сакавіка 2002 г.
Галоўны рэдактар Алена Анісім
Шэф-рэдактар Аляксей Кароль**

Пасведчанне аб зарэгістрацыі № 206 ад 20 ліпеня 2009.

ЗАСНАВАЛЬНИК: Мінскія гардзескія арганізацыі
ГА ТБМ імя Ф. Скарыны. Адрас: 220005, г. Мінск,
вул. Румянцева, 13. Тэл.: 284-85-11.

ВЫДАВЕЦ: Прыватнае выдавецтва кунітарнае прад-
прыемства «Час навінаў».

Пасведчанне №64 ад 12.01.2007 г.

АДРАС РЭДАКЦЫІ І ВЫДАЎЦА:
220012, г. Мінск, зав. Інструменталны, 6-214.
Тэл.: +375 29 651 21 12; +375 17 280 19 71.
nouchas@gmail.com; www.nouchas.org
НАДРУКАВАНІ ў друкарні УП «Плутас-Маркет».
Мінск, вул. Халмагорская, 59 А.

Замова №

Падпісані да друку 30.10.2009. 8.00.

Наклад 5050 асобнікам. Кошт свабодны.

Радзівілічы можа друкаваць артыкулы здзялі палемікі.

Пры выкарыстанні матэрыялаў газеты спасылка на «Новы Час»

абязважоўваецца.

Рукапісы рэдакцый не вяртае і не разглядае мастакі творы.

Чытальская пошта публікуецца паводле раздзялічных меркаванняў.